

Täysistunto

Torstai 23.5.2024 klo 16.00—20.41

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 20.41.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (16.00—18.06), toinen varapuhemies Tarja Filatov (18.06—20.01) ja ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (20.01—20.41).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Petteri Orpo
valtiovarainministeri Riikka Purra
opetusministeri Anna-Maja Henriksson
sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen
ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen
maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah
ulkoministeri Elina Valtonen
oikeusministeri Leena Meri
eurooppa- ja omistajaohjausministeri Anders Adlercreutz
tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala
liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist
liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne
sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso
kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

Puhemies Jussi Halla-aho: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan. On toivottavaa, että kukin kysymys on osoitettu yhdelle ministerille.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituksesta (Tytti Tuppurainen sd)

Suullinen kysymys SKT 102/2024 vp

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Tuppurainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.01 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! Pääministeri Orpo, te johdatte Suomea ja olette vastuussa päätöksistä eduskunnalle ja suomalaisille, ja on aivan olennaisen tärkeää, että voimme luottaa, että kerotte asiat oikein ja tarkasti. Näin ei ole tapahtunut sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta.

Helmikuussa 22. päivä totesitte täällä eduskunnassa, että uusi hyvinvointialueiden malli lisää kustannuksia. Tämä asia ei ole näin. [Oikealta: Kylläpä on!] Torstaina huhtikuussa 4. päivä totesitte eduskunnassa, ettei sosiaali- ja terveyspalveluista leikata. Tämä ei ole totta. Te leikkaatte hyvinvointialueiden rahoitusta, leikkaatte sote-järjestöiltä ja sosiaalihuollosta. Ja viime torstaina täällä kyselytunnilla te sanoitte, että hoitojonot ovat pidentyneet. Kuitenkin THL totesi, että hoitojonot ovat lyhentyneet.

Arvoisa pääministeri, nyt teillä on tilaisuutenne: pitäydyttekö te edelleen näissä lausunnoissanne, vai haluatteko te korjata sanomisiianne eduskunnan edessä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.02 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitetaan siitä, että te puhutte siinä mielessä väärin, että minä jo viime viikon kyselytunnilla totesin, että hoitojonojen osalta minulla oli epätarkkuutta vastauksessani. Toivon, että tekin pidättydytte siinä, mitä täällä viime viikolla puhuttiin.

Toinen kysymyksenne oli se, että lisätäänkö rahaa vai eikö lisätä rahaa. Edelleenkin totean, että ensi vuonna hallitus ohjaa soteen kaksi miljardia enemmän rahaa kuin tänä vuonna. Se on valtava summa. Ja siinä mielessä, jos katsoo isoa kuvaa, hallitusohjelman mukaisesti vielä miljardi joka vuosi lisää rahaa, niin kyllä me lisäämme soteen rahaa. Valitettavasti menot kasvavat niin paljon.

Ja siitä tullaan siihen kolmanteen, että mikä on tämän mallin merkitys menojen kasvulle: kyllä suuria menokasvun aiheuttajia ovat palkkaratkaisu, harmonisaatio osittain liittyy tähän tehtyyn ratkaisuun, toinen on inflaatio, se on aivan selvä, mutta kyllä kolmas — tai haluan sanoa sen, että ei tässä mallissa ole sellaisia insentiivejä, mitkä lisääisivät tuottavuutta tai olisivat tuoneet nopeammalla tahdilla niitä työvälineitä, [Puhemies koputtaa] millä tämä menojen kasvu saadaan kuriin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää tähän aiheeseen liittyviä lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Tuppurainen, olkaa hyvä.

16.04 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kysymys oli siitä, että olette, pääministeri, antanut väärää tietoa, ei pelkillä epätarkkuuksilla. En kuullut, että myöntäisitte väärän tiedon antamisen, ja tämä antaa kyllä kovin erikoisen kuvan teidän johtajuudestanne. [Kokoomuksen ryhmästä: Ei nyt saivarrella!] Te sanotte edelleen, että sote-malli lisää kustannuksia, mutta tämä ei pidä paikkaansa. Esimerkiksi valtio-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

varainvaliokunnan asiantuntijalausunnoissa valtiovarainministeriö itse on todennut, että kustannusten kasvu johtuu palkkaratkaisusta ja inflaatiosta, ei itse sote-ratkaisusta. [Ben Zyskiewicz: Entäs palkkaharmonisaatio?] Te edelleen väitätte, että hallitus ei leikkaa sosiaali- ja terveystalouden palveluista, [Timo Heinonen: Ei leikkaa vaan lisää rahaa!] mutta totuus on tämä: te leikkaatte hyvinvointialueiden rahoitusta, te leikkaatte sote-järjestöiltä ja sosiaalihuollosta — [Oikealta: Kustannusten kasvu!] niistä ihmisten kaikista tärkeimmistä palveluista. Ja kyllä te edelleen väitätte, että hoitojonot ovat pidentyneet, vaikka ne Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan ovat lyhentyneet. Siksi, arvoisa pääministeri, kysyn nyt uudestaan: aiotteko te edelleen jatkaa tämän virheellisen tiedon antamista eduskunnalle?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.05 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on niin — minä olen toistanut nämä asiat täällä viimeisen vajaan vuoden aikana aika monta kertaa — että hallitus lisää koko ajan rahaa soteen, [Timo Heinonen: Oikein!] koska meidän väestö ikääntyy ja kulut kasvavat, hoidon tarve kasvaa, ja sehän se koko tämä ongelma on. Siksi sote-uudistusta on lähdetty tekemään, että saataisiin rahat riittämään ihmisten välttämättömään hoitoon, vanhuspalveluihin, neuvoloihin, terveyskeskukseen — tämä on se työ, ja tätä me haemme. [Timo Harakan välihuuto]

Samaan aikaan meillä on pulaa henkilökunnasta. Itse asiassa viime viikolla näistä hoitojonoista ja tästä hoitotakuusta puhuttiin, ja sehän kävi niin, että kun hoitotakuu tehtiin teidän aikanne, se tehtiin tilanteessa, jossa ei ollut riittävästi hoitajia. [Arja Juvonen: Kyllä, juuri näin!] Se on johtanut siihen, että Suomessa joudutaan tämän lain mukaisen hoitotakuun toteuttamiseksi käyttämään vuokralääkäreitä, mikä on nostanut valtavalla summalla kustannuksia hyvinvointialueilla. Tämä on erinomainen esimerkki siitä, mihin se teidän mallinne on johtanut.

Mutta tämä malli edelleen lisää rahaa — [Puhemies koputtaa] se on fakta. [Juho Eerola: Ja hoitojonot lyhenee! — Sari Sarkomaa: Eikö tämä fakta ole SDP:n ryhmän tiedossa?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

16.06 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tunnen paljon korkeasti koulutettuja hyvätuloisia ihmisiä — taidan olla itsekin sellainen. Hallitus on kohdellut heitä aika helläkäteisesti, sanoisin, että jopa avokätisesti. Mutta nämä ihmiset ovat usein valistuneita ja vastuuntuntoisia, [Juho Eerola: Taidatte olla sellainen itsekin!] ja he ovat erittäin huolissaan siitä, että kaikkein pienituloisimpien, jopa köyhien lapsiperheiden asema on Suomessa tällä hetkellä muuttumassa erittäin tukalaksi, jopa kauheaksi.

Viimeinen kuulemani tieto on se, että lastensairaalassa asiakasmaksuista kymmenen prosenttia menee luottotappioksi, koska perintäkään ei tuota sitä rahaa sairaalalle. Se kertoo äärimmäisestä hädästä.

Toinen esimerkki: Asumistuen muutoksen vaikutus näkyy jo nyt sillä tavalla, että terveydenhuollosta pyydetään lausuntoja, että mielenterveysongelmista kärsivän lapsen ei pitäisi perheineen joutua muuttamaan tutusta ympäristöstä pois.

Eivätkö nämä ole rajuja muutoksia? Eivätkö ne pane teitä ajattelemaan, että tällä tavalla me kohtelemme kaikkein heikoimpia meidän yhteiskunnassamme?

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

16.07 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen istuvan hallituksen linja on se, että me haluamme saada Suomen julkisen talouden kuntoon ja turvattua meidän väestön välttämättömät peruspalvelut, [Suna Kymäläinen: Sehän vastaa eri kysymykseen!] turvata meidän lapsiperheiden huomisen ja tulevaisuuden ja huolehtia siitä, että meidän lapsille ei sysätä velkataakkaa, joka nyt kasvaa lähes hallitsemattomasti tämän meidän velkaantumisen ja valtionlainojen korkojen nousun ja myöskin osittain tämän sote-kustannusten nousun seurauksena. Siitä syystä hallitus tekee erittäin vaikeita ratkaisuja, joista osa koskee sosiaaliturvaa, osa koskee muita palveluja meidän yhteiskunnassa. Mutta nämä toimet tehdään siksi, että meidän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus olisi kestäväällä pohjalla. Ja meidän hyvinvointiyhteiskunnassa on jatkossakin turvaverkot muun muassa lapsiperheille, kaikille suomalaisille. Viime kädessä sosiaaliturva aina ottaa vastaan, ja siellä on olemassa turvaverkot erilaisiin epävarmuustilanteisiin.

Toivon, että salissa ymmärretään se tilanne, missä elämme. Ratkaisemme vaikeata sote-mallia, henkilöstöpulaa ja julkisen talouden velkaantumista yhtäaikaaisesti, [Puhemies koputtaa] samaan aikaan kun meidän on välttämättömä vahvistaa myös Suomen turvallisuutta ja sen resursseja. [Suna Kymäläinen: 17 000 lapsikäyhää lisää!]

2.2. Suullinen kysymys sosiaali- ja terveystalouden turvaamisesta (Merja Kyllönen vas) Suullinen kysymys SKT 103/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Myös vasemmistoliiton ilmoittama kysymys liittyy tähän samaan aiheeseen, joten käsittelemme sen samassa yhteydessä. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.08 Merja Kyllönen vas: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen turvaverkoissa on kyllä norsun mentävä reikä. Päivä päivältä on selvempää, että hallitus on tehnyt päätöksen myöskin hoitotakuun heikentämisestä virheellisillä perusteilla. Sunnuntaina te, pääministeri Orpo, väititte radiossa, että erittäin monet asiantuntijat tukisivat hoitotakuun pidentämistä, ja väititte myös, että — suora lainaus — ”hyvinvointialueiden suunnalta tuli paljon viestiä siitä, että tämä on järkevä toimenpide”. Kertokaa meille, arvoisa pääministeri, mitkä hyvinvointialueet tätä tukevat ja ketkä asiantuntijat tätä kannattavat. Meidän käsityksemme on, että kaikki hyvinvointialueet, jotka ovat asiasta lausuneet, ovat vastustaneet hoitotakuun pidentämistä.

Lisäksi Suomi olisi saamassa EU:n elvytyspaketista rahaa hoitotakuun turvaamiseen ja ihmisten hoitoonpääsyn varmistamiseen 178 miljoonaa euroa. Näin ollen, kun hoitotakuuta pidennetään, voimme päätyä tilanteeseen, jossa komissio katsoo, ettei Suomi täytä kriteerejä, ja jättää rahan maksamatta. 130 miljoonan tavoitellusta säästöstä tuleekin vähintään 178 miljoonan euron lisälasku, [Puhemies: Ja kysymys!] ja siihen päälle vielä muut kulut ihmisten hoidon venyessä. [Puhemies koputtaa] Oletteko te, pääministeri, tietoinen

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

tällaisesta taloudellisesta riskistä? [Puhemies koputtaa] Ja ennen kaikkea, oletteko te valmiita perumaan tämän täysin järjettömän päätöksen, joka kokonaisuutena [Puhemies: Kiitoksia, nyt minuutti on käytetty!] näyttää perustuvan täysin väärälle tietopohjalle?

Puhemies Jussi Halla-aho: Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.10 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otetaan nyt ensin se, että hoitotakuu tehtiin tilanteessa, jossa ei ole riittävästi hoitajia, ja nyt arvion mukaan se on lisännyt kahdella- ja puolellasadalla miljoonalla vuokralääkäreiden, vuokrahenkilöstön, käyttöä — kahdella- ja puolellasadalla miljoonalla — koska ei ole ollut riittävästi henkilökuntaa. Tämä oli tiedossa, muistan tämän keskustelun oikein hyvin täällä salissa. [Vasemmalta: Ei me puhuta nyt hoitajamitoituksesta! — Nyt puhutaan hoitajajonoista!] Ja kun viittaa niihin yhteydenottoihin ja asiantuntijakeskusteluihin, joita on käyty tämän teeman ympärillä, niin olen käynyt lukemattomia keskusteluja alan henkilöstön kanssa, ammattilaisten kanssa, ja se viesti sieltä on ollut — ei ehkä virallisissa lausunnoissa mutta todella monissa keskusteluissa — [Välihuutoja vasemmalta] että tämä hallituksen päätös on oikea, hallituksen päätös on oikea. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Nyt on järkyttävää!] Ja viime kädessä hallitus tekee poliittisia päätöksiä. Me joudumme tekemään valintoja, joissa me joudumme pistämään vaakakuppeihin sen, mihin rahat käytetään, jotta me parhaalla tavalla pystymme turvaamaan ihmisten palvelut. Ja nyt se malli, jota käytämme, on hoidon tarpeen arviointi. Eli mahdollisimman joustavasti katsotaan, millaista hoitoa kukin tarvitsee, ei lakisääteisesti jonkun päivän aikana juuri jokaiselle [Puhemies koputtaa] vaan niin, että ne taudit, jotka ovat kipeimmin hoidon tarpeessa, [Puhemies koputtaa] varmistetaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

16.11 Ville Merinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Orpo, laskin tässä omalla matematiikallani tämmöisen testilaskun näistä teidän ei-leikkauksistanne. Suomessa on noin 50 000 ikääntynyttä hoitoa tarvitsevaa ihmistä ympärivuorokautisessa hoidossa, [Perussuomalaisten ryhmästä: Tarkka luku!] ja hoidon kustannus on noin 6 000 euroa kuukaudessa. Sadan vanhuksen hoidon kustannus on siis noin 7 miljoonaa vuodessa. Koska hoitajien palkat, ruoka, lääkkeet, vaipat ja kiinteistökulut nousevat, ovat kulut ensi vuonna noin 7,5 miljoonaa euroa. Te annatte siihen pienen kasvun, eli 7,2 miljoonaa euroa, ja sanotte, että annatte lisää, mutta todelliset kulut ovat siis 7,5 miljoonaa euroa. Tosiasiassa jää vaje 300 000 euroa. Tämä on tässä laskelmassa, mikä on vedetty tämmöisellä Ville-matikalla, [Naurua — Juho Eerola: Sori siitä!] noin viiden vanhuksen hoitokulujen verran. Eli minä en ymmärrä siis, että kun te sanotte, että te lisäätte, niin tämmöisellä helpolla laskulla voi sanoa, että eihän tämä ole mikään lisäys. [Puhemies koputtaa] Siellähän jää vaje, 300 000 euroa. [Kokoomuksen ryhmästä: SDP:n matematiikkaa!] — Se on just sitä. [Kokoomuksen ryhmästä: Älkää vaan kouluissa tähän Villen matematiikkaan siirtykö! — Välihuutoja]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

16.13 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten tässä kuultiin, hyvinvointialueet saavat ensi vuonna noin kaksi miljardia euroa lisää, mutta samaan aikaan meidän pitää huolehtia myöskin siitä, että tämä rahoitusmalli kestää myöskin tuleville sukupolville, ja sen tähden näitä kustannuksia on myöskin hillittävä, myöskin sitä varten, että henkilöstö riittää. Meillä on vakava osaajapula tässä hyvinvointialueitten toiminnassa.

Samaan aikaan on hyvä huomata se, että tässä me haluamme tällä normien kevennyksellä luoda tilaa sinne hyvinvointialueille onnistua siinä tehtävässään. Me kevennetään sitä varten normeja, että me saadaan sitä kautta kustannuksia hillittyä. [Annika Saarikko: Kevennätte normeja, mutta myös leikkaatte! — Välihuutoja oikealta — Annika Saarikko: Ei tarvitse hoitajiin rahaa!] Tätä rahoitusta suhteessa näihin tehtäviin ei siis leikata, vaan tehtäviä ja velvoitteita vähennetään, ja sitä kautta tämä vähentää myöskin näitten menojen kasvua. Mutta siitä huolimatta on hyvä nähdä, että vuositasolla laitetaan miljardiluokassa lisää rahaa sinne hyvinvointialueille. Tällä luodaan lisää mahdollisuuksia tehdä, ja tätä rahoitusta annetaan siis ihan tämän lakisääteisen mallin mukaisesti [Annika Saarikko: Tarpeeseen nähden liian vähän!]

Nyt on hyvä nähdä myöskin se, että kun puhutaan hoitotakuusta, niin paitsi tähän hoitoon pääsyn hetkeen meidän pitää kiinnittää huomiota hoidon jatkuvuuteen ja siihen, että esimerkiksi digiklinikoita on kehitetty, [Puhemies koputtaa] joissa nopeutetaan hoidon ja avun saantia ihan merkittävällä tavalla. Eli tässä tehdään [Puhemies koputtaa] hyvin monipuolista työtä. [Aki Lindén: Ne eivät ole millään lailla vastakkaisia asioita! — Jussi Saramo: Hallitus ei ole kuullut inflaatiosta!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

16.14 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan tuohon alkuperäiseen kysymykseen. Arvoisa pääministeri Orpo, te totesitte viikko sitten kyselytunnilla sanatarkasti seuraavaa: ”Te teitte lain hoitotakuusta, mutta se ei toiminut, koska te teitte siihen ympärille sote-ratkaisun, joka on räjäyttänyt kustannukset.” [Kimmo Kiljunen: Kyllä, näin te olette sanonut! — Välihuutoja vasemmalta]

Valtiovarainvaliokunta selvitti omana asiana, mistä sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten nousu vuodesta 2022 vuoteen 2023 johtui. Asiantuntijat nostivat esille erityisesti kolme syytä: poikkeuksellinen inflaatio, poikkeuksellinen alan palkkaratkaisu ja ennakoitua suurempi vuokrahenkilöstön kustannusten nousu. [Ben Zyskowitz: Mistäs ne johtuvat? — Välihuutoja kokoomuksen ryhmästä] Yksikään asiantuntija — yksikään asiantuntija — ei nostanut erityisenä kustannusten nousun syynä sote-ratkaisua tai valittua mallia, [Keskustan ryhmästä: Tämä on uutinen!] jonka te viikko sitten väititte räjäyttäneen kustannukset — eivät edes [Puhemies koputtaa] virkavastuulla toimineet valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön... [Puhemies: Ja kysymys!]

Arvoisa puhemies! Kysyn nyt teiltä, pääministeri Orpo: kun nyt on totuus tullut julki, niin voitteko te tässä eduskunnan edessä ihan reilusti oikaista sanomanne ja todeta, [Puhemies koputtaa] että sote-uudistus ei räjäyttänyt kustannuksia? [Antti Kurvinen: Nyt on aika myöntää virheenne, käsi pystyyn virheen merkiksi! Nyt kannattaa katua!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Muistutan kaikkia edustajia minuutin aikarajoituksesta. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

16.16 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos palautan mieleen sen, että kun Sipilän hallituksessa, keskustajohtoisessa hallituksessa, tehtiin sote-ratkaisua, tavoitteena oli kolmen miljardin kustannustenhillintä. Te päädyitte sellaiseen malliin viime kaudella, jossa teidän omien laskelmien mukaan tulee kolme miljardin kustannusten nousu vähintään, ja nyt jo on osoittautunut, että se on paljon suurempi.

Asiantuntijat katsovat, mistä tämän ratkaisun sisällä ne kustannukset nousevat, mutta tosiasia on se, että tämä malli ei pidä sisällään riittävällä tavalla niitä elementtejä, jotka esittäisivät kustannusten nousua. [Annika Saarikko: Eli haluaisitte leikata enemmän!] Siellä ei ole riittävästi niitä elementtejä. Siellä rahoitusmallissa on leikkureita, mutta kun on alijäämien kattamisvelvollisuus, jonka te edustaja Lohi tunnette oikein hyvin, niin se tekee tavallaan tyhjäksi tämän leikkurin vaikutuksen, mikä siellä on.

Eli edelleen olen sitä mieltä, että viime hallitus teki vääränlaisen sote-ratkaisun. Tämä ei anna työvälineitä riittävällä tavalla tuottavuuden parantamiseen, kustannusten nousun hillitsemiseen. En siitä tingi. [Perussuomalaisten ryhmästä: Sotkun teitte! — Timo Heinonen: Se oli hyvä malli silloin, kun rahaa oli! — Puhemies koputtaa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saramo, olkaa hyvä.

16.17 Jussi Saramo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On ero siinä, että perussuomalaiset puhuivat ennen vaaleja Suomen kansalle yhtä ja vaalien jälkeen tekevät päinvastaista, mutta on erittäin huolestuttavaa, että, pääministeri Orpo, te pääministerin ominaisuudessa olette useamman kerran puhunut eduskunnalle asioita, jotka eivät ole totta. On tosiasia, että te olette antanut monesta asiasta, kuten tässä on käynyt ilmi, väärää tietoa. Sen jälkeen olemme saaneet kuulla selittelyä, venkoilua, kuinka on ehkä joitain epätarkkuuksia, ehkä jossain ovat jonot lyhentyneet, vaikka tässä on tuotu selvää faktaa.

On tietysti huolestuttavaa, jos pääministeri puhuu muunneltua totuutta Suomen kansalle ja eduskunnalle, mutta on kyllä erittäin huolestuttavaa, jos tämä hallitus aika monessa muussakin asiassa tekee päätöksiä, jotka ovat taloudellisesti kalliita ja haitallisia koko meidän yhteiskunnalle, koska ne perustuvat väärään tietoon. Joten kysynkin nyt, pääministeri Orpo: kun te nyt ainakin vihdoin viimein tiedätte, miten asiat ovat, niin perutteko te nämä haitalliset päätökset koskien sote-palveluita nyt kun te tiedätte, että jonot ovat esimerkiksi [Puhemies koputtaa] lyhentyneet?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.18 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, mikä teitä siellä vasemmalla ja meitä täällä hallituksessa erottaa on se, että meillä on kokonaisvastuu. Te ette ole kuulleetkaan kokonaisvastuusta. [Välihuutoja vasemmalta] Tämä maa velkaantuu hallitsemattomalla tavalla. Meillä on valtavat ongelmat saada ihmisille hoitoa. Suomessa on pitkät hoitojonot edelleen, ja alueellisesti niissä on suuria eroja. [Suna Kymäläinen: Ja te pidennätte niitä kolmeen kuukauteen!] Me yritämme saada tämän maan kulut kuriin julkisella puolella. Joudumme tekemään ikäviä leikkauksia, ikäviä valintoja. [Suna Kymäläinen: Tulee lisää kustannuksia!] Se on hallituksen vastuu, koska meillä on kokonaisvastuu. Samaan aikaan me tehdään lukemattomia uudistuksia, että me saadaan Suomeen työtä, investointeja, talouden kasvua. [Timo Harakka: Nähtäväksi jää!] Se on ainut tapa. Me joudumme tekemään näitä samaan aikaan, painamaan jarrua ja kaasua, jotta Suo-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

mi tästä selviää. Kovin on helppo siellä arvostella jokaista yksittäistä säästöpäätöstä ilman minkään valtakunnan käsitystä siitä, miten te nämä asiat ratkaisisitte. [Välihuutoja — Oikealta: Itse asiassa se nähtiin viime kaudella! — Tämä on loppuun käsitelty! — Vasemmalta: Niinhän te toivoisitte!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valkonen, olkaa hyvä.

16.19 Ville Valkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Toimivat ja laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudet ovat hyvinvointiyhteiskunnan ytimessä, [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Ei siltä kyllä näytä!] ja tässä salissa taatusti joka ainoa päättäjä haluaa tehdä kaikkensa, jotta suomalaiset saisivat nopeasti laadukasta hoitoa kaikissa elämäntilanteissa, mutta tosiasia on, että me teemme reaalielämän rajoitteissa päätöksiä. Me emme voi taikoa rahoitusta taikaseinästä emmekä yhtään uutta osaajaa, sairaanhoitajia ja lääkäreitä, tähän maahan, [Jussi Saramon välihuuto] vaan me joudumme tekemään päätöksiä, joissa priorisoidaan niitä rajallisia voimavaroja, joita meillä on. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Kyllä ministerit tarvitsee veroalensa!] Täällä lahjakkaasti vasemmisto unohtaa. Jos se kahden miljardin sote-kustannusten nousu vuosittain on liian vähän, haluaisitteko te kolme, neljä, viisi, ja mistä tuo summa otettaisiin? Otetaanko koulutuksesta vai otetaanko lisää velkaa? [Aki Lindén: Saako vastata?]

Kysyn valtiovarainministeriltä: mikäli me emme saa sosiaali- ja terveystalouksien kustannuskehitystä haltuun, niin mihin se pitkällä aikavälillä johtaa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan osalta? [Suna Kymäläinen: Oppositio vastaa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Valtiovarainministeri Purra, olkaa hyvä.

16.21 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kysyjä on aivan oikeassa, eikä meidän tarvitse itse asiassa mennä edes pitkälle aikavälille, vaan meillä on merkittäviä riskejä jo lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä, mikäli me emme saa tätä julkisen talouden velkaantumista kuriin. Tämä hallitus on tehnyt yhdeksän miljardin euron sopeutus päätökset. [Aki Lindén: Paperilla!] Ne kohdistuvat hyvin laajalle, eri sektoreille. [Timo Harakka: Paitsi rikkaisiin! — Suna Kymäläinen: Paitsi teihin!] Niitä kohdistetaan — erilaisia norminpurkuja, tehtävien, mitoitusten ja velvoitteiden tarkastelua — myös sosiaali- ja terveystalouteihin. Mikäli me emme tätä tekisi: Sosiaalidemokraatit kertoivat osaavansa matematiikkaa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Eikä osaa!] Mikäli näin on, ei ole ainoastaan kyse siitä, kuten edustaja Saarikko sanoi, että meillä on tarpeeseen nähden liian vähän rahaa laittaa soteen — meillä on tarpeeseen nähden aivan liian vähän tuloja. [Suna Kymäläinen: Pitäisikö perua ne verohelpotukset sitten ensimmäiseksi? — Annika Saarikko: Rakentakaa talouskasvua!] Tässä maassa eletään kroonisesti yli meidän mahdollisuuksiemme. Tämä on se kokonaisuus ja hallituksen linja, joka haluaa korjata julkisen talouden tilaa, ja me teemme tämän juuri siksi, että tulevaisuudessakin meillä olisi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, [Puhemies koputtaa] meillä olisi turvallisuus, meillä olisi koulutus ja niin edelleen. [Suna Kymäläinen: Perutteko kaljaveron?] Tämä on se lähtökohta. [Puhemies koputtaa] Hallituksella on kokonaisvastuu — teillä on viikosta toiseen jatkuvia yksinkertaisia kritiikin aiheita. [Eduskunnasta: Perukaa veronalennukset! — Suna Kymäläinen: Perutteko kaljaveron?]

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

16.22 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että hallituksella on kokonaisvastuu, mutta teillä on myös vastuu vastata meidän kysymyksiimme ja huolenaiheisiimme rehellisesti ja avoimesti. [Sanna Antikainen: Muistele viime kautta!] Kun me täällä viime viikolla kysyimme hoitotakuun murentamisesta, niin vastasitte, että hoitotakuu ei ole toiminut, ja tämä ei pidä paikkaansa, kuten täällä on tuotu ilmi. Toivottavasti, että ihan rehellisesti myöntäisitte, että hoitotakuu on ollut onnistunut ja sillä lääkärille pääsyä on nopeutettu. [Juha Mäenpää: Paljonko nousi kustannukset?] Toinen kysymys on: minkä takia te haluatte edelleen murentaa tämän ja pidentää hoitotakuuta kolmeen kuukauteen, jos se on ollut toimiva? Tähän toivoisin myös suoran vastauksen. Lisäksi, pääministeri, vielä tästä hoitotakuusta: mainitsitte edellisessä puheessanne, että hoitotakuun vuoksi vuokralääkäreihin on mennyt 250 miljoonaa. Mihinkä tämä perustuu? Itse yritin nopeasti selvittää tätä, ja tämä koskee koko sote-ostopalvelujen ja vuokrahenkilöstön kustannuksia erityisesti sairaaloissa ja muissa, ei millään tavalla hoitotakuuta. [Puhemies koputtaa] Saisinko tähän täsmennyksen? [Juho Eerola: Edustaja Lohi hetki sitten kertoi!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.23 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Niin siis ostopalveluiden kustannukset ovat kasvaneet 250 miljoonaa, ja niissä osamerkityksensä on näillä vuokralääkäreillä ja niiden käytöllä [Aki Lindén: No niin, nyt muutitte jo vastausta. — Hälinää — Puhemies koputtaa] Tosiasia on se, että henkilöstöä ei ole ollut tarpeeksi, ja on tehty laki, jota ei näin ollen voi toteuttaa. Tänä viikoksi on käyty keskustelua yhteiskunnassa siitä, että tällä on ollut myös kielteisiä vaikutuksia. [Timo Harakka: Kenen kannalta?] Mutta mitä tulee näihin jonoihin, niin kuten totesin viime viikolla ja kuten totesin tällä viikolla, niin kyllä, siinä lausunnossani oli epätarkkuutta, mutta te ette pääse siitä tosiasiasta, että meidän ratkottavana on edelleen se, että ne jonot lyhenisivät myös jatkossa, [Kimmo Kiljunen: Se on totta! — Vasemmalta: Mitä te teette? — Hälinää — Puhemies koputtaa] niillä rahoilla, niillä resursseilla, sillä henkilöstöllä, mikä meillä on käytössä. Ja voin vakuuttaa — en nyt niinkään teille, kun te ette usko mitään, mutta suomalaisille [Antti Kurvinen: Ylimielistä!] — että hallitus tekee joka päivä kaikkensa, ja meidän osaavat virkamiehet ja ne ammattilaiset siellä hyvinvointialueilla, sosiaali- ja terveyspalveluissa, vanhuspalveluissa, terveyskeskuksissa, sairaaloissa, sen eteen, [Puhemies koputtaa] että suomalaiset saavat hoitoa jatkossakin. [Puhemies koputtaa] Meidän tehtävämme on luoda puitteita ja antaa resurssit.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saarikko, olkaa hyvä.

16.24 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Orpo, nämä seikat — inflaatio, hintojen nousu tai suomalaisen yhteiskunnan laajasti tukeva ratkaisu sote-alan palkkaratkaisusta, joka oli poikkeuksellisen korkea mutta ansaittu — eivät liity tähän sote-uudistukseen, joka astui voimaan. [Kimmo Kiljunen: Täsmälleen!] Aivan kuten te itse vertasitte siihen, mitä olisi aikanaan tapahtunut Sipilän hallituksessa, jossa yhdessä istuimme, se malli ei mennyt aikanaan läpi perustuslakivaliokunnasta johtuen valinnanvapaudesta. [Krista Kiuru: Kyllä, rahoitusta oli liian vähän muun muassa! — Sari Sarkomaa: Ei pidä paikkaansa! — Mika Lintilä: Pitää paikkansa!] Ja totean, että edes

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

se sote-malli ei olisi näitä ongelmia hintojen noususta tai palkkojen korotuksista kyennyt ratkomaan.

Arvoisa puhemies! Hyvä pääministeri, valtiovarainministeriön virkakunta on virkavastuullaan kertonut valtiovarainvaliokunnalle, että sote-uudistus ja hyvinvointialueet eivät ole syy siihen, miksi kustannukset Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat nousseet. He ovat todenneet näin. Te toteatte täällä toisin, totesitte viime viikolla ja näytätte pitävän kannastanne tiukasti kiinni. [Puhemies koputtaa] Kumpaa pitäisi uskoa? [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Hyvä kysymys!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.26 **Pääministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitäs jos uskoisitte molempia, koska voi olla, että se ei ole syy siihen, mutta ei se ole myöskään keino ja väline, jolla ne kustannusten nousut saataisiin hillittyä. [Antti Kurvinen: Eikö voi myöntää? Pientä nöyryyttä! — Anne Kalmari: Eikö voi myöntää virhettä? — Välihuutoja]

2.3. Suullinen kysymys sosiaali- ja terveystalouden rahoituksesta (Peter Östman kd)

Suullinen kysymys SKT 104/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Östman, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.26 **Peter Östman kd:** Arvoisa puhemies! Vuosi sitten THL:n pääjohtaja Salminen kritisoi edellisen hallituksen vanhushoidon hoitajamitoituksen kiristämistä. Salmisen mukaan tiukka hoitajamitoitus pakotti hyvinvointialueet hankkimaan kalliita ostopalveluja, ja se on ollut todella kallista. Jos mitoitukset olisivat vähän sallivampia ja alueilla voidaan käyttää omaa harkintaa, painetta tähän suuntaan olisi ollut vähemmän ja rahaa olisi kuluunut vähemmän. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoitus oli 0,65 työntekijää vanhusta kohti. Nyt kehysriihessä tehdyllä päätöksellä hallitus laskee mitoituksen 0,6 työntekijää. [Aki Lindén: Ja ottaa rahat pois!] Hoitajamitoituksen laskulla hallitus tavoittelee tuntuvia säästöjä sosiaali- ja terveydenhuollon menoihin, joiden suitsiminen — huom. suitsiminen, ei leikkaaminen — [Naurua vasemmalta] on keskeistä valtiontalouden tasapainottamisessa. — Te ette näköjään osaa suomea, vaikka se on teidän oma äidinkielenne.

Eikö tämä päätös osaltaan hillitse [Puhemies koputtaa] hyvinvointialueiden kustannusten kasvua [Puhemies koputtaa] — kustannusten kasvua? [Timo Harakka: Ja EU-rahast menetettiin! — Juha Mäenpää: Mitkä EU-rahast?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

16.27 **Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Linkitän tämän kysymyksen tuohon edelliseen kysymykseen, kun puhutaan tästä kokonaisuudesta. On totta, että hyvinvointialueiden menojen kasvuun vaikuttaa palkkarat-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

kaisu, siihen vaikuttaa inflaatio, siihen vaikuttaa vaikkapa vuokratyön käyttö mutta yhtä lailla myöskin se, kun on tehty tällainen massiivinen hallinnon uudistus. Esimerkiksi tähän alkuvaiheeseen liittyy palkkaharmonisaatio, joka on tuonut kustannuksia. Siellä on paljon tällaisia muutosvaiheen kustannuksia, ja vaikkapa tietojärjestelmistä ja muista tulee tällaisia isoja menoeriä tähän alkuvaiheeseen. Kun viime kaudella käsiteltiin näitä kustannuksia, niistä todettiin, että tällä vuosikymmenellä tämä malli ei riitä niitä ratkaisemaan, tämä ei tuo siihen rahojen riittävyyteen vielä ratkaisuja. Eli tästä lähtee oikeastaan tämä kokonaisuus.

Ja kun tähän yhdistää myöskin tämän edellisen hallituksen normeja lisäävät ja hyvinvointialueitten liikkumavaraa vähentävät ratkaisut, niin siihen liittyy juuri tämä kysymys, mitä edustaja Östman tässä kysyi. Silloin kun kavennetaan sitä ja sidotaan kädet, niin siellä hyvinvointialueilla ei enää ole ratkaisuja. Totta kai, hyvää hoitoa me kaikki tavoittelemme, hyviä palveluita, oikea-aikaista hoitoonpääsyä, mutta annetaan sinne hyvinvointialueille tilaa hakea niitä parhaita ratkaisuja, [Puhemies koputtaa] myöskin uusia toimintamalleja päästä siihen tavoitteeseen. [Aki Lindén: Mutta otetaan rahat pois! — Suna Kymäläinen: Eikä päästetä siihen alkuun!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

16.29 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus tekee tosiasiallisesti leikkauksia sosiaali- ja terveyspalveluihin. Teidän tuoreen julkisen talouden suunnitelmanne mukaan hallitusohjelmassa ja muilla päätöksillä hyvinvointialueiden rahoitus vähenee nettomääräisesti 685 miljoonaa euroa. [Suna Kymäläinen: Paitsi KD suit-sii!] Jos tämä ei ole leikkaus, niin mikä se sitten on? [Vasemmalta: Suitsiminen!]

Nämä leikkaukset murentavat Suomen sote-palveluiden pohjaa ja vaarantavat kansalaisten lakisääteisiä palveluita. Esimerkiksi leikkaukset kohdistuvat vammaisiin, ikäihmisiin ja muihin paljon palveluita tarvitseviin ihmisiin.

Esimerkiksi perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentäminen 14 päivästä kolmeen kuukauteen on surullinen esimerkki aika huonosta lainsäädännöstä, jolla ei päästä edes omiin tavoitteisiin. Olenkin erittäin huolissani siitä, mitä palveluitten laatu ja taso tulevat tulevaisuudessa olemaan.

Tästä hoitotakuusta olisinkin kysynyt teiltä, pääministeri: mihin asiantuntijalausuntoon tai kantaan tämä hoitotakuun murentaminen perustuu, koska minulla ei ole tiedossa ketään, joka sitä kannattaisi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.30 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelimme tästä hoitotakuusta viime kyselytunnilla todella pitkään, ja mitään uutta kerrottavaa minulla ei ole. [Vasemmalta: Olipa yllätys!] Toistan vaan sen, että 14 vuorokauden hoitotakuu tuli voimaan 1.9. viime vuonna, eli se ei ole ollut voimassa vielä kovin pitkään. [Krista Kiuru: Joo, ja sen takia se ei voi aiheuttaa kaikkia ostopalvelukustannuksia!]

Muistutan myös, että meillä rahoitetaan hoitoonpääsyä edelleenkin elvytyspaketista ja kestävä kasvun ohjelmasta. Tavoitteena on, että pääsy seitsemässä vuorokaudessa toteutuisi 80-prosenttisesti. Mutta tämä arvioidaan vasta viimeisellä kvartaalilla vuonna 2025,

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

ja tähän on hyvinvointialueille myönnetty rahoitusta yhteensä lähes 169 miljoonaa euroa. Eli tämä projekti jatkuu edelleen, tähän on edelleen myönnetty hankerahoitusta, edelleen tällä RRP-rahoituksella pyritään tähän hoitotakuun pienenemiseen, [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Sitä kysyttiin, että kenen lausuntoon se perustuu!] ja tarkastelemme tilannetta uudestaan sitten vuonna 2025 viimeisellä kvartaalilla. [Aki Lindén: Sehän on se sama, mitä perussuomalaiset vastusti!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

16.31 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Te, pääministeri, olette kyselytunnilla useinkin onnistuneet kaikenlaisia sote-sammakkoja päästämään suustanne. Yksi, mikä särähti korvaani, oli jo taannoin se, että te luulitte, että sote-asioista vastuussa onkin Juuson sijasta ministeri Ikonen. Pidin sitä aika erikoisena teiltä. Te viime kyselytunnilla, kun kysyimme näitä asioita, viimeksi väititte, että hoitotakuusta luovutaan nimenomaan sen takia, että hoitojonot ovat kasvaneet, mikä osoittautui jo kyselytunnilla paikkaansa pitämättömäksi. Te esititte, että hallitus ei leikkaa sotesta, vaan lisää merkittävästi rahoitusta. Te lisäätte rahoitusta, mutta ette niin paljon kuin soten tarvitsisi saada, [Jani Mäkelä: Kuka niin väitti? — Juho Eerola: Enemmän kuin edellinen hallitus!] ja te myös kerroitte täällä, että sote-uudistus on näiden kaikkien kulujen syy. Nämä ovat sellaisia väitteitä, että teiltä, pääministeri, olettaisi vähän vähemmän ylimielisyyttä. Jos virheitä sattuu, ne myönnetään avoimesti ja mennään eteenpäin. [Antti Kurvinen: Juuri näin! — Puhemies koputtaa] Te täällä ihmettelette [Puhemies: Ja kysymys!] ja luulette, että me olemme niin tyhmiä.

Kysynkin nyt, pääministeri, teiltä: [Puhemies koputtaa] oletatteko te, että oppositiossa ei ole kaikkea tietoa [Puhemies koputtaa] käytettävissä ja että me luulemme todella, että nämä teidän väitteenne voisivat pitää paikkansa? [Juho Eerola: Tietopalvelulta mitä saatte, niin nekin salaatte!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.32 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): En oletta. — Siis en oletta. Se oli vastaus siihen kysymykseen.

Ja näihin, mitä taas jälleen kerran luettelitte, minä mielestäni olen vastannut jo useampaan otteeseen. Mutta minä haluan palauttaa tämän saivartelun lisäksi sen ison kuvan teidän mieleenne, [Vasemmalta: ”Saivartelu!”] että mitä me yritämme tässä yhdessä hyvinvointialueiden kanssa ratkoa. [Timo Harakka: Onko totuus saivartelua?] Ja hyvinvointialueiden eli sote-alueiden rahoitus ja ohjaus kuuluvat ministeri Ikoselle, [Krista Kiurun välihuuto] — se kuuluu ministeri Ikoselle — se on aivan päivänselvä. Tiedän kyllä, mikä on ministerien työnjako. [Krista Kiuru: Katsotaan pöytäkirjasta!]

Mutta voin edelleen ja haluan vakuuttaa sen nimenomaan suomalaisille ihmisille, että siitä huolimatta, vaikka meidän valtiomme taloustilanne on niin vaikea, me haemme koko ajan ratkaisuja siihen, mistä me saamme lisää tuloja, mutta myöskin siihen, että niillä veroeuroilla, siis joita käytetään Suomessa tänä vuonna ja ensi vuonna enemmän kuin koskaan Suomen historiassa, enemmän kuin koskaan, [Suna Kymäläinen: Miksi teette veronalennukset?] saataisiin tehokkaasti hoidettua ihmisten peruspalvelut joka puolella Suo-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

mea, jotta jokainen voi ihan aidosti luottaa siihen, että pääsee lääkäriin. [Suna Kymäläinen: Miksi verohelpotukset?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

16.34 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän, että tämä ei ole välttämättä kovin mukava keskustelu pääministerin kannalta, mutta syy, miksi nyt tässä haluamme vastauksia, on se, että kun tämä hallitus on tehnyt niin poikkeuksellisen rajuja leikkauksia suomalaisten palveluihin, joita on kritisoitu erittäin laajasti, niin kyllä niiden asioiden, joilla te näitä perustelette, pitää olla kivenkovia. Siitä tässä on kysymys.

Toivoisin, että vielä nyt tarkentaisitte tätä edustaja Saarikon kysymystä, kun hän kysyi, että oliko niin, että sote-uudistus räjäytti kustannukset. Nyt totesitte, että se ei ole keino vähentää kustannuksia. Olisi hyvä, että selventäisitte kantaanne tässä.

Arvoisa pääministeri, tulkitsen nyt niin, että kun totesitte uudelleen tämän epätarkkuuden, niin myönnätte, että nämä hoitojonot lähtivät laskuun hoitotakuun jälkeen. Ja jos näin on, kun teidän keskeinen perusteenne pidentää tätä hoitotakuuta kolmeen kuukauteen oli se, että hoitotakuu ei ole toiminut, ja kun nyt on käynyt selväksi, että hoitojonot lyhenevät, [Puhemies koputtaa] niin perustuiko tämä teidän päätöksenne nyt oikeaan tietoon vai oletteko valmis tarkentamaan tätä päätöstä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.35 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Ensinnäkin substanssiministerit voivat käydä vielä tarkemmin läpi päätöksien sisältöä ja perusteita, mutta ensin edelleen tähän kustannusten nousuun.

Siis se nyt vaan on niin, että meillä ei ole tässä sitä vaihtoehtoista mallia, koska teidän hallituksenne päätti tietyn mallin, joka ei ole tuonut välineitä sen kustannusten nousun hillintään. Päinvastoin kustannukset ovat nousseet valtavaa tahtia — valtavaa tahtia. [Suna Kymäläinen: Taas puhutaan ihan eri asiasta!] Tähän sitä pitää verrata. Niin kuin sanoin, tässä ei ole niitä työvälineitä. Meidän hallituksellamme on nyt tämä malli, jonka te loitte, jossa ei ole riittäviä välineitä valmiina. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Joka ei räjäyttänyt niitä kustannuksia!] Se oli keskeneräinen. Oppositioista aikanaan koko ajan teitä varoitimme siitä, että älkää runnoko tätä läpi, tämä ei ratkaise, [Annikka Saarikko: Parantakaa sitä, älkää leikatko siitä!] ei rahaa riitä, ei hoitajia ole riittävästi eikä pääse hoitoon. Ja mikään näistä ei ole kunnolla toteutunut. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Kysymys oli hoitajanoista!]

Mitä hoitotakuuseen tulee, niin jos mietitään sitä, milloin tämä hoitotakuu tuli voimaan, se tuli voimaan covidin jälkeen, silloin kun hoitojonot olivat pisimmillään. Ja niitä oli kyllä syytäkin purkaa. Se on erinomainen asia, ja on hyvä, että sen eteen tehtiin töitä. [Puhemies koputtaa] Mutta taas kun arvioidaan sitä, mihin me käytämme rahamme, niin tämä hoidon tarpeen arviointi on tehokkaampi, kustannustehokkaampi tapa kuin kaavamainen laki. [Krista Kiuru: Taas tuli sammakko! — Juho Eerola: Eikö se Kiurulle maistu?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

16.36 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen päätös leikata perusterveydenhuollosta ja pidentää perusterveydenhuollon hoitotakuuta kahdesta viikosta kolmeen kuukauteen on erittäin typerä toimi, mutta se on myös erittäin kallis toimi. Se tulee heikentämään kansalaisten hoitoonpääsyä, se tulee pidentämään hoitojonoja, ja se tulee lisäämään kalliin erikoissairaanhoidon kysyntää. [Sinuhe Wallinheimo: Mites vuokralääkäritoiminta?] Ei voi kuin miettiä, miten te kehtaatte sanoa, että te pyritte lyhentämään hoitojonoja, kun te samaan aikaan teette päätöksiä, jotka pidentävät perusterveydenhuollon hoitojonoja ja leikkaavat sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta.

Mutta, arvoisa puhemies, asiaa on ajateltava ensisijaisesti suomalaisten näkökulmasta. Kaikkien suomalaisten on päästävä hoitoon ilman viiveitä, ja nyt te heikennätte ihmisten hoitoonpääsyä ja pidennätte hoitojonoja.

Arvoisa puhemies! Haluan kysyä pääministeri Orpolta, oletteko te itse valmis odottamaan lääkäriinpääsyä kolme kuukautta, mitä te nyt odotatte suomalaisilta. [Aki Lindén: Eduskunnan työterveyshuollon kulut ovat viisinkertaiset terveyskeskukseen verrattuna! — Juho Eerola: Täällä on niin sairasta väkeä!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Kysymys oli osoitettu pääministeri Orpolle. Olkaa hyvä.

16.38 **Pääministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se vaan niin on, että kun ihminen sairastuu tai läheinen sairastuu, niin sinne hoitoon pitäisi päästä. Siihen pitäisi voida luottaa, että sinne hoitoon pääsee. Tämä on se tavoite, minkä eteen kaikki varmasti teemme töitä. Hallitus tekee töitä ja ne ammattilaiset, jotka sitä käytännön työtä tekevät joka päivä, että tämä toteutuisi. [Krista Kiuru: Ei siltä näytä!] Samaa aikaan meillä on pulaa hoitajista, meillä on pulaa lääkäreistä, julkisella puolella erityisesti. Meillä on pulaa rahasta. Meillä on luotu uusi, massiivinen sote-uudistus, joka on kesken — sehän on kesken. Siksi sitä nyt yhdessä hyvinvointialueiden kanssa trimmataan siihen kuntoon, että ihmiset saisivat ajoissa hoitoa, että hoitajat riittäisivät, jotta saataisiin raha riittämään. [Annika Saarikko: Te leikkaatte siitä! — Antti Kurvinen: Myöntäkää totuus!] Kaikkien tavoitteena on tietenkin se, että siinä ajassa kuin on tarvis sen hoidon tarpeen mukaan sinne lääkäriin pääsee.

Otan vielä yhden esimerkin, kun te nyt kovasti mainostatte tämän hoitotakuun erinomaisuutta: Tänään on luettu lehdistä, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella, kun hammashoidossa he toteuttavat hoitotakuuta, [Puhemies koputtaa] niin hammaslääkärin korvaus on 20 000 euroa kuukaudessa. [Oikealta: Oho! — Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Siis mitä ihmettä? — Suna Kymäläinen: Eikö se ole sama korvaus kolmen kuukauden päästäkin?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Viimeinen lisäkysymys tähän aihepiiriin liittyen, edustaja Tuppurainen, olkaa hyvä.

16.39 **Tytti Tuppurainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän kysymyksen aiheena on ollut, arvoisa pääministeri, teidän antamanne lausunnot ja niiden paikansäilyvyys, ja on mahdollista, että tämä kyselytunti jää nyt tämän vaalikauden virstanpylvääksi. Teillä on puoli tuntia, ylikin, ollut aikaa nöyryä ja myöntää antaneenne virheellisiä lausuntoja, [Välihuutoja — Perussuomalaisten ryhmästä: Voi hyvä isä!] mutta joko

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

ylimielisyyttänne tai asiantuntemattomuuttanne te olette siitä kieltäytynyt. Kolmeen kohtaan olemme pyytäneet teitä myöntymään oikeiden asioiden edessä: hoitojonot, sote-leikkaukset ja sote-kustannusten kasvu. Te voitte korkeintaan sanoa, että annoitte epätarkkaa tietoa, [Sanna Antikainen: Mites Uniperin kanssa meni?] mutta tämän eduskunnan edessä on totuttu kuulemaan pääministeriltä totuus. Arvoisa pääministeri, te sanoitte, että te ette tingi lausunnoistanne, mutta voiko totuudesta tinkiä, pääministeri, tämän eduskunnan edessä? [Sanna Antikainen: Mites Uniperin kanssa?] Miten te arvioitte johtajuuttanne, arvoisa pääministeri Orpo?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.40 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitkäänhän olen tässä salissa ollut ja tätä seurannut, mutta harvemmin noin suoraan oppositiosta syytetään valehtelusta. Käytin nyt sitä sanaa, koska sitä te tarkoittitte. Olen vastannut näihin kolmeen kysymykseen useamman kerran tässä, ja toivoisin teiltä kuullun ymmärtämisen opettelua. [Keskustan ryhmästä: Pientä nöyryyttä!] Minä saan olla eri mieltä kuin te, ja me olemme eri mieltä. Me olemme eri mieltä siitä, miten tämän maan asioita hoidetaan. Ja siitä, että minä tulisin teidän linjallenne, ei tapahdu näissä asioissa. [Oikealta: Me emme vajoa!] Meillä on hallituksessa näkemys siitä, miten Suomen asioita laitetaan kuntoon, saada rahat riittämään, palvelut pelaamaan, miten tämä hieno maa pidetään turvallisena ja sellaisena, että lapsilla ja nuorilla on tulevaisuudenuskoa tässä maassa. [Antti Kurvinen: Puhutte muunneltua totuutta!] Meidän täytyy tehdä näitä asioita yhtä aikaa. Me kannamme vastuuta. Me olemme vaikeiden, erittäin vaikeiden ja monimutkaisten asioiden äärellä, ja me teemme parhaamme näiden asioiden kanssa joka päivä sitoutuneesti. [Välihuutoja]

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys EU:n yhteisestä velasta (Katri Kulmuni kesk)

Suullinen kysymys SKT 105/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Siirrymme eteenpäin. Ja toivon, että edustajat malttavat kuunnella, kun ministerit vastaavat niihin kysymyksiin, joita heille esitetään. — Edustaja Kulmuni, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.42 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Pääministerin haastattelutunnilla te, arvoisa pääministeri Orpo, kerroitte, että Suomi voisi tietyissä olosuhteissa tukea yhteisvelkaa. Kuitenkin vain päivää aikaisemmin puoluetoverinne, suuren valiokunnan puheenjohtaja Heikki Autto totesi, ettei Suomi kannata yhteisvelkaa.

Valtiovarainministeri Purra toi esiin samoin viikonloppuna, ettei edes kriisien varjolla saa luoda uutta yhteisvelkaa. Kuitenkin perussuomalaisten ryhmäpuheenjohtaja, edustaja Mäkelä on tuonut esiin, että kategorinen kieltäytyminen yhteisvelasta olisi väärä signaali.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Viime perjantaina suuren valiokunnan kokouksessa pyrimme saamaan Suomen hallituksen kannaksi selkeän kielteisyyden uusia yhteisvastuullisia velkamekanismeja kohtaan, mutta hävisimme äänestyksen. [Sanna Antikainen: Ettekö halua tukea Ukrainaa? — Juho Eerola: Onko siellä putinisti?] Hallitus suhtautuu niihin ainoastaan kriittisesti, ei kielteisesti, ja siinä on ero.

Arvoisa hallitus, suhtaudutte kriittisesti velkapaketteihin, mutta miten on, oletteko Suomen puolesta valmis lopulta hyväksymään tien uusille yhteisvastuullisille velkamekanismeille? Ja vastaukseksi riittää ”kyllä” tai ”ei”. [Jani Mäkelä: Miksi te suostuitte viime kaudella sellaiseen? — Juho Eerola: Mites se elvytyspaketti?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.43 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen kanta yhteisvelkaan on kriittinen, eli se tarkoittaa kielteistä. Me vastustamme yhteisvelkaa, ja... [Välihuutoja — Naurua] — No hyvä, jos tämäkin oli yllätys jollekin, kun tämä on aika moneen kertaan todettu. — Mutta nimenomaan ja erityisesti [Keskustan ryhmästä: Kyllä vai ei?] emme hyväksy yhteisvelkaa sen tyyppisiin ratkaisuihin kuin mikä tehtiin covidin jälkeen elpymisratkaisuna.

Mutta ollaan nyt sen verran kuitenkin rehellisiä, että Ukraina muodostaa poikkeuksen. Ukrainan kysymys on eksistentiaalinen, se on olemassaolokysymys Ukrainan kansalle, Euroopan turvallisuudelle. Jos tilanne sen vaatii, niin kyllä meillä täytyy olla silloin joku mahdollisuus, mutta sitä ennen tässäkin asiassa on paljon asioita, joita voi tehdä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Onko Ukrainan asia keskustan asia?] Esimerkiksi tällä hetkellä on pöydällä Venäjän jäädytettyjen varojen ja niiden tuottojen käyttäminen Ukrainan tukemiseen. Kaksi kolme miljardia vuodessa ovat tuotot. Me voidaan ottaa 50 miljardia yhteistä velkaa näitä Venäjän varoja vastaan ja rahoittaa sillä Ukrainaa. Eli huoli pois tämänkin osalta, se on vasta aivan vihonviimeinen, mutta kyllä meidän pitää tässäkin asiassa ajatella ukrainalaisia, jotka siellä taistelevat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

16.44 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Keskusta tekee kaikkensa, että Ukraina saa tukensa. Ja niin kuin Suomi on tähänkin asti tehnyt, niin Suomi on aktiivinen ja kerää myös muita Euroopan maita huolehtimaan, että Ukrainaa tuetaan.

Mutta tämä yhteisvelka on nyt eri kysymys. Me suhtaudumme siihen periaatteellisesti. Me emme hyväksy sitä, että Eurooppa lähtee yhteisvelkaan. [Välihuutoja] Tämä eduskunta — hyvät perussuomalaiset — teki viime kaudella yhdessä, [Hälinää — Puhemies koputtaa] me keskusta ja kokoomus teimme, [Keskustan ryhmästä: Perussuomalaiset hyväksyy yhteisvelan!] valiokunnassa kannan, että elpymispaketti on kertaluontoinen, yhdessä kokoomuksen kanssa. [Arja Juvonen: Te hyväksyitte sen!] Ja me keskustassa muistamme, että tämä on tässä talossa selkeällä enemmistöllä hyväksytty. Mutta nyt, arvoisa pääministeri, teidän kantanne on edelleen epäselvä. Te sanoitte, että kriittinen on kielteinen. [Perussuomalaisten ryhmästä: Niin, mitä kohtaa ette ymmärtänyt?] No miten sitten on, kun tuolla

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Euroopassa neuvottelette: oletteko te kriittisiä vai kielteisiä vai mitä tämä tarkoittaa? Suomalaisille on jäänyt nyt epäselvä kanta. Ja monessa kohtaa, missä Suomen kanta on ollut kriittinen, valitettavasti teidän hallituksenne kohdalla [Puhemies koputtaa] se on tarkoittanut hyväksymistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.46 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Tuo ei ensinnäkään pidä paikaansa, mitä tässä lopuksi sanoitte. Mutta sen lisäksi sanotaan nyt ihan selkeästi se, että Suomi ja Suomen hallitus vastustaa uusia yhteisvelkaan perustuvia rahoitusjärjestelyitä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Valtiovarainministeri Purra, olkaa hyvä.

16.46 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensin täytyy aloittaa sillä, että on tämä hieman surkuhupaisaa. [Vasemmistoliiton ryhmästä: No niin, varmaan ”edellinen hallitus”!] Nimittäin, kun se yksi elpymispaketti on hyväksytty, muistan ainakin, että tältä suunnalta salia varoitettiin, että silloin kun se kerran otetaan käyttöön, [Perussuomalaisten ryhmästä: Kyllä, mitä Kurvinen teki silloin?] sen riski tulee olemaan aina. Kun kerran Euroopan unioni rikkoo omia perussopimuksiaan, yhteisvelkaa, no bail-out -periaatetta ja niin edelleen, niin se voidaan ottaa käyttöön myös myöhemmin. [Keskustan ryhmästä: Ja nyt te taivutte!] Ja kyllä, on aivan totta, että tälläkin hetkellä Euroopan unionissa sitä tarjotaan ratkaisuksi tietyistä maista, erityisesti Etelä-Euroopasta, moneen eri asiaan, niin strategiseen autonomiaan, niin sosiaalisiin investointeihin, investointikuoppaan kuin moneen muuhunkin asiaan. [Eduskunnasta: Ja mitä te teette? — Perussuomalaisten ryhmästä: Vastustamme!] Hallituksen kanta tässä on täysin selvä: meille tällainen ei käy. [Keskustan ryhmästä: Se ei ole kielteinen!] Samaan aikaan olemme jo nyt Ukrainaa auttaaksemme kyllä ottaneet myös velkaa, [Mika Lintilä: Te olette kriittisiä, ette kielteisiä!] ja sitä ainakaan keskusta ei muistaakseni vastustanut. Elpymispaketin kaltaisia yhteisvelkainstrumentteja, epäsymmetrisiä tulonsiirtoinstrumentteja [Puhemies koputtaa] tämä hallitus vastustaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

16.47 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Pääministeri Orpo, te aivan oikein totesitte, että Ukrainaa pitää tukea. Ukrainaa pitää tukea Ukrainan itsensä takia, mutta Ukrainaa pitää tukea koko Euroopan ja myös Suomen turvallisuuden takia, [Keskustan ryhmästä: Näin on!] ja olisi hyvin epäviisasta asettaa tässä vaiheessa mitään ehdottomia rajoitteita Ukrainan tukemiselle. Kiitos tästä selvästä kannanotosta. [Perussuomalaisten ryhmästä: Sopiiko keskustalle? — Keskusta kuuntelee!]

Te viittasitte myös Venäjän jäädytettyihin varoihin, ja eurooppalaisessa keskustelussa on ollut aika laajaa valmiutta hyödyntää näitten jäädytettyjen varojen tuottoja. Mutta se, mikä on ongelmallisempi kysymys, on se, voitaisiinko niitä jäädytettyjä varoja itsessään hyödyntää, ei pelkästään niiden vuotuisia tuottoja. Jos tässä onnistuttaisiin, sieltä saataisiin valtavan suuri, kipeästi kaivattu rahasumma Ukrainan tukemiseen, [Annika Saarikko: Juuri näin!] tilanteessa, jossa joudumme pelkäämään, että Yhdysvallat vetäytyy Ukrainan tukemisesta presidentinvaalien jälkeen. Pyytäisin valtioneuvostolta, jos voitte selventää:

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

voiko Suomi edesauttaa ratkaisujen löytämistä siihen, että näiden Venäjän jäädytettyjen varojen pääomaa voitaisiin hyödyntää Ukrainan tukemiseen? [Sinuhe Wallinheimo: Hyvä kysymys, rakentava kysymys! — Keskustan ryhmästä: Mieluummin se kuin yhteisvelka!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.48 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustaja Tynkkystä hyvästä kysymyksestä ja ennen kaikkea tästä rauhallisesta tyylistä. Se oli ihan paikallaan varmasti tähän. [Juho Eerola: Se oli asiallista esiintymistä!] — Näiden jäädytettyjen varojen suhteen se on hallituksen näkökulmasta aivan selvä, että kun Venäjä hyökkää kolmatta vuotta Ukrainassa, tappaa ukrainalaisia, tuhoaa infrastruktuuria, pommittaa ja hävittää, niin kyllä se on oikeus ja kohtuus, että näitä varoja voidaan käyttää silloin Ukrainan auttamiseen, Ukrainan aseistamiseen ja Ukrainan jälleenrakentamiseen. Me ollaan ajettu tätä määrätietoisesti, ja nyt EU:ssa on jo esitykset pöydällä siitä, että näitä tuottoja voidaan käyttää Ukrainan tukemiseen.

Nyt tämä uusi, johon jo viittasin, että niitä tuottoja voitaisiin käyttää myöskin rahoittamaan velkaa Ukrainalle, joka voisi käyttää sen vaikka aseiden hankintaan, on erinomainen asia.

Minulle ja hallitukselle on aivan päivänselvä asia, että sitä tuhoa vastaan, mitä Venäjä on tehnyt, ei ole kahta kysymystäkään, etteikö olisi oikeus käyttää venäläisten rahoja niitten tuhojen korjaamiseen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

16.50 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän kyllä hyvin, että keskustalla on huono omatunto. [Mika Lintilä: No kun meillä on omatunto!] Kävi viime kaudella niin, että keskusta vei väkisin läpi tämän elvytyspaketin eduskunnasta ja jopa rankaisi omia edustajiaan, jotka äänestivät sitä vastaan. [Perussuomalaisen ryhmästä: Ohhoh!] Näin tapahtui, mutta nyt keskusta käyttää tätä asiaa hyvin omituisella tavalla sisäpoliittiseen vääntöön. Suuri valiokunta päätti isosta linjapaperista, Suomen EU-avaintavoitteista. Te poimitte sieltä asian, joka ei edes kuulu siihen paperiin, ja aloitte tekemään sillä sisäpolitiikkaa. [Naurua — Mika Lintilä: Yhteisvelka ei kuulu!] Aloitte tekemään sisäpolitiikkaa myös Ukrainan kustannuksella. Tämä on aivan ennenkuulumaton toimintatapa keskustapuolueelta. Teidän pahan omantuntonne takia te toimitte näin.

Minä haluaisin nyt kysyä hallitukselta: miten me saisimme tämän asian niin selvästi selitettyä, että myös keskustapuolue ymmärtäisi, että Suomi ei lähde uusiin elvytyspaketteihin mukaan? [Välihuutoja — Mika Lintilä: Huikea kysymys!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.51 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän pitää varmaan tehdä sellainen EU-oppikirja, missä kerrotaan, että kriittinen tarkoittaa samaa kuin kielteinen. Mutta todetaan se nyt vielä kolmannen tai neljännen kerran tässä, että hallitus vastustaa, ei kannata, uusia yhteisvelkaan perustuvia elvytysratkaisuja tai vastaavia talouden elementtejä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja viimeinen lisäkysymys tähän aiheeseen liittyen. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

16.51 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On aivan välttämätöntä, että me saadaan esimerkiksi nämä Venäjän jäädytetyt varat Euroopassa käyttöön Ukrainan tueksi, ja siinä kiritän ja kannustan hallitusta erittäin paljon, mutta yhteisvelassahan on kysymys paljon muusta. Kysymys on federalismista, liittovaltiokehityksestä [Juho Eerola: Jota te olette aina tukeneet! — Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] ja Suomen budjettivallan kaventamisesta, ja juuri sen takia edellinen eduskunta päätti, varsinkin kokoomuksen ja perussuomalaisten vaatimuksesta, ja se oli hyvä vaatimus, että tämä elvytyspaketti, mikä viime vaalikaudella tehtiin, on ainutkertainen ja kertaluontoinen. [Laura Huhtasaari: Se lukee siellä avaintavoitteissa! Miksi ette lukee?]

Olisikin nyt mukava kuulla, arvoisa puhemies, miksi hallitus on murentamassa tätä eduskunnan päätöstä siitä, että tämä elvytyspaketti oli kertaluontoinen päätös. [Perussuomalaisten ryhmästä: Eihän ole!] Oletteko valmiita ottamaan yhteisvelkaa Euroopan unionille ilmastomuutoksen vastustamiseen, teollisuuden tukemiseen, yritystukiin — näihin eurooppalaisiin tavoitteisiin? [Vilhelm Junnila: Saisiko sen aapisen nyt?]

Herra puhemies! Haluaisin nyt, että valtiovarainministeri Riikka Purra, joka vastaa meidän budjettivallastamme, kertoisi: Mikä on hallitusryhmien suuressa valiokunnassa runnon ”kriittisen” kannan ero selkeään kielteiseen? [Puhemies koputtaa] Miksi te murennat te viime vaalikauden yksimielistä päätöstä? [Välihuutoja]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Valtiovarainministeri Purra, olkaa hyvä.

16.52 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tänäinkin on huomattu, että oppositiolla on kyllä vaikeuksia ymmärtää täysin yksiselitteistä kieltä, jota ministeriainiosta sanotaan. [Antti Kurvinen: Mikä on ”kriittisen” ja kielteisen ero? — Välihuutoja oikealta — Keskustan ryhmästä: Katsokaa sivistyssanakirjaa! — Onko tämä sama kuin ennen vaaleja annetut lupaukset, ”se ei meille käy”?] Vastaan teille, edustaja Kurvinen: Ei, hallitukselle ei käy tulonsiirtoihin, yhteisvelkaan, epäsymmetriseen fiskaaliunioniin, fiskaaliseen kapasiteettiin, ylipäätänsä erilaisiin rahastoihin, joihin perustuu maksuosuuksia, joissa toiset maat rahoittavat toisia, liittyvät järjestelyt. Ne eivät meille sovi.

Viime eduskuntavaalikaudella tosiaan hyväksyttiin nämä varsin kovat lausumat, jotka on käytännössä sellaisenaan siirretty tämän hallituksen ohjelmaan, joten kyllä, ne ovat hallituksen ohjelmassa. Sen sijaan te hallituspuolueena viime kaudella sanoitte ”kyllä” elvytyspaketille, [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin! — Keskustan ryhmästä: Vähän nöyryyttä!] mikä avasi tämän tien, että itsekin neljän viikon välein neuvostossa joudun näitä ehdotuksia vastustamaan. [Välihuutoja — Krista Kiuru: Miksi kanta on sitten vain ”kriittinen”? Miksi se ei ole kielteinen, jos siinä ei ole mitään ongelmaa?]

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

2.5. Suullinen kysymys kaivosten aiheuttamista vesistöpäästöistä (Krista Mikkonen vihr) Suullinen kysymys SKT 106/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Seuraava kysymys, edustaja Mikkonen, Krista, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.53 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Eilen vietettiin luonnon monimuotoisuuden päivää. Valitettavasti aiheita juhlaan ei kuitenkaan ole, sillä hallitus ei ole kyennyt kääntämään luontokatoa. Suojelun ja ennallistamisen lisäksi on oleellista, että uusilla toimilla ei aiheuteta luontokadon lisääntymistä. Me tiedämme, että ilmastokriisin torjumiseksi on aivan välttämätöntä irtautua fossiilitaloudesta, mutta se irtautuminen täytyy tehdä niin, että samanaikaisesti ei aiheuteta korvaamatonta haittaa luonnolle. [Petri Huru: Entäs kotitalouksille?] Vihreä siirtymä ei ole vihreää, jos se aiheuttaa peruuttamatonta luontotuhhoa.

Tällä hetkellä meillä Suomessa on useita kaivosten jätevesialtaita, jotka vuotavat myrkyvettä vesistöihin, ja akkumateriaalitehtaille on annettu lupa päästää sulfaattipäästöjä sellaisenaan veteen. Puhdas siirtymä ei ole puhdas, jos se likaa vesiämme. Vesiensuojelussa on edelleen paljon tehtävää ravinnekuormituksen vähentämiseksi. [Puhemies: Ja kysymys!] Me olemme saaneet pistekuormituksen hyvin kuriin, [Puhemies koputtaa] mutta nyt tulee uusia pistekuormittajia.

Kysynkin hallitukselta: aioteko säätää tiukat rajat vesistöpäästöille [Puhemies koputtaa] ja varmistaa, että vaatimukset kaivosten allasrakenteille [Puhemies: Kiitos! Nyt minuutti on käytetty loppuun!] ovat riittävät, jotta vetemme eivät likaannu?

Puhemies Jussi Halla-aho: Ministeri Mykkänen, olkaa hyvä.

16.55 Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on tiukat rajat pistekuormitukselle ja itse asiassa hyvin pitkälti eurooppalaiseen lainsäädäntöön perustuen, niin että tältä osin tilanne on varsin selvä. On haastavia tapauksia, uuden teknologian tapauksia, joissa lupaviranomainen joutuu hyvin tarkkaan punnintaan siitä, onko käytössä parasta mahdollista tekniikkaa ja ovatko vaikutukset lähiympäristöön kohtuullisia suhteessa toisaalta siihen kaiketi yhteiseen intohimoomme, että puhtaan siirtymän investointeja tulee ja että niitä tulee nimenomaan Suomeen. Olen ymmärtänyt, että tämä on myös vihreiden joukossa suuresti jaettu tarve, että me tarvitsemme näitä investointeja. On myös niin, että olen ymmärtänyt, että vihreiden joukosta toivotaan nopeampaa liikenteen sähköistymistä, nopeampaa teollisuuden sähköistymistä. Sitä mekin mielellään edistämme, mutta se tulee myös vaatimaan kyllä silloin mineraaleja. Mitään muuta tietä ei ole. Jos on, kertokaa. [Puhemies koputtaa] Ja se, että vastuullisella tavalla voidaan tuottaa mineraaleja Suomessa, suomalaisten työpaikkojen avulla, tapahtuu varmasti puhtaammin kuin muualla.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys liikennehankkeista (Aleksi Jäntti kok)

Suullinen kysymys SKT 107/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Seuraava kysymys, edustaja Jäntti, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.56 Aleksi Jäntti kok: Arvoisa puhemies! Orpon hallitus lyö kuokan maahan ympäri Suomen useissa merkittävässä liikennehankkeissa, joilla tuetaan ja vauhditetaan eri alueiden kasvua. [Antti Kurvinen: Tunnin junassa! 75 minuuttia!] Käynnistyvät infrahankkeet ovatkin erinomaista lääkettä tähän maailmanaikaan. Ruskettuneita miehiä ja varmasti naisiaakin nähdään tulevana kesänä teiden varsilla ympäri Suomen, mikä kertoo myös työllisyysvaikutuksista. Paukkuja laitetaan eri puolilla Suomea asuvien ihmisten liikkumisen sujuvuuteen ja turvallisuuteen. [Joona Räsänen välihuuto] Hankkeet vahvistavat yhteyksiä työpaikoille ja palveluihin sekä edistävät alueellista hyvinvointia. Kaikki alueet voivat menestyä omilla vahvuuksillaan.

Arvoisa liikenneministeri Ranne, mitä kaikkia merkittäviä liikennehankkeita hallitus nyt edistää?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ranne, olkaa hyvä. [Keskustan ryhmästä: Riittääkö minuutti?]

16.57 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! [Hälinää — Puhemies koputtaa] Tämä hallitus rakentaa Suomea edellisen hallituksen raunioille, ja me todella rakennamme. [Naurua — Välihuutoja] Emme tinkineet edes hallituksen säästöriihessä meidän hallitusohjelman kolmen miljardin investointipaketista. [Krista Kiuru: Eli rahaa on siis tähän muttei soteen!] Meillä on tulossa sinne uusina hankkeina useita turvallisuutta ja meidän elinkeinoelämäämme kiihdyttäviä ja vauhdittavia hankkeita. [Eduskunnasta: Pelastautukaa, kun vielä voi!] Meillä on tulossa vt 21 Lappiin, vt 15 tuonne itään. Meillä on tulossa uusina Jalasjärvelle ja Hämeenlinnaan liittymiä. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Hämeenlinnaan!] Meillä on tulossa lisäksi useita hallitusohjelman mukaisia hyviä hankkeita. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Eli meillä todella toteutetaan 300 miljoonalla nyt tänä kesänä ja sen päälle vielä 250 miljoonalla näitä asfalttiurakoita. Nämä työllistävät Suomessa, nämä poistavat elinkeinoelämän kasvun tulppia ja tuovat todellista kasvua Suomeen — turvallisuutta ja tervettä talouskasvua.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.7. Suullinen kysymys turvetuotannosta (Jari Koskela ps)

Suullinen kysymys SKT 108/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Seuraava kysymys, edustaja Jari Koskela, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Keskustelu

16.59 **Jari Koskela ps:** No niin. — Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Ja nyt vähän kotimaista asiaa.

Elikkä kaikki tässä salissa tiedämme, että turpeella on tärkeä osa kotimaisessa energian- ja ruuantuotannossa, erityisesti huoltovarmuuden näkökulmasta. [Katri Kulmuni: Pitäiskö persujen tehdä jotakin asialle?] Turpeella on myös iso alueellinen sekä työllistävä vaikutus että hyvä varastointikestävyys. [Keskustan ryhmästä: Totta joka sana!] Niin ikään turvetta tarvitaan sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksissa ja biokattiloiden polttoaineeksi. [Välihuutoja keskustan ryhmästä] Turve parantaa myös biopolttoaineiden poltto-ominaisuuksia, pitää hyötysuhteen korkeana ja vähentää paikallisia savukaasupäästöjä. Turpeen lisääminen polttoaineisiin vaikuttaa kattiloiden toimintakieltoon.

Ja nyt sitten ministeri Mykkäselle tällainen isänmaallinen kysymys: miten hallitus turvaa sen, että jatkossakin energiaturvetta käytetään [Antti Kurvinen: Hyvä kysymys!] ja täten ei vaaranneta muun muassa kuivike- ja kasvuturpeen saatavuutta ja omavaraisuuttamme? Niiden hyödyntäminen on toisistaan riippuvaista. [Antti Kurvinen: Hyvä kysymys! Mykkänen ei ole tehnyt mitään!] — Olkaa hyvä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Mykkänen, olkaa hyvä.

17.00 **Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella tärkeää keskustelua energiahuoltovarmuudesta. [Keskustan ryhmästä: Aiotteko tehdä sille jotakin? — Juho Eerola: Huoltovarmuus on turvetta!] Hallitusohjelman mukaisesti hallitus tekee toimia, jotta turvataan Huoltovarmuuskeskuksen määrittelemän huoltovarmuustarpeen mukainen polttoturpeen tarve. [Keskustan ryhmästä: Se ei riitä!] Sinänsä energiapalettimme on tietysti isossa murroksessa, ja se on monipuolinen, eikä siinä mitään. [Anne Kalmari: Mitä uutta?] Mutta tätä arvioidaan kyllä säännöllisesti. Ja sinänsä tällä hetkellä Huoltovarmuuskeskuksen arvio on se, [Antti Kurvinen: Olispa persut hallituksessa, tulisi turve uusiutuvaksi!] että he pystyvät uusintamaan sitä itse hankkimaan- sa huoltovarmuusvarantoa myös tulevaisuudessa, ja tällä on oma roolinsa erityisesti poikkeustilanteisiin varustauduttaessa. [Antti Kurvinen: Pitäiskö persujen tehdä jotain? — Juho Eerola: Turvet kiinni!]

Sinänsä on myös tärkeää huomata, että kun poikkeustilanteet ovat konkreettisemmin esillä kuin ehkä joitakin vuosia sitten, niin äärimmäisen tärkeätä on miettiä myös sen puuperäisen bioenergian hankintaketjujen varmuutta poikkeuksellisessa tilanteessa, mikäli esimerkiksi metsäteollisuus ei olisi normaalisti toiminnassa. Ja tätä työtä tehdään nyt lähi-vuosina suunnitelmallisesti, koska se on joka tapauksessa [Puhemies koputtaa] meidän yksittäisistä suurin lämmöntuotantomuoto ja merkittävä sähköntuotantolähde.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Siirrymme päiväjärjestyksen muihin asioihin.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 5/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 5/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin 22.5.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Bella Forsgrén on edustaja Jani Kokon kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään suureen valiokuntaan. Nyt on päätettävä, jatketaanko asian ensimmäistä käsittelyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta vai lähetetäänkö asia suureen valiokuntaan. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Asian käsittelyn jatkaminen sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta ”jaa”, asian lähettäminen suureen valiokuntaan ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 96, ei 71; poissa 32 (äänestys 1). Eduskunta päätti jatkaa asian ensimmäistä käsittelyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Yleiskeskustelu jatkuu. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.03 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lainsäädäntöhän on hyvin epäselvä, ja näyttää siltä, että tämä todellakin on EU-oikeuden vastainen.

Ensinnäkin ihmettelen kyllä kristillisdemokraatteja siitä, että he tuovat tänne esityksen, joka ehkä lopulta saattaa sitten murtaa Alkon aseman. Ottamatta kantaa siihen, puolustaa-ko Alkoa vai ei, kaikille edustajille pitäisi olla itsestään selvää, että tämän lain yhteydessä keskustelemme myöskin alkoholipolitiikasta laajasti ja Suomen Alkon tulevaisuudesta.

No, meille on nyt vielä epäselvää, miten hallitus omissa sotkuissaan tämän asian ratkaisee, eli tuleeko tämä valmistustaparajoite olemaan vai ei, mutta joka tapauksessa tämä asia olisi syytä huolella käsitellä suuressa valiokunnassa ja arvioida sen EU-oikeudelliset vaikutukset ja pyytää tarvittaessa myös arviota vaikka komissiosta. Joten, arvoisa puhemies, toivon todella, että hallitus nyt ensi yön aikana neuvotteluissaan tulee johonkin ratkaisuun ja antaa aikaa tälle eduskunnalle käydä asiat sillä tavalla, että asiantuntijoita kuullaan eikä vain heitellä hatusta ajatuksia alkoholipolitiikasta tai tekaista tällaisia kahdeksan prosentin valmistustaparajoitteita.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

17.05 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Keskustelu tästä asiasta nyt tosiaan jatkuu, ja on ilman muuta tärkeää, että kun tämä alkoholilain muutos on valiokunnassa hyvin huolellisesti käsitelty, niin myöskin kaikilla kansanedustajilla on siitä tarvittava tieto ja mahdollisimman hyvät pohjatiedot tämän päätöksenteon tueksi. Tämä on hyvin harvinainen tilanne, että valiokunta esittää, että tämä hallituksen esitys tosiaan hylätään, ja on varsin poikkeuksellista, että tällä tavalla valiokunta toimi ja ehdottaa lakiehdotuksen hylkäämistä.

Tämä lakiehdotushan kaikkiaankin periaatteellisella tasolla jakaa hyvin jyrkästi mielipiteitä mutta, kuten todettua, sisältää myös isoja ongelmia EU-oikeuden näkökulmasta. Tässä esityksessä itsessään periaatteellisesti kaikkein suurin ongelma on se, että tämä toteutuessaan tulisi liberalisoimaan suomalaista alkoholipolitiikkaa, ja niin kuin kaikki sosiaali- ja terveysalan asiantuntijat ovat selkeänä mielipiteenään tuoneet esille, erityisesti lasten ja nuorten kannalta tämä esitys on todella ongelmallinen. Kyllä meidän, arvoisa puhemies, täytyy ennen kaikkea ajatella meidän tulevia sukupolvia ja meidän lapsiamme ja nuoriamme ja sitä, minkälaisista maata me heille rakennamme ja minkälaisissa oloissa he saavat omat lapsuus- ja nuoruusvuotensa viettää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

17.06 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan tuossa edellä eduskunta varsin laajalla enemmistöllä katsoi, että nyt tässä vaiheessa asian käsittelyä ei ole tarvetta lähettää mietintöä suureen valiokuntaan tämän EU-oikeudellisen näkökulman tarkastelemiseksi, vaan tosiaan jatkamme käsittelyä täällä salissa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta, ja sosiaali- ja terveysvaliokuntahan on saanut toki laajasti lausuntoja mietintöön, ja toisaalta vastalauseeseen on kirjattu näkökulmia, jotka varmasti riittävät eduskunnalle näiden eri näkökulmien arvioimiseksi, mitä tähän asiaan liittyy.

Toki, kuten tässä edellä puhuneet ovat kuvanneet, kun tosiaan on kyse varsin harvinaisesta — ei kuitenkaan poikkeuksellisesta — tilanteesta, jossa tosiaan eduskunnan valiokunta esittää eduskunnalle mietinnön hylkäämistä, niin mikäli tosiaan sitten päädyttäisiin tämän ensimmäisen käsittelyn päätteeksi tilanteeseen, jossa tosiaan eduskunnan enemmistö on mietintövaliokunnan kanssa eri mieltä, niin suuri valiokunta on tietysti valmis sitten asian osaltaan käsittelemään ja tuomaan sitten tänne saliin oman mietintönsä, jonka pohjalta sitten eduskunta voi asian ratkaista. Mutta tosiaan valiokunta sitten päättää käsittelyn. Tämä on toki, niin kuin jo sanoin, harvinaista, että tällainen tilanne voi tulla vastaan, mutta ei poikkeuksellista, ja tähän on vakiintunut kuitenkin vuonna 2000 voimaan tulleen perustuslainkin voimassa ollessa jo vakiintunut tapa asioita käsitellä — aina, kuten eduskunnassa tapana on, perusteellisesti mutta kuitenkin sillä tavoin ripeästi, että asiat täällä etenevät.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

17.08 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Täytyy kyllä kummastella sitä, että kun kaikki asiantuntijat ovat omissa lausunnoissaan osoittaneet, että tässä hallituksen esityksessä on varsin selvästi ongelma liittyen meidän unionin oikeuteen ja liittyen tähän valmistusaparajoitteeseen, eli tässä on valmiiksi sisäänrakennettu ongelma, jonka kanssa joudutaan sitten luultavasti seuraavassa vaiheessa — jos tämä lainsäädäntö tästä hyväksytään —

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

olemaan ongelmissa, niin miksi tätä työtä ei nyt tehtäisi eduskunnassa valmiiksi ja tarkistettaisi, onko tämä mahdollisesti ylityspääsemätön ongelma vaiko ei. Senpä takia olisi ollut kyllä perin järkevää, että suuri valiokunta olisi koko talon EU-valiokuntana tähän asiaan ottanut jo kantaa, ennen kuin tämä asia tulee sitten lopulliseen käsittelyyn.

Arvoisa puhemies! Tämä valmistustaparajoitehan ei ole nyt mikään uusi keksintö, vaan tästä asiastahan on aikaisemminkin täällä salissa keskusteltu, ja muistutan mieleen, että 2018 voimaan tullessa uudistuksessa nimenomaan tämä oli se keskeinen seikka, joka siellä muuttui. Silloinhan nimenomaan tämän prosenttirajan lisäksi poistettiin valmistustaparajoite sen osalta, minkälaisia tuotteita voi myös päivittäistavarakaupassa myydä. Jo silloin asiantuntijat argumentoivat siihen suuntaan, että tämä valmistustaparajoite, jonka me lainsäätäjät olemme täällä tänne Suomen alkoholilainsäädäntöön keksineet, ei kyllä vastaa niitä normeja, joita EU-oikeus tässä määrin esimerkiksi kilpailullisista asioista meille määrittää. Senpä takia olisi ollut syytä tarkastella tämä asia jo kerralla kuntoon.

No, arvoisa puhemies, sitten se toinen asia: En ole aivan varma, kun kuuntelin äsken tuota kyselytuntia, pistivätkö kaikki nyt merkille sen suuren huolen, joka varmaan meillä kaikilla on Suomen sosiaali- ja terveystalouden kustannusten noususta. Monessa puheenvuorossa äskeisellä kyselytunnilla niin ministerit kuin edustajat totesivat, että meidän suomalaisten sosiaali- ja terveystalouden kustannukset kasvavat liian kovaa. No nythän me olemme käsittelemässä täällä lainsäädäntöä, joka toteutuessaan tulee jonkun verran lisäämään alkoholin kulutusta ja aivan varmasti tulee silloin myös lisäämään kustannuksia. Ja kun olen ymmärtänyt, että meillä kaikissa paikoissa on rahantarpeita, niin en tiedä, onko meidän järkevää nyt omilla päätöksillämme lisätä suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Tätä olisi kyllä nyt syytä vielä pohtia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

17.11 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Minusta on ihan hyvä ja tervetullut, että suomalaista alkoholipolitiikkaa uudistetaan maltillisin askelin, niin kuin on tehty aiemminkin. Edellinen uudistus vuonna 2018 onnistui varsin hyvin, ja yksi, mikä on jäänyt aika paljon pienemmälle huomiolle, on se, että nämä uudistukset ovat vahvistaneet myös maaseudun elinvoimaa. Meillä ei Alkon verkko ole sellainen, että meillä jokaisessa maaseutukunnassa olisi Alkoa, eikä sitä välttämättä tarvitakaan, mutta se, että näitä juomia, esimerkiksi oluita, on voinut ostaa omasta kyläkaupasta, on kyllä minun tietojeni mukaan tuonut elinvoimaa näille maaseudun kyläkaupoille, ja myös siinä mielessä uudistus on ollut ihan onnistunut. Näin uskon muuten tapahtuvan tämänkin uudistuksen jälkeen. Tämä tulee tuomaan elinvoimaa maaseudulle, myös kotimaisiin toimijoihin tällä puolella ja on siinäkin mielessä tervetullut, ja uskon, että myös keskustasta ainakin ennen maaseudun palveluita turvaavana puolueena löytyy kannattajia tälle uudistukselle. [Välihuutoja] Tämä on kyläkaupoille äärimmäisen tärkeä ja tervetullut uudistus.

Itse olen, arvoisa puhemies, sitoutunut tähän kompromissiesitykseen, joka hallitusneuvotteluissa syntyi, tähän maltilliseen uudistukseen, mutta haluan todeta, että itse olen valmis tulevaisuudessa myös jatkamaan näitä maltillisia uudistuksia, tekemään seuraavia askelia muun muassa tämän valmistustapakysymyksen kanssa, ja voi olla, että se on jossain vaiheessa meidän edessämme. Itselläni on myös valmius vahvistaa maaseudun elinvoimaa ja kyläkauppojen tulevaisuutta sillä, että niissä voisi olla myynnissä myös esimerkiksi viiniä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.13 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Olin eilen esteellinen, kun tämä keskustelu käytiin, joten sen takia pyysin tähän yhteyteen puheenvuoron. — Meillä on kuusi lääkäritautista kansanedustajaa, ja varmasti asennoidumme tähän asiaan toisaalta ammatillisesti, toisaalta sitten varmaan puoluenäkemyksemme tai muiden arvojemme mukaisesti, mutta haluan ihan lyhyesti asemoida itseäni tässä. Olen omasta mielestäni sellaisen maltillisen alkoholipolitiikan kannattaja ja kohtuukäytön kannattaja. Arvostan erittäin paljon myös täysraittuutta. Itse asemoin kuitenkin itseni, niin kuin äsken totesin, kohtuukäytön puolelle. Tiedän, että ikä vaikuttaa ja sukupuoli, ihmisen paino, työ — kaikki tällaiset — vaikuttavat siihen, millä tavalla alkoholi meihin yksilötasolla vaikuttaa.

Alkoholihaittoja on monenlaisia. On pitkäaikaishaitat, on lyhyen, rajumman käytön haitat. Eri maissa alkoholihaittojen erilaisuus korostuu. Muun muassa Välimeren maissa, joissa käytetään, on vähemmän humalahakuista juomista mutta kuitenkin kokonaiskulutus on korkea ja on maksasairauksia enemmän. Meillä Suomessa taas on vastaavasti tapaturmia, ja ainakin aikaisemmin hyvin usein väkivalta liittyi sitten myös tämmöiseen rajumpaan alkoholinkäyttöön.

Kaiken kaikkiaan alkoholi on kuitenkin osa meidän kulttuuriamme, eikä ole olemassa mitään sellaista kuin eurooppalainen alkoholikulttuuri. Ihan tuore uutinen kertoi, että Balearien saarilla, siis Mallorcalla ja Ibizalla, alkoholin kieltö tulee voimaan kello 21.30 ja on voimassa kahdeksaan asti aamulla — ei saa myydä alkoholia ollenkaan. Se johtuu siellä rällästävien englantilaisten turistienkin huonosta käytöksestä. USA:n eri osavaltioissa on hyvin erilaisia käytäntöjä alkoholin saatavuuden suhteen, ikärajoja ja muita tällaisia.

Haluaisin tässä yhteydessä todeta, että minun mielestäni alkoholin saatavuus on Suomessa tällä hetkellä varsin riittävää. En ole ollut missään sellaisessa Suomen kolkassa vielä, ja aika paljon olen tätä maata kiertänyt, etteikö siellä olisi alkoholia aika helposti ollut saatavilla. Yksinkertaisesti sanottuna olen sitä mieltä, että nykyinen jakeluverkosto riittää, ja sen takia kannatan tässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta olevaa kielteistä kantaa.

Ehdin keskustella lyhyesti erään kauppiaan kanssa tästä tilanteesta, ja en nyt sen laajemmin lähde sitä referoimaan, mutta siinä keskustelussa korostui, että päivittäiskaupan piirissä nähdään, että jos ja kun tämä kahdeksan prosentin myynti menee läpi ja leviää kauppoihin, niin vastuu tulee olemaan kyllä erittäin suuri siellä kaupoissa. Se kahdeksanprosenttinen alkoholi on kuitenkin eri asia kuin se viisi- ja puoliprosenttinen, mitä tällä hetkellä myydään.

Olen siis tällä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön kannalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Päivi, olkaa hyvä.

17.17 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan valiokunnat, myös sosiaali- ja terveysvaliokunta, kyllä huolellisesti kuulivat asiantuntijoita myös EU-oikeuden kannalta, eikä mitään sellaista ilmennyt, että Suomen olisi pakko pelkän tämän komission esittämän kysymyksen vuoksi perääntyä valmistustaparajoitteesta, jolle on kansanterveysdelliset perusteet esitetty niin tässä hallituksen esityksessä kuin valiokunnan mietinnössä.

Tämän valmistustaparajoitteen tavoite ja tarkoitushan on vähentää nuoria ja etenkin nuoria naisia houkuttelevia juomasekoituksia. Meillä on jo näiden aiempien uudistusten

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

pohjalta kokemusta, että nimenomaan nuoret naiset ovat mieltyneempiä juomasekoituksiin kuin käymisteitse valmistettuihin juomiin. Siksi hiukan ihmettelen tätä äskeitä äänestystä, että myös ne opposition edustajat, jotka olivat tämän käsittelyssä olevan mietinnön takana, vastustivat käsittelyn jatkamista mietinnön pohjalta.

Kansanterveyden kannalta oleellista tässä kuitenkin on juuri tämä prosenttirajan nosto, joka tuo siis yli 6 000 myyntipaikkaan vahvempia alkoholijuomia ja nostaa tämän rajan 5,5:stä kahdeksaan prosenttiin. Kyllä valiokunnan kuulemista asiantuntijoista valtaosa vastusti tätä esitystä nimenomaan tämän prosenttirajan noston vuoksi, ei niinkään tämän valmistustaparajoituksen vuoksi. Ongelmana tässä on juuri se, että lisääntynyt saatavuus myös sitten lisää kulutusta ja lisää haittoja. Tämä oli ihan yksiselitteisesti kansanterveyden asiantuntijoiden näkemys, hyvin vahva näkemys, tästä esityksestä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

17.19 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia, ja kuten jo eilen todettiin, sosiaali- ja terveysvaliokunta vastustaa tätä esitystä nimenomaan tämän esityksen vaikutuksien vuoksi. Nämä vaikutukset, jotka tulevat ihmisten terveyteen ja talouteen, ovat tässä ajassa sellaisia, että valiokunta ei nähnyt perustetta, että tätä hallituksen muutostyötä tuettaisiin.

On äärettömän tärkeää, että me pidämme tosiasioista kiinni. Tässäkin keskustelussa alkoholin kulutuksesta äsken todettiin hyvin kiinnostavia väitteitä, jotka eivät tue sitä analyysia, jonka THL toimitti meille valiokunnassa. Alkon myymälöistä 373 tarjoaa nyt näitä juomia 5,6—8 prosentin kategoriassa, jotka tuotaisiin kauppoihin, ja 6 400 jakelukanavaa on vähittäismyyntiluvan haltijoiden pohjalta tämänhetkisen tilanteen arviona. Tämä kaikki tarkoittaa sitä, että jos me ajattelemme, että alkoholin kulutus säilyisi samana kuin meillä oli tämän viime uudistuksen johdosta — eli täällä sanottiin, että hyvin maltillinen uudistus, kun kolme prosenttiahan vain alkoholin kulutus lisääntyi, ja ajateltiin, että onpas maltillista... Tosiasiassa meillä on kymmenen kertaa tehty alkoholiverotukseen muutos näiden vuosien aikana, mikä on johtanut siihen, että sen takia kulutus on vähentynyt. Näistä objektiivisista faktoista pitäisi pitää kiinni.

No, valiokunnassa ei uskota, että jos prosentti nousisi 5,6:sta sinne kahdeksaan, näitä alkoholihaittoja ei tulisi enempää kulutuksen kasvun noustessa. Eli tämä hallituksen arvio, että hyvä kun mittari värähtäisi, ei tunnu asiantuntija-arvioiden perusteella millään tavalla maltilliselta arviolta. Eli haluan omalta osaltani todeta niille, jotka ajattelevat, että tässä ei kauhean isoa muutosta olla tekemässä, että muutoshan on merkittävä siksi, että oluen ja siiderin lisäksi samasta tuotevalikoimasta 6 400 paikassa löytyy myös kahdeksanprosenttiset viinit. Totta kai se vaikuttaa meidän kulutuskäyttäytymiseen.

Arvoisa puhemies! Sitten edustaja Räsänen ihan oikein kysyi, miksi sitten me, jotka kannatamme tämän hallituksen esityksen hylkäämistä, kuten esimerkiksi allekirjoittanut, kuitenkin kannatimme tämän asian tutkimista suuressa valiokunnassa. Juuri sen vuoksi, että kun nämä asiantuntijat ovat antaneet arvionsa tästä EU-yhteensopivuudesta, ei tällä hetkellä ole suurella salilla oikeastaan muita mahdollisuuksia kuin toimia tämän sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisesti ja hylätä tämä. Mutta käsittääkseni tässä on vakaa aikomus, että huomenna tämä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö menee ympäri ja enemmistöllä äänestetään, että laitetaan nämä tuotteet kauppoihin. [Pauli Kiuru: Näin se demokratia toimii!] Se on hyvin vakava juttu eduskunnan arvovalinnan pohjalta,

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

onnistutaanko me tekemään analyysi, jossa olemme oikein arvioineet tämän hallituksen esityksen EU-yhteensopivuuden.

Arvoisa puhemies! Professori Ojanen toteaa valiokunnalle, että Suomella on sekä EU-oikeudellinen että valtiosääntöinen velvollisuus välttää EU-oikeuden vastaisen kansallisen lainsäädännön säätämistä. Jos huomenna sattuisikin käymään niin, että eduskunnan enemmistö päätyisi tämän hylkäämisen sijasta äänestämään hyväksymistä, kuka tässä sallissa on vastuussa siitä, että tämä hallituksen esitys, joka menee läpi, ei olekaan EU-yhteensopiva? Kansanedustajien vastuu on kuin perävalot: ne katoavat sen jälkeen, kun äänestyspäätös on tehty. Mutta Suomen valtion näkökulmasta sillä on merkittävä vaikutus, koska Suomen valtio saattaa joutua rikkomusmenettelyyn jo heti syksyllä. Voi olla, että me saamme terukan komissaarin, joka haluaa edistää suomalaisen viinapolitiikan laajentumista. Silloinhan oikeasti tuotettaisiin ensin myöskin tislattut kahdeksanprosenttiset juomat hyllylle, ja kun samaan aikaan hallituksella on lisää alkoholipoliittisia muutoksia luvassa, myöskin 15-prosenttisten viinien vapauttaminen, niin jos valmistetaparojaite myöhemmin jollakin aikavälillä kaatuu, niin kukaan Suomessa ei arvioi niitä vaikutuksia, jotka näiden uusien tuotteiden lisäämisellä vähittäistavara-kauppojen hyllyihin on. Silloin käytännössä ei kukaan ole vastuussa siitä, mitä on tehty. Sen takia sosiaalidemokraatitkin vastuullisena puolueena totesivat, että tämä EU-oikeudellinen kulma olisi pitänyt selvittää, koska jälkikäteen antaa hallituksesta ja sen kansanedustajista erittäin väärän kuvan, jos tämä päätös ei kestä EU-oikeudellista arviointia.

Kun me katsomme näitä lausuntoja, joita saimme, perustuslakivaliokunta huomauttaa vakavasti siitä, että nämä perustelut eivät ole vakuuttavia, ja talousvaliokunta toteaa, että on ilmeinen riski, että tämä EU-oikeudellinen puoli ei ole kunnossa. Mutta mitä tekee Suomen eduskunta? Juuri äsken laajalla enemmistöllä äänesti, ettei tässä on mitään ongelmaa, mitä kannattaisi tutkia, ennen kuin otetaan päätös siitä, päästetäänkö tuotteet hyllyyn. Professori Kuoppamäki toteaa, että hän katsoo, että ehdotettu laki olisi tislattuja alkoholijuomia koskevan valmistustaparojoituksen osalta SEUT 34—36 artiklan vastainen, ja hän ehdottaa, että tämä poistetaan. Myöskin Raitio on hyvin kriittinen ja toteaa, että näillä perusteilla eivät tunnu perusteet riittävän, samoin Ojosen lausunto ja Miettisen lausunto. Nämä viisi henkilöä, jotka meillä olivat kuultavana, myöskin professori Snell, ovat olleet äärettömän kriittisiä tässä.

Mietinkin, millä pohjalla täällä enemmistö mahdollisesti huomenna tulee ratkaisemaan tämän siltä pohjalta, että äänestetään juomat kauppoihin miettimättä, onko tämä EU-oikeudellisesti yhteensopiva. Siitä toivottavasti ne, jotka tämän päätöksen sitten ovat siinä asennossa äsken äänestäneet, että tätä ei tutkita etukäteen, pysähtyvät tämän asian äärellä perjantaina. Jos näin olisi, niin kyllä se edellyttää suurelta valiokunnalta suurta johtajuutta, että siinä vaiheessa, kun päätös on jo tehty, että voitaisiin laajentaa, niin todetaankin, että ei ole yhtään asiantuntijalausuntoa, joka olisi sitä mieltä, että tämä riski ei ole melkoinen. Myöskään ministeriö ei antanut sellaista vastinetta, etteikö tällaista riskiä olisi. Kovia sanoja, ihan oikeasti, tilanteessa, jossa Snell päättää oman lausuntonsa siihen, että hän toteaa, että Norjassa samantyyppinen rajoitus, joka kohteli olutta eri tavalla kuin muita saman vahvuisia juomia, loukkasi Eta-sopimuksen tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia sääntöjä ja oli erityisesti niihin sisältyvän suhteellisuusperiaatteen vastainen. Hän myös pitkään perustelee sitä, miksi nämä perusteet eivät riitä, [Puhemies koputtaa] ja erittäin ansiokas lausunto siitä. Siihen on syytä myöskin suuressa valiokunnassa huomenna perehtyä. Jos käy niin, että eduskunnan enemmistö ottaa tällaisen riskin, [Puhemies koputtaa]

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

silloin on myös arvioitava, kenelle kuuluu vastuu siitä, että saatamme joutua EU-oikeuteen tai rikkomusmenettelyyn, joka tulee aiheuttamaan korvausvaateen Suomelle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Wallinheimo, olkaa hyvä.

17.27 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! On selvää, että tähän liittyy EU-oikeudellinen riski. Siitä ei päästä mihinkään. Se vähän riippuu nyt sitten erilaisista oikeus-asiantuntijoista, jotka tulkitsevat joko artiklaa 34, 36 tai sitten 37. 34 ja 36 todellakin ovat tavaroiden vapaata liikkuvuutta, ja 37 sitten on enemmänkin tätä monopolia. Itse asiassa tämä EU-oikeuden professori, jota edustaja Kiuru äsken lainasi, kyllä sanoo omassa lausunnossaan, että ”oma kantani siis on, että SEUT 34 artiklan rajoituskielto ei lainkaan sovellu nyt käsillä olevaan tilanteeseen, vaan esityksen laillisuutta pitää arvioida yksinomaan SEUT 37 artiklan syrjäntäkieltoa soveltaen”. Joten tästä on EU-oikeudellisesti erilaisia tulkintoja, mutta selvää on, että jos tämä EU-oikeudenkin läpäisee, se menee rimaa hipoen.

Arvoisa puhemies! Miksi me voimme tehdä tätä uudistusta näinkin pian sen edellisen jälkeen? Fakta itse asiassa on se, että voimme tehdä, koska kokonaiskulutus on laskenut 11 prosenttia. Vuodesta 2018, kun tehtiin edellinen uudistus, todellakin 11 prosenttia kokonaiskulutus on laskenut. Sen tähden tämä keskustelu itse asiassa onkin paljon parempaa tällä kertaa kuin viimeksi, 2017, kun tätä edellisen kerran käytiin läpi. Se oli paljon repivämpää keskustelua.

Tästä saatavuudesta on ollut täällä paljon erilaisia näkemyksiä. Kyllä, saatavuus lisääntyy, mutta totta puhuen 2000-luvulla saatavuudella ei ole ollut oikein mitään erikoista merkitystä, koska todellakin me olemme tehneet noin kymmenkunta veronkorotusta ja se hinta nimenomaan on se tärkein elementti tässä. Nimittäin 2016, kun liikeaikalaki kumottiin, saatavuus lisääntyi ja kulutus tuli alaspäin. 2018, kun teimme edellisen uudistuksen, saatavuus lisääntyi mutta kulutus laski. Eli siinä mielessä tämä saatavuusargumentti ei ole enää ollut 2000-luvulla niin pätevä kuin mitä se oli joskus 1960—1970-luvun taitteessa, jolloin kolmosolut tuli kaappoihin.

Alkoholikuolemista on täällä puhuttu paljon. Jos vertaa sitä ajanjaksoa, mikä meillä nyt oli viisi vuotta ennen vuoden 2018 uudistusta, ja ajanjaksoa viisi vuotta uudistuksen jälkeen, niin itse asiassa tällä ajanjaksolla uudistuksen jälkeen kuolemia on vähemmän kuin ennen uudistusta. 2013—2017 niitä oli 8 721, ja 18—22 niitä oli 8 427, joten alkoholikuolemiakin on itse asiassa tämän uudistuksen jälkeen tullut vähemmän.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä pointtina tämä hinta: Todellakin me olemme kymmenisen kertaa nostaneet alkoholin verotusta, ja se on ollut itse asiassa merkittävä tekijä näin 2000-luvulla. Hintaa on nostettu, kulutus on tullut alaspäin. Ainoa poikkeus, arvoisa puhemies, on vuonna 2004 tehty: kun Virosta tuli EU:n jäsenmaa, silloin Suomi laski merkittävästi alkoholiveroa keskustan ja SDP:n johdolla, ja itse asiassa silloin räjähtivät alkoholikuolemat noin 1 500—1 600:sta yli 2 000:een. Joten hinta on se merkitsevin tekijä, ja senkin takia me tehdään tällä kertaa alkoholiveron kokonaisnosto, joka on noin 25 miljoonaa, mitä sitä nyt nostetaan ylöspäin. Joten, arvoisa puhemies, en usko, että tämä uudistus tulee nostamaan kokonaiskulutusta. Päinvastoin se tulee laskemaan, koska hintaa taas nostetaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

17.32 **Oskari Valtola kok:** Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksen mukaisesti vähittäismyyntien vaikutusten arvioidaan olevan vähäisiä. Alkoholin tilastoitu kokonaiskulutus voisi nousta lakiesityksen seurauksena arviolta noin 0,5—1 prosenttia, mutta arvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta. Kuvaavaa on, että alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan vuoden 2018 toteutetun alkoholilain kokonaisuudistuksen jälkeen. Alkoholilain uudistuksella ei ollut aiemmista trendeistä ja satunnaisvaihteluista erottuvia vaikutuksia aikuisväestön riskikulutukseen tai humalajuomiseen. Alkoholin kokonaiskulutus lisääntyi marginaalisesti 0,1 litralla vuonna 2018 ollen 10,1 litraa. Tämän jälkeen kokonaiskulutus väheni vuoteen 2021, jolloin se oli 9,0 litraa sataprosenttista alkoholia. Vuoden 2022 tilaston mukaan lasku on edelleen jatkunut ja kokonaiskulutus oli 8,9 prosenttia. Edellisen keran alkoholin kokonaiskulutus on ollut yhtä alhaisella tasolla 1980-luvun alussa.

Alkoholilla on yhteiskunnallemme merkittäviä haittoja. Kuten asiantuntijat ovat tuoneet esille, tätä ei missään tapauksessa tule vähätellä. Mutta tilanne ei oleellisesti muutu nyt käsiteltävän lakiehdotuksen myötä. Esityksen myötä alkoholin saatavuus paranee hieman, mutta tätä kompensoidaan vastuullisilla alkoholiveron kiristyksillä, joista on sovittu hallitusohjelmassa ja jotka on toimeenpantu vuoden 2024 alussa. Kevään 24 kehysriihessä alkoholin verotusta päätettiin edelleen kiristää.

Alkoholin vähittäismyyntien osuus on noin 75 prosenttia alkoholin kokonaiskulutuksesta. Tällä hetkellä Alkon valikoimissa on noin 80 erilaista viiniä ja noin 400 olutta ja noin 30 siideriä, jotka on valmistettu käymisteitse ja ovat vahvuudeltaan 5,6—8 tilavuusprosenttia. Tämän vahvuisilla oluilla, siidereillä ja viineillä on kuitenkin todennäköisesti vain rajallisesti tarjontaa ja kysyntää markkinoilla. Kaikkiaan Alkon myyntivalikoimassa on yli 11 000 tuotetta, ja liikevaihto vuonna 2022 oli 1,2 miljardia. Mainitut alkoholijuomat muodostavat siitä nykyisin noin kolme prosenttia.

Vähittäiskaupan tietyn vahvuisiin tuotteisiin palautettava valmistustaparaajoite on saanut osakseen kritiikkiä eduskuntakäsittelyn aikana. Vastalauseessa esitetty sääntelyratkaisu ei ole vieras Suomen EU-jäsenyyden tai nykyisen perustuslain voimassa ollessa, sillä vastaavanlainen valmistustaparaajoite oli vähittäiskaupassa voimassa 4,7-tilavuusprosenttisten tuotteiden osalta vuoden 1994 alkoholilain voimassa ollessa vuosina 1995—2018.

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan: ”Jos komissio katsoo, että Suomi rikkoo jäsenyyssoveltoitteitaan, se voi käynnistää rikkomusmenettelyn ja saattaa asian EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi. Menettelyn kesto mitataan vuosissa, mutta ne useimmiten päättyvät ratkaisuun, jossa jäsenmaa toteuttaa toimenpiteitä, jonka johdosta komissio lopettaa rikkomusmenettelyn. Jäsenmaat eivät myöskään häviä kaikkia tuomioistuimeen päätyviä rikkomusmenettelyjä. Jäsenvaltio voi esittää riittävää näyttöä lähtökohtaisesti sille laajan harkintavallan antavassa terveydensuojelua koskevassa kysymyksessä. Jos unionin tuomioistuin toteaa jäsenvaltion rikkoneen velvoitteitaan, jäsenvaltion tulee toteuttaa tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tämän velvoitteen rikkomisesta voi puolestaan seurata hyvitysmaksuja tai uhkasakkoja.”

Uudistuksen tarkoituksena on edistää muuttuvia kulutustottumuksia sekä vapauttaa markkinoita. Vähättelemättä alkoholin aiheuttamia haittoja on tässä alkoholilain uudistuksessa huomioitava esitetyn muutoksen maltillisuus, noin kolme prosenttia kaikesta Alkossa myytävästä alkoholista. Sipilän kauden alkoholiuudistus ei merkittäväällä tavalla muuttanut alkoholin kokonaiskulutuksen laskevaa trendiä. Monet silloin esitetyt varoitukset eivät ole onneksi käyneet toteen. Haittojen rajaamiseksi laadittu tarpeellinen säätely on mitoitettava oikealla tavalla, jotta tavoitetta voidaan toteuttaa kuitenkin liikaa vahingoitta-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

matta alan toimijoiden edellytyksiä kehittää toimintaa kotimaassa, työllistää ihmisiä ja kasvattaa verokertymää. Maltillisella tilavuusprosenttirajan nostolla on positiivisia talous- ja työllisyysvaikutuksia erityisesti panimotuotteiden valmistajille ja päivittäistavarakaupalle.

Hallitus suhtautuu vastuullisesti alkoholin terveys- ja hyvinvointihaittoihin sekä kansanterveysjärjestöjen huoliin. Lakiehdotuksen vaikutuksia on tärkeää seurata, minkä vuoksi vastalauseeseen on liitetty lausumaehdotus. Hallitus on sitoutunut päihde- ja riippuvuusongelmien vähentämiseen. Alkoholi aiheuttaa yhteiskunnassamme merkittäviä haittoja, ja näitä ei pidä vähätellä. Mielenterveys- ja päihdeongelmien ehkäisy ja hyvä hoito ovat tärkeitä sekä kansanterveyden että kansantalouden näkökulmasta. Hallitusohjelman mukaisesti mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan. Hallitus kiinnittää erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Näitä toimia on syytä jatkaa osana terveiden kulutustottumusten ja kestäväen juomakulttuurin kehittymisen tukemista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.39 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä alkoholikeskustelu aina hämmentää minua sen takia, että vuodesta toiseen tuntuu, että meillä suomalaisilla alkoholin saatavuus tuntuu olevan ongelma. Kun viime kaudella käsiteltiin samantyyppistä alkoholiasiaa, niin entinen edustajakollegani lähetti kesken istunnon minulle viestin toden, että onko alkoholin saatavuus allekirjoittaneen edustaja Hoskonen kannalta ongelma. Vastasin hänelle kohteliaasti, että kiitos, arvoisa kollega, kysymyksestä, vastaan, että tälle kansakunnalle alkoholin saanti ei ole ollut koskaan ongelma, vaan mieluummin liika määrä. Olen edelleen samaa mieltä.

Tämä nykyinen järjestelmä on mielestäni hyvä, ja jos me lähdemme kauppoihin tuomaan näitä yhä vahvempia ja vahvempia juomia, se johtaa siihen tilanteeseen, että maaseutu-Alkot pikkuhiljaa häviävät. Arvoisat hallituksen edustajat, tässä keskustelussa on vähän sama ilmapiiri kuin on nyt jo käynnistetyssä keskustelussa apteekkien tiettyjen lääkeaineiden myynnin siirtämisestä vähittäiskaupalle. Siinä menetämme, jos apteekit tästä maasta ajetaan alas, sillä jonain päivänä se loppuu, jos tällä keinoin tehdään... Älkää tuhotko toimivia, hyviä järjestelmiä. Kasvattakaa lapsenne kotona ymmärtämään asian vakavuus ja se, että alkoholi on nautintoaine, joka on hyvä aine, kun sitä oikein käyttää, ja sitten se, että me tarvitsemme palveluita muuallakin kuin suurissa keskuksissa.

Toivon, että tämä ymmärretään, koska jos me emme toisiamme huomioi näissä asioissa, olkoon vaikka apteekkiasia tai alkoholiasia tai mikä tahansa ja koko Suomea jos emme huomioi, niin tulos on sitten kaikkien kannalta se huonoin asia. Sitä en missään nimessä halua.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

17.41 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Heti alkuun voisi kysyä, mitä yhteiskunnallista ongelmaa tällä hallituksen esityksellä kyetään ratkaisemaan. Mitä hyvää tai erityisen myönteistä ja hyödyllistä tämä toisi tullessaan? Ei yhtään mitään. Meillä ei ole mitään ongelmaa, joka edellyttäisi, että me toisimme tällaisen lainsäädännön tänne. Ei Suomessa ole ongelma se, että täällä ei saa alkoholia mistään. Päinvastoin: jos katsotaan meidän sai-

rastavuutta, niin meidän ongelma on se, että meillä on aivan liian paljon tässä maassa pahoinvointia, jonka syynä on liiallinen alkoholinkäyttö, ja me saamme asiantuntijoilta ja lääkäreiltä viestejä, että saattaa olla, että paikkakunnan terveyskeskuksen päivystyksessä tai sairaalan viikonloppupäivystyksessä puolet potilaista tai jopa enemmän on henkilöitä, jotka tulevat sinne alkoholin aiheuttamien ongelmien takia tai alkoholin aiheuttaman tapaturman takia. Mikä on siis se ongelma, jota tällä pyritään ratkomaan? Ei sellaista ole.

Hannes Manninen, entinen kansanedustaja ja ministeri, totesi aikoinaan, että eduskunta on mielenkiintoinen paikka; nimittäin on asioita, joita kaikki vastustavat ja jotka etenevät siellä, ja sitten on asioita, joita kaikki kannattavat ja jotka eivät etene. En tarkoita, että tätä kaikki kansanedustajat vastustaisivat, mutta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa juuri tällaisenaan kukaan asiantuntija ei tätä tukenut — ei juuri tällaisenaan tukenut kukaan, jota kuultiin, ja ne asiantuntijalausunnathan ovat julkisia.

Itse ajattelen, että ei sillä, että me vapautamme alkoholilainsäädäntöä, saada suomalaisia jotenkin maltillisemmin käyttämään alkoholia. Jos vapautus olisi se tie, niin meillähän olisi jo valmis laboratorio tuolla Itä-Euroopassa, jossa on täysin liberaali alkoholipolitiikka mutta alkoholikuolemat ovat kaikista suurimpia — alkoholikuolemat ovat kaikista suurimpia. Eli se ei meitä — niitä, jotka alkoholia käyttävät — tee yhtään paremmiksi käyttämään sitä, että me saatavuutta parannamme.

Yksi suuri ongelma, joka ei ole ollut tässä kovin paljon esillä, on se, että ei tämä yksittäisenä päätöksenä ole tietenkään dramaattinen, mutta tämä on lisäaskel siinä polussa, jossa seuraava askel on viinien vapauttaminen ruokakauppoihin, [Sinuhe Wallinheimo: Hyvä!] ja sen jälkeen ne, jotka tätä kannattavat, tulevat vaatimaan, että väkevät viinat pitää vapauttaa sinne, ja me murennamme Alkon monopolin, joka on ollut osa meidän järkevää ja myös pohjoismaista mallia toimia, jolla pidetään kurissa alkoholin haittoja. [Sinuhe Wallinheimo: Hyvin on onnistuttu!] — Täydellisesti ei ole onnistuttu siinä, mutta miksi pitäisi epäonnistua vielä enemmän?

Se on myös taloudellinen kysymys mutta ennen kaikkea kansanterveyden kysymys, ja kansanterveyden näkökulmasta olisi viisaampaa ohjata lainsäädännölläkin alkoholin nauttiminen valvottuihin olosuhteisiin ravintoloihin, mikä myös alan kannattavuutta parantaisi, eikä niin, että meillä on tulevaisuudessa joka kulmassa kauppa, josta saa kaikkia alkoholituotteita. Ei se varmasti paranna tätä.

Oma toiveeni olisi, että kun tiedän, että kokoomuksessakin on edustajia, jotka ajattelevat tästä aika kriittisesti, myös heillä olisi oikeus äänestää sen mukaan, miten itse näkevät. Ehkä näin ei ole, ja sekin on vähän surullista, että piti saada kristillisdemokraatit hallitukseen, että saadaan vapautettua Suomessa alkoholilainsäädäntöä.

Arvoisa puhemies! Näillä ajatuksilla en siis näe mitään syytä, miksi tukisin tätä lainsäädäntöä. Suomessa ei ole ongelma alkoholin saatavuus. Suomessa on ongelma alkoholin terveyshaitat. Ja asiantuntijoiden mukaan esimerkiksi varhaisen iän muistisairauksissa yksi keskeinen syy on nimenomaan liiallinen alkoholinkäyttö. Näin ovat lääkärit sanoneet, ja heihin on ilmeisesti uskominen tältä osin. Minulle on tullut torilla vain pari ihmistä sanomaan, että kun ei saa viinaa mistään, ja molemmat olivat kyllä aika heikossa kunnossa. [Sinuhe Wallinheimo: Tätä on käytetty ennenkin! — Joona Räsänen: Olikohan ne samat miehet edelleen?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Jäntti, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

17.45 Aleksi Jäntti kok: Arvoisa puhemies! Erään tutkimuksen mukaan alkoholin haittoista aiheutuu Suomelle lähes puolentoista miljardin euron kustannukset vuodessa, liikku-mattomuudesta ja lihavuudesta taas noin viiden miljardin. Alkoholista aiheutuvia haittoja on ratkottu kätevästi Alkon monopolin avulla. Tavallisessa ruokakaupassa ei saa myydä yli 5,5 tilavuusprosentin alkoholijuomia. Alkoholin myyntiä on rajoitettu myös niin, että ravintoloita ja trokareita lukuun ottamatta sitä ei saa mistään kello 21:n ja 09:n välillä. Saa-tavuuden heikentämisen ajatellaan vähentävän käyttöä ja käytön vähentämisen taas haitto-ja.

Arvoisa puhemies! Koska pelkät liikku-mattomuuden ja lihavuuden taloudelliset haitat ovat yhteiskunnalle liki 3,5-kertaiset alkoholin haittoihin verrattuna, tulisi pikimmiten pe-rustaa valtionyhtiö, jolla olisi yksinoikeus rasvaisten, makeiden ja kaloripitoisten ruokien vähittäismyyntiin. [Sinuhe Wallinheimo: Ohhoh!] Yhtiö voisi olla Rasva Oy, koska Alko on Alko ja Posti ei ole Itella. Sitten Alkon sivuilta lähes yksi yhteen kopioitu Rasva Oy:n konditionaalinen toimintaidea: Lainsäädännössä Rasvan perustehtäväksi määriteltäisiin herkullisten tuotteiden vähittäismyynti niin, että se ottaisi huomioon myymiensä tuotteiden haittavaikutukset. Herkut eivät ole mitä tahansa hyödykkeitä, joten niiden myymiseen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota. Rasvalla olisi yksinoikeus sellaisten tuotteiden vähit-täismyyntiin, joiden rasva- tai sokeripitoisuus on yli 5,5 prosenttia tai kalorimäärä yli 40 kilokaloria 100:aa grammaa kohti. Poikkeuksena olisivat esimerkiksi pienmeijereiden maitotuotteet sekä suomalaisten maatilojen suoramyynti. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaisi Rasvan omistajaohjauksesta ja valvonnasta. Rasvan ensisijaiset tavoitteet olisivat yhteiskunnallisia, eivät liiketaloudellisia. Yhtiön tehtävänä ei olisi myydä mahdollisim-man paljon herkkuja. Vastuullisuus olisi Rasvan toiminnan keskiössä. Se tekisi lihavuus-haittoja vähentävää työtä yhteistyökumppanuuksien kautta ja kampanjoisi vastuullisen herkuttelun puolesta. Rasva edistäisi suomalaisten hyvinvointia ja tekisi työtä muun muas-sa syrjäytymisen ehkäisemiseksi yhdessä kumppaneidensa kanssa ja haluaisi osaltaan edis-tää suomalaista ruoka- ja juomakulttuuria entistä parempaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Onko alkoholilain järjeistäminen sittenkin valtio-omisteisen herku-monopolin perustamista suurempi kulttuuriteko? [Oras Tynkkynen pyytää vastauspu-heenvuoroa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pyysikö edustaja Oras Tynkkynen kommentti-puheenvuoroa tähän äskeiseen puheenvuoroon? Myönnän sellaisen, yksi minuutti, olkaa hyvä.

17.49 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Edustaja Jäntti on ansiosta hauskan miehen maineessa, mutta nyt hän pistää lekkeriksi aiheen, joka on hyvin vakava. Meillä on Suomessa alkoholin riskikäyttäjiä suuruusluokkaa puoli miljoonaa ihmistä, ja kaikilla näillä ihmisillä on perheet. Heillä voi olla lapsia tai vanhempia, heillä voi olla sisaruksia, ja heillä on työkavereita ja hyviä ystäviä. Ja kun tässä salissa päätetään al-koholipolitiikasta, täällä päätetään näitten ihmisten ja heidän läheistensä kohtalosta. Ym-märrän, että tietty hauskuutus varmasti monelle sopii, mutta toivoisin, että kun puhutaan asiasta, joka koskee ihmisten terveyttä ja sairautta ja elämää ja kuolemaa, siihen suhtaudut-taisiin asian vaatimalla vakavuudella.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Myönnän vielä vastauspuheenvuoron edustaja Jäntille. Sitten jatkamme listaa. — Olkaa hyvä.

17.50 **Aleksi Jäntti kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai tähän asiaan on suhtauduttava vakavasti, sitä en ollenkaan kiellä, mutta on myöskin selvää, että sillä lainsäädännöllä, mitä me täällä tehdään, me emme voi estää niitä inhimillisiä tragedioita, joita esimerkiksi päihteiden väärinkäytöstä aiheutuu. [Anna Kontula: Päinvastoin, nimenomaan voidaan! Sitä varten me täällä ollaan!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten takaisin puhujalistalle. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

17.50 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Lienee kaikille kuitenkin varsin selvää, että lainsäädännöllä nimenomaan voidaan vaikuttaa paitsi alkoholin saatavuuteen ja siihen, kuinka paljon alkoholia käytetään ja minkälaisia haittoja se aiheuttaa, myöskin moniin, moniin muihin asioihin, ja siksihän me täällä eduskunnassa töitä teemme. Me säädämme lakeja suomalaisten ja isänmaan parhaaksi.

Toki alkoholipolitiikan osalta meillä on varsin erilaisia näkemyksiä, jotka nytkin tässä keskustelussa ovat esille tulleet. Itse olen tätä hallituksen lakiesitystä pyrkinyt tarkastelemaan aivan erityisesti niiden asiantuntijalausuntojen pohjalta, tuoreimpien asiantuntijankemysten pohjalta, jotka on sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen nyt tämän talven ja kevään aikana toimitettu.

Orpon hallitus siis tosiaan haluaa tuoda, tai voisiko sanoa, viedä väkevempiä alkoholi-juomia kauppoihin. Ymmärrän, että tämä on nimenomaan kokoomuksen pitkäaikainen haave, joka taitaa tässä keskustelussa tänäänkin näkyä. Varsinaisesti tämä hallituksen esityksen toteutuminen ei sinänsä hyödyttäisi juuri ketään muuta kuin muutamia isoja kauppajättejä. Muut tulevat aika lailla kärsimään: lapset ja nuoret, kansanterveys, sosiaali- ja terveydenhuolto, työnantajat ja niin edelleen. Tällaisia esityksiä tulee, kun pelkkä jonkin tahon saama raha ratkaisee. [Sinuhe Wallinheimo: Ei pidä paikkaansa!] Eräs kokoomuksen edustaja jopa sanoi, että tämä on hyvä maaseudulle — hyvä maaseudulle, kun sinne saadaan alkoholia. Kyllä maaseutu ja maaseudun ihmiset tarvitsevat tässä ajassa aivan jotain muuta kuin lisää alkoholia tai lisää päihteitä.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen kuulemien asiantuntijoiden mukaan alkoholin saatavuuden lisääntyminen johtaa todennäköisesti alkoholin kulutuksen ja siitä johtuvien haittojen kasvuun. Esitys on siten mielestäni, voisi sanoa, räikeässä ristiriidassa alkoholilain alkupehkeäisen tarkoituksen kanssa, joka on alkoholista aiheutuvien haittojen vähentäminen. Tässä hallituksen esityksessä itsessään kuvataan hyvin esityksen haitalliset vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Täällä todetaan muun muassa: ”Vanhempien alkoholinkäyttö vaikuttaa olennaisesti myös lastensuojelutapausten määrään. Lasten sijoitukset kodin ulkopuolelle ovat huomattavasti yleisempiä perheissä, joissa vanhemmalla on päihdeongelma, kuin perheissä, joissa näin ei ole. Lakiesityksen seurauksena lasten ja perheiden kokemat haitat voivat siis lisääntyä ja syventyä, ja sen myötä lastensuojelutoimien tarve ja kustannukset voivat kasvaa. Fyysiseen väkivaltaan tai perheväkivaltaan liittyvät haitat lapsille ovat merkittävästi suurempia, yli nelinkertaisia, kotitalouksissa, joissa joku käyttää liikaa alkoholia.”

Alkoholinkäytöllä, erityisesti sen ongelmakäytöllä, on erittäin haitallisia sekä suoria että välillisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin. Suorat vaikutukset liittyvät lasten ja nuorten

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

omaan alkoholinkäyttöön, kun taas välilliset vaikutukset johtuvat esimerkiksi raskaana olevien henkilöiden, lasten vanhempien tai muiden läheisten ongelmallisesta alkoholinkäytöstä. Jo nyt on 65 000—70 000 niiden lasten lukumäärä, jotka elävät perheessä, jossa on alkoholiongelma. Esityksen myötä on odotettavissa, että alkoholiongelmaisten perheiden määrä kasvaa, mikä altistaa lapsia entistä vahvemmin vanhempiensa tai muiden läheistensä päihdeongelman kielteisille vaikutuksille. Vanhempien alkoholinkäyttö, erityisesti ongelmakäyttö, vaarantaa lapsen hyvinvointia ja perusturvallisuutta monella tavoin vaikuttaen lapsen elämään usein pitkälle aikuisuuteen saakka. Hallituksen esityksessä tuodaan esiin, että alkoholijuomien luvanvaraisen vähittäismyynnin muutokset eivät edistä alkoholinkäytön siirtymistä pois kotioloista vaan pikemminkin lisäävät käyttöä ja käyttötilanteita kodeissa — näin siis hallituksen esityksessä itsessään todetaan. Alkoholien ja muiden päihteiden käyttö on yksi merkittävimmistä syistä lastensuojelun toimenpiteiden perusteena. Ja vanhemman alkoholiongelma nostaa selvästi riskiä lapsen huostaanottoon ja sijoitukseen kodin ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Näen, että tämä hallituksen esitys kaikkiaan on suorassa ristiriidassa hallituksen oman tavoitteen kanssa rakentaa lapsiystävällisempi Suomi. Kun otetaan huomioon myös muut hallitusohjelman mukaiset lapsiin ja nuoriin kohdistuvat toimet, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon leikkaukset, on kokonaisvaikutus jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin erityisen negatiivinen. Alkoholien laajemman saatavuuden on todettu lisäävän kulutusta ja siten myös haittoja. Päihderiippuvuutta sairastavia ihmisiä on Suomessa arviolta 350 000. He tarvitsevat apua ongelmiinsa, eivät päihteiden saatavuuden lisäämistä. Tässäkin kohdassa ja tämänkin lakiesityksen kohdalla on tärkeää ajatella niitä ihmisiä, jotka ovat erityisen heikossa tai haavoittuvassa asemassa.

Tutkimusnäytön perusteella voidaan olettaa, että nyt näiden esitettyjen alkoholien muutosten terveysvaikutukset olisivat huomattavan kielteiset. Esityksellä ei olisi myönteisiä terveysvaikutuksia. Sitä ei ole kukaan tuonut missään kohtaa esiin, että tällä olisi minäkäänlaisia myönteisiä terveysvaikutuksia.

Hallituksen esityksessä todetaan, että Suomessa alkoholisairauksiin ja myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna. Alkoholien on todettu olevan yhteydessä ainakin kahteensataan sairauteen ja lisäävän myös tapaturmia. Alkoholien saatavuuden lisäämisellä on vaikutuksia koko väestön hyvinvoinnin ja terveyden tasoon ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuteen. Liiallinen alkoholinkäyttö on myös heikkoa työkykyä vahvasti ennustava tekijä.

Tämän esityksen hyväksyminen vaikuttaisi kielteisesti myös turvallisuuteen. Poliisin ja sisäministeriön antamien arvioiden mukaan alkoholijuomien saatavuuden lisääminen lisää järjestyshäiriöitä, väkivaltaa ja liikenneonnettomuuksia.

Useat valiokunnalle lausuntoja antaneet tahot toivat myös esille, että hallituksen suunnittelemat ja hallitusohjelmaan kirjatut alkoholilainsäädännön muutokset tulisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena eikä antaa tällaisina toisistaan irrallisina esityksinä, koska tällä tavalla voitaisiin paremmin arvioida esitettyjen muutosten kokonaisvaikutuksia. Nythän se on likipitään mahdotonta.

Maaailman terveysjärjestö on nostonut usein esiin, että tutkitusti kustannustehokkaimmat tavat hillitä alkoholien aiheuttamia haittoja yhteiskunnalle ovat saatavuuden ja markkinoiden sääntely sekä vero- ja hintapolitiikka. Tämä hallituksen esitys alkoholien muuttamisesta on näin monella tavalla tosiaankin epäkelpo, ja siksi se on hylättävä.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Vastauspuheenvuoro, edustaja Wallinheimo, yksi minuutti, olkaa hyvä.

17.57 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äärimmäisen hyvä puheenvuoro, ja ymmärrän edustaja Aittakummun vakaumuksen asiaan. Tässä on yksi tietty probleema: Jos me lisäämään saatavuutta ja hintaa, niin todennäköisesti siinä käy aivan samalla lailla kuin viimeksi. Eli kun hinta nousee, kulutus laskee. Vaikka saatavuus lisääntyy, niin se ei tule vaikuttamaan. Tästä itse asiassa löin vetoa aikoinaan kansanedustaja, lääketieteen tohtori Pekka Puskan kanssa. Hän sanoi, että kun saatavuus nousee, kulutus tulee nousemaan. Ja minä sanoin, että kun hinta nousee, niin kulutus tulee laskemaan, ja olin tästä oikeassa. Itse asiassa haluaisin edustaja Aittakummun kanssa tehdä samanlaisen vedon — katsotaan, kumpi on oikeassa tämän uudistuksen jälkeen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vastauspuheenvuoro, edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

17.58 Pekka Aittakumpu kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan tuo edellinen alkoholilain uudistus, joka vuonna 2018 tuli voimaan... Meillähän Suomessa kokonaisuutena alkoholinkulutus on vähentynyt, mutta se ongelma on nimenomaan se, että käyttö on lisääntynyt sellaisissa ryhmissä, jotka jo entuudestaan ovat alkoholin kanssa ongelmissa. Tästä käsittääkseni johtuu se, että alkoholikuolemat ja esimerkiksi maksasairaudet lisääntyivät huomattavasti tämän alkoholilain uudistuksen jälkeen. Juuri tämä on se iso ongelma meillä Suomessa, että päihteiden käyttö kasautuu niille, joilla on sen kanssa ongelmia. Monilla ei ole ongelmia päihteiden käytön suhteen, mutta monilla on, ja ne syvenevät ja pahenevat. Siksi tämä hallituksen esitys, joka meillä tässä nyt on käsissä, tulee hyvin todennäköisesti aiheuttamaan todella vakavia haittoja nimenomaan niille, esimerkiksi lapsiperheille, joilla niitä ongelmia jo entuudestaankin on.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

17.59 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleen minulle on ollut itse asiassa mysteeri tässä keskustelussa se, että tietyllä lailla ne heikommas tulotasossa olevat olisivat tästä edellisestä uudistuksesta saaneet useammin näitä haittoja. Minä en oikeastaan ymmärrä tätä, että kun me nostettiin hintoja, niin mistä nämä pienituloiset olisivat yhtäkkiä saaneet enemmän rahaa käyttää alkoholiin. Tämä on minulle ollut kaikinensa mysteeri, ja itse asiassa THL:kään ei ole pystynyt tähän antamaan vastausta, miten nimenomaan tämä heikoimmassa asemassa oleva ryhmä voisi itse asiassa juoda enemmän sen jälkeen, kun alkoholiveroa nostettiin. Todennäköisesti siellä voi olla taustalla sitten muita aineita, mutta nimenomaan tämä uudistus ei voi olla siihen syy. [Pekka Aittakumpu: Rahaa menee vähemmän ruokaan ja muuhun!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Varsinainen puheenvuoro, edustaja Joonas Räsänen.

18.00 Joonas Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Kun puhutaan alkoholin laajasti yhteiskunnalle aiheuttamista haitoista, minusta silloin on rehellistä, että niitä ei pidä liioitella, mutta ei niitä pidä myöskään vähätellä. Me tiedämme jo nykytilanteesta sen, että kulutus oikeas-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

taan tällä vuosituhanella on laskenut mutta edelleen alkoholi aiheuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa keskeisiä haasteita niin sosiaali- ja terveydenhuollon osalta, niin meidän turvallisuuden osalta kuin muun muassa esimerkiksi työpoissaolojen osalta. Senpä takia on minusta ihan järkevääkin käsitellä tässä keskustelussa myös ne huolet, jotka liittyvät siihen, lisääntyvätkö tämän uudistuksen myötä ne haitat yhteiskunnalle, on se sitten suurempana palveluiden käyttönä, turvattomuutena tai kasvavina työpoissaoloina. Sitten tulevaisuudessa tulemme näkemään, mikä on tilanne.

Mutta edelleen, jos muistan oikein, niin näissä erilaisissa selvityksissä, kun on mitattu esimerkiksi nykyisen lainsäädännön mukaisia alkoholin aiheuttamia poissaoloja työpaikoilta, siinäkin hintalappu nousee vuosittain jonnekin 500 miljoonaan. Se vain kertoo siitä, että edelleen meillä valitettavasti on sellainen tilanne, että alkoholi aiheuttaa todella paljon myös poissaoloja työelämästä ja tätä kautta aiheuttaa kustannuksia yrityksille. Sen takia en pidä järkevänä, että ehdoin tahdoin pyritään ainakaan näitä haittoja lisäämään, vaikkakin on selvää, että samanaikaisesti, kun myös hinta nyt verotuksellisistakin toimista johtuen tulee nousemaan, sillä on totta kai vaikutuksensa siinä, että kulutus todennäköisesti ei tule ainakaan radikaalisti kasvamaan.

Arvoisa puhemies! Ajattelin tässä omassa puheenvuorossani keskittyä vielä itse asiassa tähän minusta isoimpaan asiaan, joka tähän lakiesitykseen liittyy, ja se on nyt tämän valmistustaparajoitteen tuominen takaisin meidän lainsäädäntöön. Tästä juuri silloin 2018 voimaan astuneen lainsäädännön mukaan päästiin pois, ja nyt tämä tuodaan takaisin. Se, minkä takia tämä on minusta väärä ratkaisu, liittyy siihen, että nyt avaamme jälleen sen mahdollisuuden siihen, että olemme vaikeuksissa EU-oikeuden kanssa, ja sitten toisekseen palaamme jälleen siihen tilanteeseen, missä viranomaiset joutuvat nyt pätkäilemään, milläköhän he nyt sitten varsinkin ulkomailta tuoduista juomista selvittävät sen, onko tämä valmistettu käymisteitse vai onko tässä mahdollisesti kysymys juomasekoitteesta. Jos on juomasekoite, sitä ei saa myydä siellä päivittäistavara kaupassa, ja jos on käymisteitse, niin saisi. Edelleen silloin viimeiselläkin kerralla juuri tähän puututtiin monesti, [Puhemies koputtaa] että on täysin mahdotonta sanoa tarkasti, miten mikäkin juoma on valmistettu, varsinkin, jos se tuodaan toiselta puolelta maailmaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

18.04 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Alkoholilain uudistuksessa hallitus siirtyy vastuullisesti kohti yleiseurooppalaista suuntaa. Hallitus korottaa väkevien juomien verotusta ja vastaavasti laskee joidenkin mietojen. Lisäksi vapautetaan alkoholin myynti alkoholipitoisuudeltaan enimmillään kahdeksan prosenttia alkoholia sisältäviin, käymisprosessilla valmistettuihin juomiin. Hallitus jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen esityksen välittömien vaikutusten voidaan arvioida olevan vähäisiä, eikä kyse ole radikaalista uudistuksesta. Alkoholin kokonaiskulutus on tasanaisesti laskenut yli kymmenen prosenttia. Haluaisin vielä huomauttaa, että varsinkin nuorten keskuudessa alkoholin käyttö on vähentynyt ja siirtynyt kohti vastuullisempaa kulutusta.

Arvoisa puhemies! Tämä on tervetullut uudistus ottaen huomioon nykyisen Alkon monopoliaseman markkinoilla. Kuitenkaan tämä ei muuta Alkon kansanterveydellistä asemaa, ja väkevät juomat sekä tislattut juomat pysyvät vain Alkon valikoimassa uudistuksesta huolimatta. Alkoholin myynnistä saatavat valmisteverotuotot olivat 1 497 miljoonaa eu-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

roa vuonna 2022. Edellisen uudistuksen jälkeen alkoholin myynnistä saatavat verotulot ovat kasvaneet noin 135—200 miljoonaa euroa vuositasolla. [Sinuhe Wallinheimo: Hyvä, se on hyvä!]

Uskon, niin kuin edustaja Wallinheimokin tässä toi esille, että tämä uudistus ei tule nostamaan kulutusta, sillä hinta kuitenkin nousee. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kivelä.

18.05 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Kuten täällä on kuultu, lähes kaikissa asiantuntijalausunnoissa vastustettiin tätä alkoholilain muuttamista, ja perusteet esityksen vastustamiselle ovat tietenkin ennen kaikkea nämä negatiiviset sosiaali- ja terveystaloudelliset vaikutukset.

Itse käsitelin tätä esitystä talousvaliokunnassa, jossa arvioitiin ennen kaikkea tätä valmistustaparajoitetta ja tämän lain elinkeinopoliittisia vaikutuksia erityisesti kilpailuneutraliteetin näkökulmasta. No, ei varmaan ole mikään ihme, että talousvaliokunnan lausunto oli jokseenkin tyrmäävä. Se oli myös yksimielinen lausunto. Tätä valmistustaparajoitusta voidaan tosiaan pitää ongelmallisena EU:n kilpailu- ja sisämarkkinaoikeuden näkökulmasta, ja siksi me tuotiin tässä valiokunnan lausunnossa esille, että näiden meidän kuulemien asiantuntijoiden perusteella voi pitää todennäköisenä, että asia tulee sitten myöhemmin arvioitavaksi tuomioistuimessa ja että on ilmeinen riski, että tämä lakiehdotus katsotaan EU-oikeuden vastaiseksi.

No, itse en kylläkään siis kannata tätä koko muutosta tai ylipäänsä alkoholin saatavuuden lisäämistä. Tässä esityksessäkin arvioidaan, että alkoholin kokonaiskulutus nousisi hieman tämän lakiesityksen seurauksena. Tällaista tarkkaa vaikutusta alkoholin kokonaiskulutukseen on tietenkin erittäin vaikea arvioida, ja yksi syy on se, että pitäisi tietää, mitä sille kulutukselle käy sellaisessa vaihtoehtoisessa tulevaisuudessa, jossa muut muuttajat pysyvät samana mutta jossa juuri tätä muutosta ei tehtäisi. Kun vuonna 18 alkoholilakia uudistettiin, silloin tosiaan arvioitiin, että kulutus nousisi noin kolme prosenttia, ja myös tutkimuskirjallisuus tukee sitä, että alkoholin saatavuuden lisääntyminen johtaa sitten kulutuksen kasvuun.

Jos ja kun alkoholin kulutus kasvaisi, niin silloin tietenkin lisääntyvät nämä todennäköisyydet negatiivisiin terveysvaikutuksiin ja sairauksiin ja alkoholikuolemiin. Yksi esimerkki on se, että alkoholikuolleisuuden osalta meillä oli voimakkaasti laskeva trendi, joka katkesi juuri siihen vuoden 18 uudistukseen, mikä sitten taas implikoi sitä, että uudistus on vaikuttanut kuolleisuutta lisäten. Eli näitä vaikutuksia pitäisi voida arvioida suhteessa sellaiseen skenaarioon, jossa se uudistus olisi jätetty tekemättä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Tynkkynen, Oras.

18.08 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Voin jatkaa siitä, mihin edustaja Kivelä lopetti. Nimittäin kun puhutaan alkoholin kulutuksesta, niin puhutaan iloisesti sekaisin kahdesta eri asiasta. Yhtäältä osa tässäkin salissa puhuu alkoholin kokonaiskulutuksesta, niin kuin se on nähty tilastoissa, mutta kun teemme täällä päätöksiä eri politiikkatoimista, meidän pitää pystyä tunnistamaan juuri niiden politiikkatoimien vaikutus kulutukseen. Meidän pitää siis pystyä arvioimaan sitä, mikä on päätöstemme vaikutus muiden tekijöiden pysyessä samana, eli ceteris paribus. Jos tämä ajattelu kuulostaa tässä salissa tutulta,

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

niin sehän on tismalleen sitä, mitä hallituspuolueiden edustajat ovat edellyttäneet, kun puhutaan työllisyyspolitiikasta. Oppositioista on kiinnitetty huomiota siihen, että Suomessa työllisyys on kehittynyt heikonlaisesti viime aikoina, mutta hallituspuolueista on vastattu, että itse asiassa pitää keskittyä siihen, mikä on hallituksen päätösten vaikutus työllisyyteen, siis miten työllisyyden odotetaan kehittyvän juuri näitten tehtyjen poliittisten päätösten seurauksena. Tämä eronteko meidän pitäisi pystyä tekemään myös, kun puhumme alkoholinkulutuksesta. Jos hallituksen mielestä työllisyyspolitiikassa pitää pystyä erottamaan politiikkatoimien vaikutus lopputulokseen, niin kyllä kai silloin myös alkoholipolitiikassa pitää sama pystyä tekemään. Ja se vaikutus tämän hallituksen esityksen tapauksessa on alkoholinkulutusta kasvattava.

Olen itse istunut eduskunnassa nyt neljättä kautta ja nähnyt matkan varrella monia hallituksen esityksiä. Kaikkina näinä vuosina en kuitenkaan ole nähnyt ainuttakaan esitystä, jota olisi vastustettu asiantuntijakuulemisissa yhtä yksimielisesti ja yhtä yksiselitteisesti kuin tätä. Syy tähän on hallituksen esityksen sisältämä valmistustaparajoite. Tämä rajoite, niin kuin tässäkin keskustelussa on moneen otteeseen jo todettu, on hyvin todennäköisesti EU-oikeuden vastainen. Keskustelua, akateemissävyyistä, käydään lähinnä siitä, minkä perustamissopimuksen artiklan mukaan se on EU-oikeuden vastainen, ei niinkään siitä, onko se EU-oikeuden vastainen.

Rajoite sorsii kotimaisia tuottajia, ainakin kotimaisten tuottajien lausuntojen mukaan. Rajoitetta on hyvin vaikea valvoa, koska siitä lopputuotteesta on hyvin vaikeaa ellei mahdollonta päätellä, millä menetelmällä se on valmistettu. Eikä rajoitteelle ole olemassa mitään kansanterveydellistä perustetta. On selvä, että valmistustavasta riippumatta alkoholi vaikuttaa haitallisesti ihan tismalleen samalla tavalla, ja ei ole pystytty tämän hallituksen esityksen käsittelyssä missään vaiheessa uskottavasti osoittamaan, että sillä voitaisiin saavuttaa se hallituksen esityksessä julkilausuttu tavoite, että juuri tämän valmistustaparajoitteen ansiosta voitaisiin suojella tyttöjä, joten tämän rajoitteen tueksi ei ole ainuttakaan järkiperusteista argumenttia. Vaikka tästä hallituksen esityksestä muilta osin olisi mitä mieltä tahansa, niin tässä valmistustaparajoitteessa ei ole järjen hiventä.

Loppuun, arvoisa puhemies: Edustaja Wallinheimo tarjosi edustaja Aittakummulle vetoa siitä, miten kulutukselle alkoholinkulutuksen käy. Olen valmis, edustaja Wallinheimo, ottamaan vastaan tämän vetotarjouksen, jos se koskee tämän hallituksen esityksen vaikutusta alkoholinkulutukseen ja jos vain pääsemme sopuun siitä, miten tämän hallituksen esityksen vaikutus alkoholinkulutukseen määritellään. Jos tästä pääsemme yhteisymmärrykseen, edustaja Wallinheimo, mielelläni lyön tästä asiasta vetoa. Varoituksen sanana: edellisen vetoni, edustaja Jäntin kanssa, voitin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula.

18.12 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Silloin kun puhutaan alkoholista, Suomessa on hyvin vahva käytön karnevalisoinnin kulttuuri. Meillä on sellainen ruohonjuuritason pilailugenre, jossa kannäminen ja eri tavoin kannispäissään tehdyt tyhmyydet ovat hienoja ja hauskoja ja joskus miehekkäitäkin. Tämä on yksi tapa puhua alkoholista ja sinällään ihan legitiimi tapa, mutta ei tässä salissa.

Silloin kun viime kaudella tässä salissa käsiteltiin päihdepolitiikkaa — salissa oli silloin enemmän väkeä, oli aikaisempi kellonaika varmaankin — kysyin, että se täällä, jonka omasta taustasta ja lähipiiristä ei löydy yhtään alkoholiin liittyvää traumaa, nostakoon nyt

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

kätensä. Yksikään silloisista edustajakollegoistani ei kättään nostanut. Suomella ja suomalaisilla on valtava alkoholiin liittyvä traumataakka, ja se tulee kaikkia lähelle, jopa niinkin etuoikeutettua ryhmää kuin mitä kansanedustajat edustavat. Kysymyksessä ei ole mikä tahansa kansanterveysongelma, ei se, että joku syö sokeria liikaa tai tykkää sipseistä, vaan alkoholilla on suora suhde koettuun turvallisuuteen. Eikä kysymys ole vain päihdesairaiden ja päihderiippuvaisten ihmisten marginaaliongelmista, vaan Suomessa on puoli miljoonaa ongelmakäyttäjää ja heidän läheisensä, mikä selittää sen, että aihe on meille kaikille tuttu, koska meidän ollaan suomalaisia, niin kuin Annika Lapintie sen aikanaan täällä ilmaisi. Näihin puoleen miljoonaa eivät vielä lukeudu ne satunnaiskännääjät, jotka eivät ehkä kokemattomuuttaan osaa ja saattavat sitten tuottaa itselleen satunnaisellakin oman alkoholin käytön sietokyvyn ylityksellä sellaisia kokemuksia, joita kantaa mukana sitten lopun ikänsä.

Karnevalisointi alkoholin kanssa sopii hyvin viihdeohjelmiin, vaikka sielläkin se alkaa kyllä tänä aikana olemaan melko tunkkaista ainakin omaan korvaani, mutta tähän saliin se sopii erittäin huonosti, koska täällä me oikeasti tehdään päätöksiä sellaisista asioista, että tuntee suomalainen pieni lapsi turvallisuutta kotonaan, kotikadullaan, lähipiirissään, läheistensä kanssa, vieraita ihmisiä kohdatessaan — kaikenlaisessa suomalaisten ja suomalaisen yhteiskunnan keskinäisessä kanssakäymisessä. Oli tästä yksittäisestä lakiesityksestä nyt mitä mieltä tahansa ja päätyi millaiseen lopputulokseen tahansa, niin kyllä toivoisin, että aivan kaikki tunnistavat sen vastuun, jota me tässä kannetaan.

Sitten näistä kysymyksistä yksittäisen alkoholilakiesityksen vaikutuksesta alkoholin käyttöön: Pidän hyvin ongelmallisena tätä suomalaisen politiikan tapaa käsitellä päihdepolitiikkaa päihde kerrallaan, eli että nyt me puhutaan alkoholista ja sitten hetken päästä kannabiksesta, koska sehan on ihan eri asia. Tosielämässä kuitenkin meillä Suomessa ei juurikaan ole enää puhtaita alkoholisteja, vaan tyypillisesti erityisesti siellä päihteidenkäytön syvässä päädyssä, mutta enenevässä määrin myös satunnaiskäytössä, erilaiset päihteet sekoittuvat ihmisten arjessa keskenään. Ja silloin kun me arvioidaan myöskin päihteiden käytön lisääntymistä tai vähenemistä, niin se edellyttää, että me otetaan koko päihdekirjo huomioon ja otetaan eri ikäluokissa esiintyvät eri päihteiden osuudet huomioon. Jos meillä nostetaan alkoholin hintaa ja sen seurauksena alkoholinkäyttö vähenee mutta samanaikaisesti kannabiksen, jonka hinta on laskenut, katukauppa lisääntyy, niin se on sitten arvioinnista kiinni, onko tämä hyvää vai huonoa kehitystä, mutta aivan varmasti niillä voi olla jokin suhde toisiinsa, ja jos ei sitä suhdetta arvioinnissa huomioida, niin se arvio jää vajaaksi. Se ei ole sitä vastuullista politiikkaa, mitä meidän pitäisi täällä tehdä. — Kiitos. [Sinuhe Wallinheimo: Kannabis on laitonta kuitenkin. Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kilpi.

18.18 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Meillä taitaa tänä päivänä olla täällä istuntosalissa tällainen vähän päihdeteemainen ilta menossa. Ensinnäkin käsitellään tätä alkoholia ja sitten seuraavana heti peräjälkeen kannabista, ja eipä siinä mitään. Näitä keskusteluja kuunneltuani suurella mielenkiinnolla jotenkin tuntuu, että varsinkin alkoholi on sellainen kestoaihe politiikan ytimessä, mistä läpi vuosikymmenten käydään keskustelua ja väännetään siitä, millä tavalla sen kanssa pitäisi elää ja minkälaisia ongelmia se aiheuttaa ja mitenkä meidän pitäisi siihen asennoitua. Tästä salistahan sen viisauden pitäisi löytyä, miten se pitää tehdä, mutta kun näitä keskusteluja kuuntelee, niin olen vähän taipuvai-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

nen uskomaan, että sitä suurta viisautta tähänkään asiaan ei aina, nytkään, tahdo oikein löytyä.

Kun tuossa kävin vähän läpi omia kirjoituksiani, niin vuodelta 2017 löysin kolumnin, joka käsitteli nimenomaan juurikin alkoholia ja sitä problematiikkaa, mikä siihen liittyy. Ja toisaalta, kun näin poliisitaustaisena kansanedustajana täällä olen, niin on aika paljon nyt sitten myöskin kokemusta siitä ihan ammattipohjaisesti, mitä se tarkoittaa, kun ollaan ihan oikeasti katselemassa alkoholiongelmaa silmästä silmään. Ja totta kai, niin kuin tässä edellisessä puheenvuorossa nostettiin esiin nuo ongelmat ja traumat, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa alkoholi on aiheuttanut, kyllä löytyy ihan omasta perhepiiristäkin, ihan omasta perheestä, niitä tapauksia, missä on syvästi ongelmaa aiheuttanut alkoholi. Eli kyllä, on kokemusta aiheesta, ja on näkemystä kyllä, mitä se meinaa.

Tämä vanha kolumni kyllä sitten innoitti myöskin katsahtamaan vähän historiaan ihan meidän suomalaisessa alkoholikulttuurissa, miten tämä on elänyt ja kehittynyt. Sen verran on jo tuota ikää kertynyt, että kyllä muistan sen ajan, kun Alkossa oli vanhakantainen tapa tiskin takaa hakea alkoholituotteita, ja toisaalta se oli ihan sellainen tasapäistävä, suorastaan demokraattinen tapa myydä alkoholia. Siinä olivat herrat ja narrit ihan samalla viivalla, tai sanotaanko samassa jonossa. Ja ihan samalla tavalla piti kyllä sitten opetella sitä heranpelkoa siinä, että siellä tiskin takana todellakin oli se henkilö, joka käytti julkista valtaa siihen, että hän teki sen päätöksen, myydäänkö tälle henkilölle, tälle kansalaiselle, vai ei. Moni on kyllä traumatisoitunut myös siitä kokemuksesta, kun piti siinä jonossa edetä tiskiä kohti ja joka kerta, kun lähemmäs tultiin, sitä enemmän rupesi jännittämään ja hermostuttamaan se tilanne, että mitenkähän tässä tällä kertaa oikein käy. Siellähän oli kansalliskirjailijoistamme lähtien — Veikko Huovinenkin kävi aina hakemassa kaupunkireissulleen kaksi pulloa Koskenkorvaa nahkaiseen salkkuunsa ja lähti taas takaisin kotiin kirjoittelemaan.

Oikeastaan se oli samaan aikaan, kun ravintoloissa oli hyvin mielenkiintoisia ilmiöitä. Ravintolassahan ei saanut myydä alkoholiannoksia ilman, että siinä oli ruokaa mukana. Nyt itse asiassa muuten tuolla Yle Areenalla pyörii erittäin ansiokas tv-sarja Jarno Saariesta, ja siinä on muun muassa aika hyvää ajankuvaa siitä, millä tavalla piti aina jos otit tuopin olutta, olla jotakin syötävää siinä mukana. Ei sitä muuten saanut myydä. Esimerkiksi tuolla Kuopiossakin, missä minä asustelen, oli tapana myydä aina keitetty kananmuna siinä alkoholiannoksen mukana, ja se tarkoitti silloin sitä, että kun isännät tulivat hoippuen sitten kotiin yön tunneilla, niin taskut olivat täynnä kananmunia.

Siitä eteenpäin kun mennään, niin muistan, että kun rupesin itse olemaan siinä iässä, että pääsin tuonne ravintoloihin, elettiin semmoista aikaa, että ei saanut kulkea pöydästä toiseen alkoholiannos mukanaan. Aina piti pyytää tarjoilija paikalle, että ”haluaisin nyt siirtyä tuonne pöytään, kun ystäväni on siellä”, ja sitten tarjoilija kulki siinä perässä tarjottimen kanssa ja kuljetti sinulle sen alkoholiannoksen sinne pöytään, ja kun istuit alas, niin sitten sait sitä nauttia.

No, näistä ajoista on tultu kyllä aika paljon eteenpäin, ja tällä katsauksella ajattelin tuoda vähän sitä näkemystä, että kyllähän tämä asia on muuttunut ja pitääkin muuttua, mutta siitä huolimatta ne argumentit, mitä täällä tänäänkin taas on kuultu, ovat aivan samanlaisia kuin joka kerta, kun lainsäädäntöä tämän asian kanssa muutetaan. Ne ovat joka kerta samanlaisia: tulee valtavan suuria ongelmia, seuraukset ovat sellaisia, että ne ovat tuhoisia.

Ja niin kuin edustaja Räsänen sanoi, jonkinlaista kohtuullisuutta pitäisi tässä olla: onko meillä tarvetta lähteä tätä asiaa liioittelemaan, mutta ei ole kyllä tarvetta myöskään vähä-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

tellä. Ongelmia on, kyllä. Ongelmia alkoholin kanssa on. Mutta onko tämä nyt sellainen asia, että tämä aiheuttaa todella suuria ongelmia, todella suuria vahinkoja? [Anna Kontula: Jaa alkoholi Suomessa?] Enpähan jaksa uskoa.

Itse olen vuonna 1969 syntynyt. Samana vuonna tulivat oluet kauppoihin, ja tässä sitä vaan ollaan. — Taidan lähteä oluelle. Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo.

18.24 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy kiittää hyvää keskustelusta. Mielestäni, niin kuin jo edellisessä puheenvuorossa sanoin, keskustelukulttuurikin asian ympärillä on parantunut siitä edellisestä uudistuksesta. 2017 keskustelu oli paljon repivämpää, ja siinä mielessä varmasti tämä hyvä uudistus, mikä tehtiin silloin 2018, on auttanut myös tähän keskusteluun. Ja todellakin, kokonaiskulutus on laskenut. Tietyllä lailla se ei ole demonisoinut sitä keskustelua, ja olen siitäkin tyytyväinen, että moni, joka nyt vastustaa tätä uudistusta, haluaa kuitenkin pitää nykyisen rajan, joka on kuitenkin korkeampi kuin 2017 raja — että kukaan ei halua sinnekään peruuttaa. Eli tietyllä lailla ne, jotka viimeksikään eivät olleet tämän kannalla ja halusivat sen 4,7:n, nyt hyväksyvät jo kuitenkin tämän 5,5:n. Eli siinäkin mielessä ollaan menty eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Tämä uudistuksen myötä, okei, sinne tulee vähän vahvempia oluita, todennäköisesti jotain käymisteitse tehtyjä niin sanottuja limuviinojakin, mutta kuitenkin se alkoholi, mitä nyt tuodaan, on kuitenkin paljon kalliimpaa kuin esimerkiksi kolmosolut, joka kuitenkin on Suomessa se kaikkein eniten kulutettu juoma, joten en usko, että tällä uudistuksella missään nimessä tulee olemaan kulutusta nostavaa käyttäytymismuutosta, vaan nimenomaan tämä tulee sitä laskemaan, koska me taas kerran teemme sen alkoholiveron korotuksen. Ja, arvoisa puhemies, tämä itse asiassa rupeaa olemaan pikku hiljaa ongelma sitten meidän ravintoloille. Ravintoloiden kannattavuus tällä hetkellä on erittäin huono, ja tietyllä lailla se tie näissä alkoholiverotuksen korotuksissa rupeaa olemaan aika lailla kyllä koluttu loppuun — ihan tietenkä senkin takia, että ihmiset hakevat yhä enemmän sitten alkoholia myös muista maista. Meidän ravintoloiden kannattavuus tällä hetkellä rupeaa olemaan niin huono, että siinä mielessä oletan, että nämä ovat viimeisiä veronkorotuksia kylä, jos me haluamme vielä ravintolakulttuurin säilyttää Suomessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

18.26 Minna Reijonen ps: Arvoisa puhemies! On ollut mielenkiintoista seurata tätä alkoholikeskustelua, ja niinhän se on, että tämä hallitus tätä alkoholin kokonaisverotusta kiristää — siis kiristää alkoholin kokonaisverotusta. Se on kyllä ihan tärkeä asia.

Olen kyllä todella huolissani meidän seuraavasta aiheesta, jossa käsitellään kannabista, sen vapauttamista ja tämmöistä laillistamista. Siitä minä olen enemmän huolissani. Kannabis on monesti se alku juuri semmoisille pahoilte asioille, mihinkä nuoret monesti sotkeutuvat, ja siitä minä olen tosiaan huolissani kyllä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

4. Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

Kansalaisaloite KAA 2/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Edustaja Kontula.

Keskustelu

18.28 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on kansalaisaloite, jossa esitetään kannabiksen laillistamista tietyin ehdoin. Kiitän aloitteen laatijoita ja sen eteen työskennelleitä siitä, että jälleen kerran päihdepolitiikan kysymyksiä nostetaan eduskunnan agendalle. On ilmeistä, että päihdepolitiikan tarkistuksille on Suomessa tarve. Kiitän aloitteen laatijoita myös siitä, että teksti korostaa hyvin vahvasti tutkimusta ja tietoperustaa politiikan pohjana. Myös sille on päihteitä käsittelevässä poliittisessa keskustelussa ilmeinen tarve.

Arvoisa puhemies! Kannabiksen käyttö on yleistynyt selvästi. Joissakin väestöryhmissä enemmistö ihmisistä on ainakin kokeillut kannabista. Myös näkemykset kannabiksesta ovat muuttuneet selvästi aikaisempaa myönteisemmiksi ja aika nopeasti. Enemmistö vastustaa käytöstä rankaisemista, joten ainakaan yksiselitteisesti Suomen tämänhetkiselle kannabispoliitikalle ei ole suomalaisten enemmistön legitimizeettä.

Tähän asetelmaan — kannabiksen käytön yleisyyteen ja sitä koskevan säätelyn heikentyvään legitimizeettiin — liittyy useita ongelmia.

Ensinnäkin yleinen lainalaisuus on, että laki ilman legitimizeettä horjuttaa paitsi omaa vahvuuttaan myös koko oikeusjärjestelmää. Sen takia viisas lainsäätäjä pyrkii säätämään sellaisia lakeja, joilla on kansan hyväksyntä, ja erityisesti demokratioissa tähän on tietysti vahvat perusteet.

Toinen ongelma, mikä asetelmaan liittyy, on se, että vaikka — toisin kuin tässä edellisen kohdan lopussa nostettiin esiin — tiedossani ei ole näyttöä siitä, että kannabis toimisi porttina niin sanottuihin vahvoihin huumeisiin, on kyllä melko varmaa, että se toimii ainakin kouluttajana katukauppaan tilanteessa, jossa kannabiksen kuluttaminen on tavanomaisista, joissakin ryhmissä normi, ja sitä on saatavissa vain laittomia reittejä pitkin — samoja reittejä, joissa myös muita laittomia päihteitä välitetään.

Kolmas ja omasta näkökulmastani keskeisin ongelma, joka nykyasetelmaan liittyy, on se, että kannabis tuottaa vahvaa stigmaa, joka käytön yleistyessä ulottuu yhä laajempiin väestöryhmiin. Koska kannabis on helposti havaittavaa — se tuoksuu, ja se näkyy kokeissa pitkään — niin nykytilanteessa satunnainenkin käyttö, pienet määrät satunnaisesti, voi estää esimerkiksi mielenterveyspalvelujen tarpeenmukaisen saannin tai omalle koulutuslalle päätyksen.

No, kun johonkin lainsäädäntöön liittyy näin isoja ongelmia, niin oikeusvaltiota ja yksilönvapautta kunnioittavassa maassa se vastineeksi perusteluikseen edellyttäisi sitten tietysti vahvoja hyötyjä, jotta sitä lainsäädäntöä voitaisiin pitää sellaisenaan pystyssä. Tällaisia

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

vahvoja perusteita voisivat olla esimerkiksi lasten turvallisuus tai kansanterveys, tietyin ehdoin. No, tällaisia hyötyjä nykyisessä lainsäädännössä ei kuitenkaan ole osoitettavissa. Kriminalisaatio ei näytä parantavan kansanterveyttä, eikä se lisää turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Edellisessä kohdassa jo paheksuin sitä, että Suomessa päihdepolitiikkaa tehdään päihde kerrallaan. Niin tässäkin tapauksessa, ja jopa niin, että peräkkäisissä pykälissä saattavat samat ihmiset esittää lähes päinvastaisia näkemyksiä eri päihteistä. Käyttö on kuitenkin pääosin monipäihteistä ja muuttuu koko ajan monipäihteisempään suuntaan, ja tästä syntyy ristiriita, joka tuottaa meille epäloogista, tehotonta ja vaikeasti hallittavaa politiikkaa, eli kellekään järki-ihmiselle ei oikeastaan pysty selittämään, että miksi meidän päihdepolitiikka toimii, niin kuin se toimii — mitä se tavoittelee, mitkä ovat sen perusteet, millaisten mekanismien kautta se olettaa, että valitut keinot johtavat valittuihin tavoitteisiin. Se ei myöskään perustu tietoon tai toteuta niitä tavoitteita, joita se ilmaisee edustavansa.

Päihdekysymyksen kokonaistarkastelu ei tietenkään tarkoita, että kaikkia päihteitä pitää kohdella samoin, mutta olisi aivan oleellista tunnistaa kentän mekanismit ja niiden keskinäiset suhteet, jos toivotaan tehokasta ja jotenkin perusteltavissa olevaa, hyvää lainsäädäntöä. Päihdepolitiikan kokonaistarkastelu on kuin minkä tahansa asian kokonaistarkastelua. Ensin pitäisi arvioida tilanne tietoon ja tutkimukseen perustuen, sen jälkeen päättää, mitä tavoitteita sille tilanteelle asetetaan — halutaanko jotain muuttaa tai säilyttää nykyisellään — ja sen jälkeen jälleen tietoon ja tutkimukseen perustuen valita toimivimmat ja tavoitteita parhaiten tukevat keinot. Ei sen pitäisi sen monimutkaisempaa olla, ja olen hyvin hämmästynyt, että niin kovin monta kymmentä vuotta tässä on mennyt.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Garedeu. [Marko Kilpi: Debatti olisi poikaa!]

18.34 Kaisa Garedeu ps: Arvoisa puhemies! Vihervasemmiston ideologisella hulluudella ei ole rajoja. Näin pitkälle ollaan menty, että halutaan huumeet lailliseksi keinolla millä hyvänsä. Aloite on täysin vastuuton ja moraaliton ajatellen meidän lapsiamme ja nuoriamme. Kannabista ei tule missään nimessä laillistaa, eikä ylipäättänsä huumepolitiikkaan tule muutenkaan tehdä minkäänlaisia höllennyksiä. Niistä ei tule seuraamaan yhtään mitään hyvää.

Tässä tänään käsiteltävässä, nipin napin eduskuntaan edenneessä kansalaisaloitteessa halutaan sallia kannabiksen käyttö, hallussapito, omatarveviljely, valmistus ja myynti. Haittojen kustannukset voitaisiin aloitteen mukaan kustantaa kannabiksesta saatavilla verotuotoilla. Aloite antaa lisäksi ymmärtää, että kannabis ei oikeastaan ole kovin haitallinen. Siellä nimittäin perustellaan, että kannabiksen käytöstä johtuvien haittojen on arvioitu olevan lievempiä kuin tupakan ja alkoholin, ja kannabiksen arvioidaan aiheuttavan vähemmän riippuvuutta kuin kahvissa olevan kofeiinin. Aivan käsittämättömän vastuutonta tekstiä. Kannabis on äärimmäisen haitallista, eikä etenkään nuorille tulisi antaa minkäänlaisia kuvitelmia muusta.

Lääkäri Margareeta Häkkisen mukaan kannabis voi aiheuttaa esimerkiksi ahdistuneisuutta, paniikkituntemuksia, harhoja ja vaikuttaa hedelmällisyyteen. Se voi tehdä käyttäjänsä apaattiseksi ja kyvyttömäksi keskittymään tai oppimaan uusia asioita. Muisti heikkenee ja tarkkaavaisuus kärsii. Kannabis voi myös laukaista psykoosin. Vaikka se itsessään on yleensä tilapäinen, puolet kannabispsykoosipotilaista saa myöhemmin skitsofrenian tai

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

kaksisuuntaisen mielialahäiriön diagnoosin. Kyse ei siis todellakaan ole harmittomasta hupiaiheesta, vaan vaarallisesta huumeesta. Nuorten kehittyville aivoille vaikutukset ovat tietysti kaikkein tuhoisimmat. Eniten kannabista käyttävät nuoret aikuiset.

Kannabiksen laillistaminen ei tuota sellaisia tuloksia, joita nyt tässä aloitteessa maalailaan. Hyvä esimerkki on Kanada. Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2022 selvityksen mukaan Kanada laillisti kannabiksen vuonna 2018. Käyttö oli runsasta jo ennen sitä, ja laillistamisen jälkeen se yleistyi entisestään. Yksi syy laillistamiselle oli huoli nuorten kannabiksen käytöstä. Laillistamisen jälkeen nuorten kannabiksen käyttö ei ole vähentynyt, ja käytön yleisyys herättää edelleen huolta. Myös talouden ja turvallisuuden kannalta uudistus selvästi epäonnistui, koska laittoman kannabiksen osuus markkinoista on Kanadassa edelleen merkittävä.

Haluan myös muistuttaa Poliisihallituksen esiin nostamista erinomaisista näkökulmista edellisen kannabiksen rangaistavuuden poistamista vaatineen kansalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä. Sitaatti Poliisihallituksen nostamasta vastineesta: ”Kannabiksen käytön ja vähäisen kasvattamisen dekriminialisointi ei poistaisi tai vähentäisi huumausainekauppaa ja järjestäytyntä rikollisuutta. Kasvava huumausaineiden kysyntä luo aina tarjontaa, jota järjestäytynyt rikollisuus kykenee hyödyntämään. Poliisin havaintojen mukaan järjestäytynyt rikollisuus hyödyntää elämänhallintansa menettäneitä henkilöitä esimerkiksi kannabiksen kasvattamisessa.”

Arvoisa puhemies! Kuten kaikessa päihdepolitiikassa, myös kannabiksen saatavuuden lisääminen ja helpottaminen siis lisää kulutusta, ja kulutuksen lisääntyminen lisää haittoja. Näitä haittoja emme todellakaan tarvitse yhtään enempää, vaan huumepolitiikan tulee jatkossakin tähdätä ennaltaehkäisyyn ja hoitoonpääsyn parantamiseen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula, vastauspuheenvuoro.

18.40 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli tämä Gare-dewia järkyttänyt vihervasemmisto, joka kannattaa laillistamista, viittasi minuun, niin haluan huomauttaa, että en puheenvuorossani ottanut kantaa laillistamisen puolesta, minkä tarkemmin kuuntelemalla olisitte varmasti huomannut. Jos taas se viittasi aloitteen tekijöihin, niin tietääkseni he eivät ole identifioineet itseään vihervasemmistoksi ja pidän vähän mauttomana tällaista oletusta kansalaisaloitteen laatijoihin liittää. Noin muilta osin puheenvuoro demonstroi erittäin hyvin huoltani siitä, että tiedolle ja logiikalle olisi tässä päihdepoliittisessa keskustelussa huutava tarve.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kivelä.

18.41 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Tämä aloite on hyvä keskustelunavaus. Kiitos tekijöille, että pääsemme nyt käsittelemään huumausainelainsäädäntöä täällä. Minä itse ajattelen, että Suomen huumausainepolitiikka tarvitsisi kokonaisremontin. Viime kaudella me esitimme tämän asian selvittämistä, mutta silloin enemmistö puolueista ei suostunut edes selvittämään tätä asiaa tutkimusperäisesti. Tämä tosiaan kertoo siitä, mihin edustaja Kontulakin viittasi, että tällä hetkellä tämän poliitikkojen kyvyttömyyden keskustella tästä aiheesta neutraalisti ja tutkimuslähtöisesti ja osin jopa tällaisen moralisoinnin takia me emme ole pystyneet järkevöittämään tätä systeemiä. Sen sijaan me pidetään yllä esimerkiksi tätä kriminalisointia, joka perustuu siihen, että 50 vuotta sitten eduskunnassa heitet-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

tiin noppaa, minkä johdosta huumeiden käyttö päätettiin tehdä rangaistavaksi Suomessa. Tämä taas sitten johtaa siihen, että moni ihminen esimerkiksi jää ilman tarvitsemaansa hoitoa tällä hetkellä.

No, sitten taas tällä kannabiksen vapauttamisella olisi todennäköisesti sekä positiivisia että negatiivisia seurauksia. Ainakin tämä kauppa saataisiin pois rikollisuuden piiristä ja voitaisiin saattaa verotuksen piiriin, aivan kuten tässä aloitteessa tuodaan esille. Jo nyt pelkästään tämä käytön kriminalisointi ajaa ihmisiä marginaaliin, ruokkii rikollisuutta ja tuo sitten tällaisia erilaisia sosiaalisia ongelmia, jotka eivät minun mielestäni ole kenenkään etu. On hyvä huomata, että tämä nykyinen, tällainen hyvin rangaistuksiin ja rikoskontrolliin perustuva linja ei tietenkään ole kuitenkaan onnistunut vähentämään huumeiden käyttöä tai tätä kauppaa, vaan kansainvälisestikin tämä niin kutsuttu huumeiden vastainen sota on kyllä todettu jokseenkin epäonnistuneeksi, ja sitten on tietenkin ollut näitä aivan traagisia ihmisoikeusvaikutuksia. Minun oma lähtökohtani tähän asiaan perustuu kontrollin sijaan haittojen vähentämiseen ja tällaiseen niin kuin ihmisoikeusperustaiseen lähestymistapaan, ja sen takia minä ajattelen, että ainakaan tästä käytöstä ei pitäisi rangaista ja ylipääntänsä tätä dekriminisointia tulisi tarkastella kaikkien huumeiden osalta. Toki on paljon myös yksittäisiä kysymyksiä, kuten esimerkiksi tämä lääkekäytön edistäminen.

Minä haluan vielä lisätä, että minun mielestäni voi ihan hyvin olla huumevastainen ihminen ja huumeiden käyttöä vastaan ja silti kannattaa tätä nykysysteemin muuttamista, koska ainakaan tämä nykysysteemi ei ole onnistunut [Puhemies koputtaa] näitä haittoja vähentämään. Toivottavasti tällä kaudella ollaan nyt valmiimpia tätä asiaa selvittämään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Jukkola.

18.44 Janne Jukkola kok: Arvoisa rouva puhemies! Kannabiksen käyttöä ja hallussapitoa ei tule laillistaa. Keskustelu kannabiksen laillistamisesta herättää voimakkaita tunteita. Monet uskovat, että laillistaminen poistaisi käyttäjiltä tarpeen piilotella ja helpottaisi myös poliisin työtaakkaa. Kuitenkin laillistaminen toisi mukanaan vakavia seurauksia, joita emme voi sivuuttaa. Laillistamisen myötä kannabiksen käyttäjien määrä todennäköisesti kasvaisi. Tämä johtaisi myös huumeriippuvaisten määrän kasvuun, mikä lisää yhteiskunnalle koituvia kustannuksia terveydenhuollon, rikollisuuden ja edelleen laittomana pysyvien aineiden käytön kautta.

Kannabiksen käytöllä on todistetusti yhteys mielenterveysongelmien, kuten skitsofrenian ja psykoosien, lisääntymiseen. Tämä ei ole vähäpätöinen asia vaan koskettaa syvästi niin niitä yksilöitä kuin heidän läheisiäänkin.

Arvoisa puhemies! Poliisin työtaakka ei myöskään kevenisi laillistamisen myötä. Kuulemani mukaan käyttörikossakon kirjoittaminen on yhtä nopeaa kuin näpistyssakon kirjoittaminen. Sen sijaan lisääntynyt käyttäjämäärä kasvattaisi liikenteessä kannabiksen vaikutuksen alaisena ajavien määrää, mikä heikentäisi liikenneturvallisuutta ja uhkaisi kaikkien turvallisuutta, myös niiden, jotka eivät itse käytä huumeita.

Porttiteoria on hyvin tunnettu ilmiö huumekeskustelussa. Kannabis toimii usein lähtölaukauksena siirtymisessä kovempiin aineisiin. Vaikka jotkut käyttäjät pysyvät aineuskollisina, monet siirtyvät ajan myötä kokeilemaan vahvempia huumeita. Tämä johtaa helposti tilanteeseen, jossa huumeiden valheellinen hyvinolontunne hallitsee elämää, kunnes normaali päivä on mahdoton ilman huumeita.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Laillistaminen ei ratkaisisi ongelmia vaan lisäisi niitä. Jo nyt lailliset pähteet aiheuttavat valtavia terveydenhoidollisia kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä. Miksi meidän pitäisi lisätä tähän ongelmaan uusia aineita? Laillistaminen toisi mukanaan inhimillistä tuskaa sekä käyttäjille että heidän läheisilleen. Säilyttämällä kannabiksen rangaistavuuden voimme vaikuttaa ihmisten päätöksiin ja estää heitä aloittamasta kannabiksen ja muiden huumeiden käyttöä.

Tänä päivänä poliisi ja muut viranomaiset ymmärtävät hoidon tärkeyden ja pyrkivät ohjaamaan käyttäjiä hoidon piiriin. [Anna Kontula: Ei pidä paikkaansa!] Ongelmana on, että niin kauan kuin huumeet tuovat hyvinolontunnetta, käyttäjä ei koe olevansa hoidon tarpeessa. Kun huumeet vievät elämänhallinnan, hoitoon hakeutuminen ei ole käyttäjän päällimmäinen ajatus vaan aineiden saanti elämän ylläpitämiseksi. Siksi meidän tulee pitää kannabiksen käyttö edelleen rangaistavana ja keskittyä ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. — Kiitos. [Laura Huhtasaari: Hyvä puhe, loistava!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Tynkkynen, Oras.

18.48 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Ennen tänne saliin saapumista kävin kuppilassa ja otin siellä kupillisen teetä. Jos joku on ollut samassa kahvijonossa kanssani, on saattanut panna merkille, että laitan sinne kupin pohjalle kolmasosan mustaa teetä ja ne loput kaksi kolmannesta täytän kuumalla vedellä. No miksi toimin näin? Sen takia, että en halua kehooni paljon kofeiinia. En halua, että yöneni kärsivät siitä, enkä halua, että joudun ylivirittyneeseen tilaan tämänkaltaisista aineista. Voitte myös arvata, että en ole koskaan juonut kahvia, en ole koskaan juonut alkoholia, en ole koskaan kokeillut tupakkaa enkä tietenkään koskaan kokeillut kannabista tai muita laittomia aineita. Suhtautumistani sekä laillisiin että laittomiin pähteisiin voi lähinnä luonnehtia jyrkän kielteiseksi tai jopa vihamieliseksi. Ja tässä kun edustaja Kontula viittasi kannabiksen hajuun, pidän kannabiksen hajua hyvin vastenmielisenä, jos siihen vaikka Brysselin kaduilla kävellessä joskus törmää. Tästä huolimatta kannatan sitä, että Suomessa luovutaan kannabiksen kieltoalaista. Meidän tässä salissa ei tule tehdä politiikkaa meidän omien henkilökohtaisten mieltymystemme tai tarpeidemme takia vaan suomalaisten ja suomalaisen yhteiskunnan parhaaksi. Ja suomalaiset tarvitsevat toimivampaa päihde- ja huumepolitiikkaa kuin mitä tällä hetkellä harjoitamme.

Edustaja Kontula puheenvuorossaan kosketteli yleisen päihdepolitiikan perusteita. Itse ajattelen, että me tarvitsemme toimivassa päihde- ja huumepolitiikassa kolmea asiaa:

Ensinnäkin, tarvitsemme näyttöperusteisuutta. Meillä kaikilla varmasti on mielipiteitä päihde- ja huumepolitiikasta, ja niitä tässä on jo ehditty kuullakin. Mutta mielipide ei ole fakta, mielipide ei ole tilasto eikä mielipide ole tutkimus. Ja tosiasiat voivat joskus yllättää, jos niihin maltaa tutustua. Siksi kannattaa ankkuroida päätökset näyttöön tutkimuksista, ja siksi kannattaa ankkuroida päätökset näyttöön käytännön kokemuksista. Kannabiksen kieltolaki on jo kumottu isossa ja kasvavassa joukossa maita ja Yhdysvaltain osavaltioita — tuoreimpana niiden joukkoon on liittymässä Saksa — joten meille on karttunut aika mitava kokemus siitä, miten tämänkaltaiset politiikan muutokset vaikuttavat, ja näihin kertyneisiin kokemuksiin kannattaa kaikkien rauhassa tutustua.

Toiseksi, vaikuttavan päihde- ja huumepolitiikan pitäisi olla vaikuttavaa. Sen pitää siis tuottaa niitä tuloksia, joita sillä tavoitellaan. Päihde- ja huumepolitiikassakaan ei pitäisi siksi olla kyse identiteettipolitiikasta tai moraaliposeerauksesta, siitä, että poliitikko julis-

taa sitä, miten pahoja huumeet ja päihteet ovat. Veikkaan, että tässä salissa ei löydy montaa, joka suhtautuu yhtä kielteisesti kaikkiin päihteisiin ja huumeisiin kuin minä. Mutta se ei ole olennaista tässä keskustelussa. Ei ole olennaista minun tai kenenkään muunkaan julistaa omaa henkilökohtaista näkemystään tai kielteisyyttään. Olennaista sen sijaan on, millä keinoilla vaikuttavimmin vähennetään päihteiden ja huumeiden käyttöä ja niiden aiheuttamia haittoja. Ja vaikuttavimmiksi keinoiksi niin alkoholin kuin kannabiksen tapauksessa on osoittautunut hinnan ja saatavuuden tiukka sääntely.

Kolmanneksi, päihde- ja huumepolitiikan pitää nähdäkseni tähdätä ensisijaisesti haittojen vähentämiseen. Väittäisin, että kaikkien poliitikkojen olisi hyvä pysähtyä välillä miettimään, mihin me politiikalla oikeastaan pyrimme. Onko tässä tavoitteena se, että huumeiden käyttö maailmasta häviää, onko se realistinen tavoite, vai onko tavoite se, että haitat saadaan vähennettyä niin pieneen kuin vaan ylipäättään on mahdollista? Itse uskon, että tärkeintä olisi juuri onnistua vähentämään haittoja, siis terveyshaittoja, sosiaalisia ongelmia, taloudellisia haittoja ja rikollisuutta. Olemme nähneet, kuinka hyvin kieltolaki toimi tässä maassa alkoholin suhteen — se ei toiminut erityisen hyvin. Ja olemme nähneet, kuinka hyvin kieltolaki on toistaiseksi toiminut kannabiksen suhteen — siinäkin aika huonosti. Ja jos ensisijaisesti haluaa nimenomaan vähentää kannabiksen käytön haittoja, niin kuin itse ajattelen, silloin kannattaa vakavasti harkita kieltolain kumoamista muun muassa tässä kansalaisaloitteessa esitetyin perustein.

Kansalaisaloite tarjoaa meille nähdäkseni tervetulleen tilaisuuden arvioida uudelleen tässä maassa harjoitettua politiikkaa ja tarkemmin kannabiksen kieltolakia. Ja tämä kansalaisaloite ansaitsee kiitosta myös siitä, että siinä esitetyt väitteet on lähteistetty, niille on esitetty lähdeviitteet. Se on enemmän kuin mitä tässä salissa yleensä esitetyistä puheenvuoroista voi sanoa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rintamäki.

18.54 Anne Rintamäki ps: Arvoisa rouva puhemies! Höpöheinän pössyttely kuulostaa kivalta, mutta lopputulos on usein aivan muuta. Kannabis on huumausaine, joka koukuttaa käyttäjänsä hyvin nopeasti. Tämä kansalaisaloite kannabiksen laillistamisesta kertoo siitä, että joidenkin mielestä on ihan jees olla arkipäivisin pöllyissä eli päihtyneenä. Näin ajatteli esimerkiksi kuulustelussani ollut nuori mies, jonka poliisipartio oli pysäyttänyt kaahaamisesta. Nuori mies oli nukkunut pommiin, herättyään käärintä rivakasti jointin, pössytelty ja hypännyt sitten auton rattiin, ja menoksi. Nuori mies kävi kolmivuorotöissä ja oli vuosia sitten kotiutunut armeijasta vänrikkinä, eli näennäisesti miehellä oli arjen arvot kohdillaan. Huolimatta tästä, hänen mielestään kannabiksen käyttö ei haitannut hänen elämäänsä tai arkeaan mitenkään. Hän ei siltikään osannut katsoa itseään ulkopuolisen silmin. Ulkoisesta olemuksesta oli helppo tunnistaa addikti. Kun kysyin häneltä tulevaisuuden suunnitelmista, hän ei osannut nimetä mitään konkreettista: ei parisuhdetta tai perheen perustamista, kodin rakentamista tai mahdollisia opiskelunäkymiä, vaikka nuori mies vaikutti vielä terävältä. Sanon ”vielä”, koska minulla on kokemusta siitä, miten hitaaksi kannabiksen käyttö tekee muun muassa käyttäjänsä puheen.

Olen pitänyt tapanani ohjeistaa asiakastani jättämään pössyttelyn, koska se todellakin vaikuttaa ihmisen aivot toimintaan. Kannabis voi laukaista psykoosin, joka saattaa koitua yksilölle kohtalokkaaksi, koska henkilön todellisuudentaju on hämärtynyt eikä hän välttämättä reagoi ympäristöönsä ja kokee itsensä tai ympäristönsä epätodelliseksi tai vieraaksi.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Tämän olen useasti töissäni nähnyt, eli puhun asiasta kokemuksesta. Olen kokenut lisäksi kannabiksen käyttäjän vainoharhaiseksi kanssaihmissään kohtaan, mikä hyvin usein syrjäyttää ihmisen sosiaalisista verkoistaan.

Arvoisa puhemies! Kannabiksen hyödyistä puhuttaessa kerrotaan usein aineen lääkinällisestä puolesta. Lääkekannabista on jo Suomessa saatavissa, eikä sen vuoksi tarvitse laillistaa kannabiksen päihdekäyttöä.

Tässä kansalaisaloitteessa perustellaan kannabiksen laillisuutta muun muassa sillä, että saadaan lisää turismia Suomeen. Aloitteentekijöiden mukaan pilvituristit eivät ole samanlainen riesa kuin alkoholinkäyttäjät. Jos näin olisi, miksi Thaimaassa alettiin suhtautumaan hyvin kriittisesti länsimaisiin lomapössyttelijöihin kannabiksen laillistamisen jälkeen, ja nyt siellä aiotaan kieltää kannabis uudelleen?

Laillistaminen ei ole ollut jymymenestys muuallakaan maailmalla. Laiton ja siten verovapaa kannabiskauppa rehoittaa pitkin Kanadaa ja USA:n tiettyjä osavaltioita kannabiksen laillisuudesta huolimatta. Kasvinviljelyn osaamiseen ei maatalousoppilaitoksen kursseja tarvita, vaan se on kohtalaisen helppoa ja edullista puuhaa, joten kotikasvatuksen voidaan olettaa yleistyvän entisestään myös meillä Suomessa, jos kannabis laillistetaan. Sillä ei kuitenkaan Suomi rikastu. On hyvin todennäköistä, että mahdolliset verotulot eivät aiheuttavia haittoja kattaisi.

Aloitteessa tehdään lisäksi rinnastuksia jo valmiiksi laillisiin aineisiin, kuten tupakkaan ja alkoholiin. Miksi siis pitäisi laillistaa lisää aineita, jotka koukuttavat ihmisiä ja saavat päät sekaisin? Mikä velvollisuus meillä eduskunnassa on tehdä päätöksiä, jotka helpottavat ihmisten ajautumista huumeisiin? Meillä on yhteiskunnassa jo valmiiksi saatavilla erittäin haitallisia aineita, joten en näe perusteita tähän aloitteeseen.

Vuotava katto ei korjaannu särkeellä sitä lisää. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

18.58 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on kansalaisaloite kannabiksen laillistamisesta, sääntelystä ja verottamisesta. Keskustelu kannabiksen laillistamisesta nousee pintaan tasaisin väliajoin, ja perussuomalaisten sekä hallituksen linja kannabiksen käytön laillistamiseen ja dekriminisointiin on kielteinen.

Kannabis on yleisimmin käytetty laiton päihde Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan 800 000 suomalaista on kokeillut kannabista. Vuoden aikana kannabista käyttää noin 280 000 ja kuukauden aikana noin 100 000 suomalaista. Päivittäiskäyttäjiä on noin 10 000. Kannabis on erityisesti nuorten aikuisten huume. Yleisintä käyttö on 25–34-vuotiailla.

On todennäköistä, että kansalaisaloitteen mukainen malli lisäisi kannabiksen käytön yleistä hyväksyttävyyttä ja parantaisi saatavuutta. Tämä olisi taas omiaan lisäämään huumausaineiden käyttöä ja laajentamaan käyttäjäpiiriä nykyistä nuorempiin henkilöihin.

Kannabiksen laajamittainen levittäminen kulkee käsi kädessä ammattirikollisuuden kanssa. Kannabikseen liittyy vakavaa rikollisuutta, vaikka taloudellisen hyödyn tavoittelua ei kannabiskasvattajilla olisikaan.

Nyt käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa ehdotetaan luotavaksi muihin päihteisiin rinnastuva valmistus- ja myyntisääntelyjärjestelmä. Aloitteessa todetaan, että sääntelyllä pyrittäisiin haittojen minimoimiseen yksilölle ja yhteiskunnalle. Aloitteessa ei kuitenkaan oteta kantaa, millainen sääntelyjärjestelmän tulisi olla, eikä perustella, miten kannabiksen

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

saatavuutta lisäämällä voitaisiin vähentää kokeilijoiden ja käyttäjien määrää. Todennäköisesti saatavuuden lisääntyminen lisäisi käyttäjien ja kokeilijoiden määrää ja kulutuksen lisääntyminen lisäisi haittoja. Kansalaisaloitteessa ehdotetussa mallissa, jossa kannabiksen tuotanto sallittaisiin tietyin ehdoin, markkinoiden kasvulle avautuisi välittömiä ja välillisiä mahdollisuuksia, ja tämä kehitys voi johtaa kulutuksen ja haittojen kasvuun väestötasolla.

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan poistettavaksi kannabiksen käyttömerkinnät sekä vähäisestä kasvatuksesta ja myynnistä aiheutuneet rikosrekisteri- ja muut vastaavat merkinnot. Poliisin tietojärjestelmiin tehtävillä merkinnöillä on laissa säädetty tarkoitus. Esimerkiksi erilaisten lupien myöntäminen tai turvallisuusselvityksen läpäiseminen edellyttää nuhteettomuutta. Ei voi olla tarkoituksenmukaista, että viranomaisten, oppilaitosten tai työnantajien mahdollisuuksia arvioida hakijaa heikennettäisiin sen vuoksi, että se aiheuttaa haittaa käyttörikokseen syyllistyneille.

Kannabiksen kasvatusta, käyttöä ja myyntiä ovat laillistettuja erinäisiä versioita ja eri asteita monissa Euroopan maissa sekä Yhdysvaltain osavaltioissa. Joissain maissa on laillista vain käyttö, toisissa käyttö sekä pienimääräinen kasvatusta ja osassa vain lääketieteellinen käyttö. Pitkäaikaisia tuloksia saamme kuitenkin edelleen odottaa erinäisten versioiden suhteen. Oleellisessa osassa tuloksia tulevat olemaan käytön lisääntyminen/vähentyminen, järjestäytyneen rikollisuuden lisääntyminen tai vähentyminen, sosiaalisten ongelmien muuttuminen suuntaan tai toiseen ja verotulojen määrän muutokset.

Pidän kannatettavana sitä, että seuraisimme muiden maiden tilannetta asian suhteen. Pahintahan olisi se, että menisimme tässäkin asiassa suoraan muiden maiden perässä ja astuisimme jälleen niihin samoihin miinonihin, mihin muutkin länsimaat. Maltti on niin sanotusti valttia tässäkin asiassa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vornanen.

19.02 Timo Vornanen TV: Arvoisa rouva puhemies! Kuten olen jo aikaisemminkin tässä salissa lausunut, kansalaisaloite on arvokas kansalaisvaikuttamisen muoto. On hyvää, että näitä aloitteita tulee silloin tällöin tänne saliin asti.

Nyt käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa esitetään kannabiksen laittomuuden kumoamista. Ketkä minut tuntevat, tietävät, että en voi tällaista aloitetta puoltaa. En tule puoltamaan nyt enkä jatkossakaan minkään huumausaineen laillistamista. Miksi näin? Euroopan huumausaineraportin mukaan Euroopassa hakeutui 111 000 ihmistä huumehoitoon vuonna 2019 kannabiksen käyttöön liittyvien ongelmien vuoksi. Tämä on 35 prosenttia kaikista huumausaineiden takia hoitoon hakeutuneista ihmisistä. Voin vain kuvitella, minkälaiset kustannukset tällainen aiheuttaa yhteiskunnalle. Näistä ensimmäisen hoitokerran suorittaneista peräti 25 prosenttia hakeutuu kannabiksen haittojen vuoksi uudelleen hoitoon. Eri huumausaineita vertaillaessa kannabiksen takia ihmisiä hakeutui kaikkein eniten uudelleen hoitoon toiselle ja kolmannelle hoitokierrokselle.

Suomessa on varsin toimiva huumausaineita käsittelevä lainsäädäntö. Lainsäädännön käytäntöön viemisen ongelmana ovat terveys- ja turvallisuusviranomaisten puutteelliset resurssit. Mielestäni yhteiskunnan resursseja täytyy ohjata lisää huumausaineiden käyttäjien hoitoonohjaukseen ja päihitteettömyyteen pyrkivään työhön. Myös turvallisuusviranomaisten, kuten esimerkiksi poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen, resursseja lisäämällä täytyy pyrkiä lisäämään huumausainerikollisten kiinnijäämisen riskiä — tässä hallituksella on oikea suunta.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Yhteiskunnan kannalta terveys- ja turvallisuussektorin lisäresursointi on se väylä ja keino, jolla yhteiskuntamme saa parhaan hyödyn ehkäisemällä huumausaineiden ihmisille ja yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja. Huumeiden aiheuttamat ongelmat eivät ratkea huumausaineet sallimalla. Siksi en puolla kannabiksen tai minkään muunkaan huumausaineen käytön vapauttamista, en nyt enkä tulevaisuudessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

19.05 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kannabista ei pidä laillistaa. Huumepolitiikan linjamme pitää olla huumeiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen vähentäminen. Kannabiksen laillistaminen ei sitä tee. Kiellot ja rikoslain säännökset vähentävät nyt huumeiden käyttöä. Ne myös antavat vahvan viestin yhteiskunnalle, että me vastustamme huumeiden käyttöä.

Huumausaineiden käytön haitat ovat taloudellisia, terveydellisiä ja sosiaalisia, ja nämä haitat eivät vähene eivätkä katoa, jos kannabista laillistetaan. Laillisuus ei poista laitonta myyntiä eikä siihen liittyvää rikollisuutta.

Arvoisa rouva puhemies! Mitä voidaan tehdä tämän nykyisen lainsäädännön puitteissa, jotta yksilöön ja yhteiskuntaan kohdistuvat haitat vähenisivät kannabiksen osalta? Se on oikea kysymys, ja vastauksia löytyy. Esimerkiksi nyt laissa olevia keinoja voidaan hyödyntää paremmin hoitoonohjauksen ja hoitoonpääsyn tukemiseksi. Tarvitaan myös enemmän matalan kynnyksen paikkoja, joista saa apua ilman leimaantumista ja ilman pelkoa rikosilmoituksesta ja seurauksista.

Arvoisa rouva puhemies! Kannabiksen laillistamisen sijaan nyt pitää keskittyä hallitusohjelman toteuttamiseen, päihderiippuvuusongelmien vähentämiseen ja ehkäisevään päihdetyöhön erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa sekä päihdepalveluiden saatavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen. Jotta ei kenellekään jää epäselväksi, en kannata huumeiden käyttöä enkä kannabiksen laillistamista — tässä en tarkoita lääkinnällistä käyttöä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

19.08 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aloitteen tekijät pyrkivät siihen, että kannabiksen käyttö vapautettaisiin eli sitä ei enää kriminalisoidaisi millään tavalla, sitä voisi kasvattaa ja myydäkin eteenpäin. Missään nimessä en tule tällaista aloitetta koskaan kannattamaan. Tosiasia on kuitenkin se, että huumausaineet ovat meidän yhteiskuntamme kasvava ongelma, ja jo nykyisellään terveydenhuoltojärjestelmä ei pysty enää selviytymään nykyisistä tehtävistään kunnolla. Se vaatii valtavia ponnisteluja. Nyt jos vielä huumeet vapautamme tällä keinoin, niin se johtaa siihen, että koko järjestelmä kärsii ja ihmiset voivat yhä huonommin. Niiden ihmisten, jotka välttämättä hoitoa tarvitsisivat jonkun sairauden tai onnettomuuden takia, hoitoonpääsy vaikeutuisi, koska rahat menisivät osittain jonnekin ihan väärin paikkoihin.

Huumausaineita ei pidä hyväksyä, ja kannattaa kotona kaikkien vanhempien ja myös koulussa opettajien kertoa lapsille ja nuorille siitä, mitä se oikeasti tarkoittaa, koska se ei ole ihannemaailma, kun joku alkaa käyttää huumeita. Siihen hyvin helposti jää koukkuun, ja sitten on koko ikänsä koukussa, ja yleensä valitettavasti sitten peliin astuvat kovemmat huumeet.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Jos kannabis vapautetaan, niin sehän johtaa myös siihen, että poliisien keinot tutkia huumausainerikoksia kaventuvat. Ei voida enää mennä reppuja katsomaan, kun kaverihan voi tunnustaa, että minulla on huumeita, ja toteaa, että kannabista kannan. Se on laillinen sen jälkeen, jos se on vapautettu. Näin ollen toivon, että tämä vakavuus ymmärretään. Tällä asialla ei pidä leikkiä.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, vielä sen verran, että kannattaisi kaikkien tätä asiaa ymmärtävien kertoa niille nuorille, että jos te olette sellaisessa vastuullisessa työssä, esimerkiksi vaikka terveydenhuoltoalalla, vaikka veturinkuljettajana, rekankuljettajana, taksiautoilijana tai yleensä palvelutehtävissä, niin sieltä tulee lähtö töistä välittömästi, kun huumeuseulasta kärehtää. Siihen loppuu työnteke. Sen jälkeen on merkintä rikosrekisterissä, että tällainen on käynyt, ja se johtaa sitten automaattisesti siihen, että työnteke menee yhä vaikeammaksi ja elämä ei ole enää sen jälkeen hallinnassa. En sanonut tätä pahalla, vaan hyvällä, sillä, että toivon, että ihmiset ymmärtävät, mistä tässä on kysymys.

Tällä asialla ei voi leikkiä, tämä on erittäin vakava asia, ja ihmettelen suuresti, että muuta vielä jossakin kuvitellaan. Jonkun verran kun olen työmatkoilla tuolla ulkomailla käynyt, olen nähnyt näitä kauheita tapauksia — jossakin Yhdysvalloissa, ja Euroopan maista-kin niitä löytyy — kun kaduilla on sellaisia ihmisiä, jotka ovat menettäneet kokonaan elämänhallinnan. Se on murheellista katsottavaa. Toivon, että se saataisiin johonkin järjestykseen tässä maailmassa. Ehkä sitä ei saada, mutta ainakaan tähän laittomien aineiden myyntiin ei kannata kannustaa, vaan huumausaineet tulee pitää edelleen laittomina ja tällä keinoin pyrkiä parantamaan tilannetta niin, että ihmiset tietävät, mistä tässä on kysymys. Tällainen kannabiksen vapauttaminen olisi pahin virhe, mitä tehdä voi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kilpi.

19.11 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Nyt todellakin on siirrytty aineista toisiin, ekaksi alkoholia ja nytten kannabista. Tätäkin aihetta on tässä salissa kyllä lukuisia kertoja käsitelty, ja ne ovat tulleet viime aikoina juurikin näitten kansalaisaloitteitten perusteella. Todellakin nämä kansalaisaloitteet ovat arvokkaita kyllä ja ansaitsevat aina perusteellisen ja perustellun käsittelyn.

Juurikin tässä kansalaisaloitteessa, kun tätä nyt tarkastelen, on Tavoitteet-kohdassa kaksi tavoitetta asetettu: 1) lopettaa kieltolain aiheuttamat haitat ja 2) rakentaa kestävä sääntelyjärjestelmä, joka suojelee ja edistää ihmisoikeuksia sekä kansanterveyttä, vähentää rikollisuutta, korruptiota ja väkivaltaa sekä suojelee lapsia ja nuoria. Nämä ovat kyllä todella kannatettavia tavoitteita, mutta sitten voidaan kysyä, kuinkas realistisia nämä nyt sitten oikein ovat ja millä tavalla näitä tavoitteita nyt sitten ihan aikuisten oikeasti voidaan saavuttaa.

No, on runsaasti ongelmia juurikin tuon sääntelyn kanssa ja sen järjestelmän kanssa, jota tässä nyt haettaisiin, ja muutamia käytännön ongelmia voisin nyt tästä nostaa esille, mitä tässä sääntelyssä on. Todellakin se ensimmäinen ongelma on sääntely: Ei se, että laillistettaisiin kannabis, tarkoita, että sitä ei tarvitsisi enää millään tavalla valvoa, vaan juurikin niissä kokemuksissa, mitä maailmalta on, mitä edustaja Tynkkynenkin nosti esille tuossa omassa puheessaan ja mihin kannattaa tutustua, nousee esille, että se valvonta on käytännössä mahdotonta järjestää enää millään uskottavalla tavalla. Nyt esimerkiksi jos liikenteessä pyritään rattijuopumusta selvittämään, niin käytetty kannabis saattaa löytyä verestä vielä kolme viikkoakin käytön jälkeen. Ja toisaalta hallussapito: Hyvin useinhan näissä

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

asioissa ja tällaisissa aloitteissa esitetään, ja mitä niitä kokemuksia maailmalta on, että hallussapito on sallittua kyllä mutta välittäminen ei. Nyt jos minulla on yhdessä kädessä kannabista, jota olen myyntitarkoituksessa ja välittämistarkoituksessa viemässä toiselle henkilölle, ja se siirtyy siihen toiseen käteen, jossa se muuttuu, ping, kuin taikaiskusta lailliseksi, niin mitenkä tätä valvotaan?

Tässä vain muutamia nostoja siitä, miten käytännön tasolla jo sääntely on tässä käytännössä mahdotonta. — Varaan toisen puheenvuoron, puhemies. Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toisen puheenvuoron voi varata, mutta ikävä kyllä nyt tässä vaiheessa tähän asiaan varattu aika on käytetty.

Keskeytämme keskustelun, ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asia-kohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 19.15.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.22.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Ja sieltä löytyy edustaja Valtola, olkaa hyvä.

20.22 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Ennen kuin aloitin työskentelyni tässä talossa, ehdin työskennellä työterveyslääkärinä parinkymmenen vuoden ajan, joista 13 vuoden ajan työskentelin päihdekuntoutuksen parissa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päihdetutkimuksen mukaan suomalaisten huumeiden käyttö on edelleen lisääntynyt. Esimerkiksi kannabiskokeilut ovat nelinkertaistuneet 90-luvun alusta. Huumeista koituu yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia, ja kannabis on ylivoimaisesti käytetyin huume. Osa kannabiksen käyttäjistä käyttää sitä satunnaisesti, ja heidän määränsä on kasvanut. Päivittäin kannabista käyttävien määrä on onneksi pysynyt kutakuinkin ennallaan.

Vaikka Suomessa huumausaineet ovat iso ongelma, ei tilanne ole onneksi karannut hallinnasta. Tämän takia meidän ei tarvitse vapauttaa kannabiksen käyttöä ja hallussapitoa rangaistavuudesta. Kannabiksen haitat ovat kiistattomat ja selkeästi osoitetut. Aivojen kehitys jatkuu pitkälle yli 20 vuoden ikään, ja tiedetään, että kannabis on erityisen haitallista kehittyville aivoille. Pössyttely passivoi ja hidastaa ajatuksenjuoksua. Lisäksi psyykkiset haitat ja jopa psykoosit aiheuttavat käyttäjille vakavia ongelmia. Osalla käyttäjistä, siis osalla, kannabis toimii porttina myös kovempiin aineisiin.

Nykyinen kannabiskasvi on hyvin kaukana miedosta esi-isästään. Kasvin kannabinoidipitoisuudet ovat nykyään aivan eri tasolla. Ero on sama kuin vertaisi mopsia kaukaiseen esi-isäänsä suteen. Vaikutukset erityisesti tottumattomilla voivat olla erittäin voimakkaita.

Kannabiksen käyttöä työelämässä on vaikeampi havaita kuin esimerkiksi alkoholia. Todennäköisesti kaikki huomaavat käytöksestä ja tuoksusta, jos työkaveri on humalassa työpaikalla. Pilvessä olevan työkaverin todentaminen on vaikeampaa, jolloin ongelmakäyttö pitkittyy ja työtaturmien riski kasvaa.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Kriminalisoinnin poistaminen tulisi todennäköisesti lisäämään käyttöä erityisesti nuorten keskuudessa. Poliisilla ei olisi enää keinoja tai mielenkiintoa puuttua kannabiksen hallussapitoon, mikä lisäisi myyntiä, koska kiinnijäämisen riskiä ei enää olisi. Diileri voisi aina vedota omaan käyttöön ja jatkaa aineiden levittämistä lapsillemme ilman ongelmia.

Hoitoon hakeutumisen suhteen kannabiksen käytön rangaistavuus ei aiheuta käytännössä ongelmia. Yksikään käyttäjä ei jätä hakeutumatta terveydenhuollon palveluihin, jos hänellä on motivaatio saada apua vaivoihinsa, eikä yksikään käyttäjä pelkää poliisia siinä vaiheessa, kun ongelmat ovat niin vaikeita, että haluaa apua päihdeongelmaansa. Päinvastoin, nuorille poliisin pitämä tiukka puhuttelu, lastensuojeluilmoitus, sakko tai sen uhka, kuten nykyisin yleensä on, säikäyttää ja voi herättää nuoren, nuoren aikuisen ja hänen perheensä ongelman suhteen.

Kannabiksen ja muiden huumeiden käyttöä ei Suomessa saa missään nimessä hyväksyä dekriminalisoimalla niiden käyttö tai hallussapito. Meillä on hyvät mahdollisuudet pitää huumausaineongelmamme kurissa ja pienentää haittoja hallitusti. Kaikki lähtee ennaltaehkäisystä ja yhteiskunnan negatiivisesta suhtautumisesta huumeisiin. Koulujen ja vanhempien on pidettävä huolta lapsista ja kannettava vastuunsa. Esimerkiksi työelämän huumausainetestit ovat viesti siitä, että huumeita ei työelämässä hyväksytä. Jos ongelmia on ehtinyt kehittyä, tulee hoito- ja kuntoutusprosessien toimia oikea-aikaisesti ja tehokkaasti.

Ensisijaista on huumeiden käytön yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen pitäminen mahdollisimman vähäisinä. Huumeiden laillistamisen ei voida nähdä lisäävän tämän tavoitteen toteutumista Suomessa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Huhtasaari.

20.27 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Tässä edellinen puhuja, joka on myös työterveyslääkäri, toi esille, kuinka haitallista kannabiksen käyttö on kehittyvälle keskushermostolle, ja näin juuri on. Lisäksi kannabiksen käyttö voi laukaista skitsofreniaa ja psykooseja varsinkin, jos suvussa sellaiseen on alttiutta.

On hyvä, että tässä salissa enemmistö näyttää olevan sillä kannalla, että emme suosi sallivaa huumepolitiikkaa. Siis minusta olisi ihan järkyttävää, jos tämän salin enemmistö lähiti sille linjalle, että haluamme tehdä sallivaa huumepolitiikkaa. Tämän aloitteen sisältöhän on se, että kannabiksen laittomuus kumottaisiin. Ei sitä missään nimessä tule kumota, huumeiden pitää olla laittomia.

Kanadassa laillistettiin kannabis. Kannabiksen käyttö oli siellä hyvin yleistä, ja laillistamisen jälkeen se yleistyi entisestään. Saatavuus lisää käyttöä.

Lainsäädännön tehtävä ja meidän lainsäätäjien tehtävä on kertoa, mikä on oikein ja mikä on väärin, ja siihen me lainsäädännöllä pyritään. Se, että jotain kuitenkin tehdään tai käytetään, ei ole peruste sille, että meidän pitäisi laillistaa asioita.

On aina ihmisiä, jotka ovat lainkuuliaisia, ja ne ihmiset eivät sitten kokeile kannabista. Mutta jos se on laillista, niin kynnys kannabiksen polttamiselle, kannabiksen kokeilulle varmasti laskee, tämä Kanadan esimerkki nimenomaan osoitti sen.

Tässä aikaisemmin tänään keskusteltiin alkoholista. Alkoholin väärinkäyttö on myös vakava ongelma Suomessa, ja itse olisinkin sitä mieltä, että myös kouluihin voisivat Turmiolan Tommit palata ja muutenkin voitaisiin vähän varoittaa enemmän. Ylipäätään voisimme mennä tämmöisestä päihdemyönteisyydestä enemmän päihdekielteisyyteen. Kaikissa elokuvissa ja kaikissa tuntuu, että nyt oikein kunnolla promotaan huumeita. Tuntuu,

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

että tämä on oikein muotia ja jollain tavalla yllytetään siihen käyttöön, kun siitä pitäisi päinvastoin yhä enemmän varoitella. Meidän aikuisten asenteet ratkaisevat hyvin paljon. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä.

20.30 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni tämä kannabis-asia on hyvin yksiselitteinen: Kannabis on listattu huumausaineeksi ja huumeet ovat rikoslain mukaan kiellettyjä. Huumausainelakien rikkomuksesta aiheutuu rikoslain mukaan arvioitava sanktio, ja tämä on hyvä näin.

Huumausaineiden käytön haitat ovat niin taloudellisia, terveydellisiä kuin sosiaalisiaakin. Erityisesti kannabis lisää mielenterveyssairauksia, kuten täällä aiemminkin jo mainittiin: psykoosi- ja skitsofreniariskiä. Meillä on nyt jo sote-palveluissa sekä muun muassa poliisissa ihan riittävästi kuormittumista. Toisin kuin Anna Kontula aiemmin täällä salissa esitti, olen itse sitä mieltä, että kyllä, huumausaineiden kriminalisaatiolla lisätään kansanterveyttä ja etenkin lisätään turvallisuutta

Arvoisa rouva puhemies! Kannabista käytetään ilmeisesti hyvinolontunteen vuoksi. Tähän tarkoitukseen löytyy kyllä lukuisia sallittujakin keinoja. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

20.31 Ville Väyrynen kok: Arvoisa rouva puhemies ja kolme sitkeää kollegaani! Edustaja Tynkkynen — olen iloinen, että hän on täällä — peräänkuulutti tutkimustietoa, mikä on minun mielestäni erittäin hieno asia. Se jollakin lailla tuo aina selkänöjää, kun puhutaan oikeastaan mistä tahansa terveydenhuoltoon liittyvistä asioista.

Täällä on erilaisia ajatuksia kuulunut, muun muassa semmoinen argumentti, että kannabiksen kieltolaki estää potilaita saamasta hoitoa. Minä olisin siihen mielelläni saanut lisätarkennusta, mutta ei taida olla enää kyseinen edustaja paikalla täällä.

Toinen asia on se, että sanotaan, että kieltolaki ei ole vähentänyt kannabiksen käyttöä, että se on toisaalta lisännyt sitä, mutta tämäkin on ehkä pikkuisen valikoivaa tulkintaa, koska vuosina 1992—2022 kokeilleitten osuus väestöstä on noussut 6 prosentista 29 prosenttiin, ja kieltolaki nyt on kuitenkin ollut pikkuisen kauemman aikaa voimassa, eli todennäköisesti siinä käytön lisääntymisessä jotain muutakin takana kuin pelkästään se, että on käyttö kielletty.

Sitten minä oikeastaan siteeraisin suoraan Lääkärikirja Duodecimista vuodelta 23 päihdelääkärin tekstiä koskien kannabista: ”Kannabis on eniten käytetty huume Suomessa. Arviolta 800 000 suomalaista on kokeillut kannabista elämänsä aikana. Kuukausittain kannabista käyttää noin 100 000 ja päivittäin 10 000 suomalaista. Käyttö on yleisintä 25—34-vuotiailla. Kannabiksen käytön välittömiä vaikutuksia voivat olla esimerkiksi rentoutuminen, hyvinolontunne, väsymys, ajattelun hajanaisuus sekä muisti- ja keskittymisvaikeudet. Etenkin satunnaiskäyttäjillä voi tulla ahdistusta, paniikkituntemuksia ja vainoharhaisuutta. Fyysisinä vaikutuksina voi tulla esimerkiksi ruokahalun lisääntymistä, huimausta, tasapainovaikeuksia, suun kuivumista ja sydänoireita. Sydänsairaille kannabiksen käyttäminen voi myös laukaista sydänkohtauksen. Kannabiksen käyttö heikentää suorituskykyä ja voi johtaa onnettomuuksiin. Alkoholin kanssa yhtä aikaa käytettynä onnettomuusriski on suurempi kuin kummallakaan yksin. Kannabis heikentää myös ajokykyä. Nuorilla on

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

merkittävä riski sairastua psykoosiin kannabiksen käytön vuoksi. Cannabis voi laukaista psykoosin sille alttiilla henkilöillä. Cannabisista käytävillä psykoosisairauden ennuste on muita huonompi. Cannabis heikentää psykoosin lääkehoidon tehoa ja lisää uudelleen psykoosin sairastumisen todennäköisyyttä. Nuorena aloitettu kannabiksen käyttö lisää myös masennuksen riskiä ja myöhempää itsemurhariskiä. Pitkäaikainen kannabiksen käyttö aiheuttaa motivaation heikkenemistä ja saamattomuutta. Cannabis vähentää oppimisesta saatavaa mielihyvää ja siten motivaatiota. Cannabis heikentää oppimiskykyä, tarkkaavaisuutta ja muistia. Tiedollinen suorituskyky on huonompi etenkin pitkään päivittäin cannabisista käyttäneillä. Ongelmat yleensä korjaantuvat tai helpottavat merkittävästi kuukauden kuluessa kannabiksen lopettamisesta.”

Aika alkaa loppua. Tässä on muutamia vastaavia tietoja, mutta tässä on lähteet perässä ja tämä on aika lailla tieteseen pohjautuva. Niin onko tämä todellakin semmoinen aine, mitä ne vakavissaan halutaan laillistaa ja saada markkinoille vapaammin saatavaksi? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras.

20.34 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Edellä esitetyissä puheenvuoroissa on ollut arvokkaitakin ajatuksia. Edustaja Strandman esimerkiksi kannatti sitä, että seurataan muiden maiden kokemuksia, ja toivon, että niin tehdään ja myös niistä kokemuksista vedetään johtopäätöksiä. Edustaja Vornanen totesi, että kansalaisaloite on arvokas vaikuttamisen väline, ja toivon, että se myös tässä tapauksessa saa ansaitsemansa arvoisen perusteellisen käsittelyn. Itse kannatan kansalaisaloitetta kansalaisten välineenä sekä silloin, kun olen samaa mieltä niitten kanssa, että silloin, kun olen niitten kanssa eri mieltä, ja myös niissä tapauksissa, joissa omaa voimakasta kantaa ei ole. Edustaja Hänninen peräänkuulutti enemmän matalan kynnyksen hoitopaikkoja päihde- ja huumeriippuvaisille. Tätäkin lämpimästi kannatan. Tosin joudun toteamaan, että hallitushan toimii juuri päinvastoin. Hallituksen hyvin merkittävät leikkaukset sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöiltä johtavat monissa tapauksissa juuri päihde- ja huumeriippuvaisten palveluiden heikkenemiseen.

Hyvin monessa puheenvuorossa on lueteltu kaikkia niitä eri tapoja, joilla cannabis on haitallinen, muun muassa edustaja Väyrysen puheenvuorossa tuossa edellä, ja nämä ovat yleisesti tunnettuja. Aika harva on kuitenkaan pysähtynyt vertailemaan näitä haittoja vaikkapa täysin laillisen huumeen eli alkoholin haittoihin. Jos te, edustaja Väyrynen, olisitte lukeut sieltä Duodecimin Terveyskirjastosta vastaavia haittoja alkoholista, niin se lista olisi ollut vielä pitempi. Ja ihmettelen ehkä lähinnä sitä, että jos niin moni on niin huolissaan kannabiksen terveyshaitoista, niin miksi niin harva on huolissaan alkoholin terveyshaitoista, vaikka väestötasolla hyvin tiedetään, että alkoholin terveyshaitat ovat moninkertaiset. Jos niin moni katsoo, että kannabiksen kieltäminen on tehokas tapa vähentää kannabiksen käytön terveyshaittoja, niin miksi niin harva katsoo, että alkoholin kieltäminen on tehokas tapa vähentää alkoholin terveyshaittoja? Ehkä, edustaja Väyrynen, voitte tähän osaltanne vastata.

Edustaja Vornanen totesi myös, että huumeiden ongelmat eivät ratkea ne vapauttamalla, ja tämä pitää tietysti paikkansa. Mutta onko meillä vankkaa näyttöä siitä, että huumeiden ongelmat ratkeaisivat ne kieltämällä? Tässä moni edustaja on vaikka kuvannut sitä, miten kannabiksen käyttökokeilut ovat moninkertaistuneet sinä aikana, kun cannabis on ollut kielletty tässä maassa. Ja jos verrataan eri maiden tilastoja siitä, kuinka paljon kannabis-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

bista käytetään ja kuinka paljon siitä aiheutuu terveyshaittoja, niin aika nopeasti käy ilmi, että ei juurikaan voida osoittaa, että juuri kieltolailla onnistuttaisiin näitä haittoja erityisen tehokkaasti vähentämään.

Edustaja Hänninen katsoi, että kiello lähettää vahvan viestin, ja tätäkin hieman kyseenalaistaisin. Jos olisi niin, että meidän tässä salissa lakiin kirjoittamat viestit kovin voimakkaasti vaikuttaisivat ihmisten käytökseen, niin silloin varmaankaan kannabista eikä muitakaan laittomia huumeita tässä maassa niin paljon käytettäisi kuin nykyään käytetään.

Edustaja Hoskonen kantoi huolta siitä, että jos kannabis laillistettaisiin muodossa tai toisessa tai vähintään dekriminatisoitaisiin, niin silloin poliisien keinot puuttua huumerekoksiin kaventuivat. Asian voisi ajatella myös toisinpäin niin, että jos poliisin ei tarvitsisi metsästää kaikkia niitä ihmisiä, joilla saattaa olla pieniä määriä kannabista hallussaan omaan käyttöön, niin silloin ne voimavarat vapautuisivat järjestäytyneen huumerekollisuuden jahtaamiseen, jossa uskoisin, että näitä voimavaroja paljon enemmän tarvitaan.

Edustaja Kilpi esitti kysymyksen, miten valvottaisiin kannabista tilanteessa, jossa se olisi laillistettu. No, en osaa tähän tyhjentävää vastausta antaa muuten kuin esittämällä jatkokysymyksen: miten Suomessa valvotaan tupakan tai alkoholin myyntiä tilanteessa, jossa ne on laillistettu? Siihen on kuitenkin jonkinsorttiset ratkaisut löydetty.

Edustaja Valtola kantoi huolta nuorista, ja niistä varmasti kaikki me tässä salissa yhdessä huolta kannamme. Sitten on kuitenkin niin, että tilanteessa, jossa kannabiksen käyttö ja myynti on kielletty, niin se myyjä, joka myy laittomia huumeita tuolla kadulla, tuskin välittää ikärajoista. Mutta alkoholista tilanne on toinen. Jos Alkoon menee ja marssii ja yrittää sieltä ostaa alkoholia, niin tuskinpa onnistuu, jos alaikäisenä siihen hommaan ryhtyy. Tilanteessa, jossa päihteen myynti on sallittua mutta rajattua ja valvottua, voidaan toivotavasti puuttua nuorille tapahtuvaan myyntiin ja estää sitä paremmin.

Ajattelen niin, että tässä kansalaisaloitteessa esitetty ratkaisu ei ole ratkaisusana siinä mielessä, että se poistaisi kannabiksen käytön ongelmia. Aivan varmasti ne ongelmat jos-sain muodossa säilyisivät myös siinä tilanteessa, että tämä aloite tällaisena hyväksyttäisiin. Mutta itse kannustaisin vertailemaan niitä haittoja siihen tilanteeseen, jossa me nykyään tässä maassa elämme — jossa kannabista käytetään paljon, jossa sitä kokeillaan paljon, jossa sen käytöstä aiheutuu terveyshaittoja ja jossa sen käyttöön liittyy myös järjestäytynyttä rikollisuutta ja siihen liittyviä ongelmia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi, poissa. — Edustaja Väyrynen.

20.40 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Ihan nopeasti kommentoi vain, että varmaan kukaan tässä salissa ei tarvitse Terveyskirjastoa tietääkseen, mitkä alkoholihaitat ovat, mutta nyt puhutaan kannabiksesta, ja minä pidän vähän erikoisena argumenttia, että niin kauan aikaa kun meillä on olemassa jotain, mikä on vielä haitallisempaa, niin kaikki sen rajan alapuolella oleva olisi hyväksyttävää. Minun mielestäni se on vähän kestävämpi tapa tätä keskustelua käydä. Meillä on tällä hetkellä huume, mikä on ollut vuosikausia, ja huumeet, jotka ovat olleet vuosikausia laittomia, ja meillä pitää olla joku perustelu, miksi me ne laillistettaisiin, joku muu kuin että meillä on pahempaakin tässä maailmassa. Ne asiat käydään erikseen, ja minä en ihan ymmärrä tätä perustelua tämän keskustelun yhteydessä. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

5. Sähkön hinta kuriin

Kansalaisaloite KAA 4/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 6/2024 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 6/2024 vp. — Keskustelu alkaa. Edustaja Puisto, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

19.15 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan yksimielisen mietinnön kansalaisaloitteesta 4/2023 vp, ”Sähkön hinta kuriin”, jossa ehdotetaan, että eduskunnan on selvitettävä kiireellisellä aikataululla mahdollisuudet säätää laki hintakaton käyttöönotosta sähkön hinnoittelussa.

Valiokunta aloitti käsittelyn julkisella kuulemisella ja jatkoi käsittelyä sen jälkeen valiokunnassa usein asiantuntijakuulemisin. Valiokunnan eduskuntakäsittely oli hyvin huolellinen ja syvälinen tästä varsin kompleksisesta asiasta.

Valiokunta pitää kansalaisaloitetta erittäin tärkeänä ja ajankohtaisena avauksena, sillä sähkömarkkinoiden toimivuus on nykyaikaisen yhteiskunnan ja talouden perusedellytys. Huoli on jaettu myös hallitusohjelmassa, jonka kirjauksen mukaan hallitus varautuu asettamaan sähkön vähittäismyynnin hintoja väliaikaisesti sääntelyyn sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana.

Talousvaliokunta on viime vuosina arvioinut sähkömarkkinoiden toimivuutta ja kehittämistarpeita useissa asiayhteyksissä liittyen esimerkiksi EU-tason ja kansallisten energiemarkkinoiden kriisi- ja tukitoimiin. Valiokunta on lisäksi antanut aiheesta lausunnon myös niin sanotussa valiokunnan omassa asiassa. Nämä toimet kytkeytyvät myös nyt käsiteltävään kansalaisaloitteeseen.

Nyt käsiteltävän kansalaisaloitteen tavoite — kohtuuhintaisen sähköenergian saannin turvaaminen kansalaisille ja elinkeinoelämälle myös poikkeusoloissa — on ymmärretty talousvaliokunnan arvioinnissa laajasti. Esittelen nyt joitain näkökohtia valiokunnan seikka-peräisestä mietinnöstä. Mietinnössä on 17 sivua, ja pyydän tutustumaan siihen tarkemmin, koska esittely jää väistämättäkin kymmenen minuutin esittelypuheenvuorossa varsin pin-tapuoliseksi.

Talousvaliokunta on useissa asiayhteyksissä korostanut energiamurroksen edellyttämien investointien edistämistä ja niitä mahdollistavaa ennakoitavaa ja teknologianeutraalia sääntely-ympäristöä. Nämä ovat keskeinen edellytys sähkömarkkinoiden toimivuudelle ja kohtuuhintaisen sähkön saatavuudelle. Tämä merkitsee sekä puhtaan siirtymän hankkeiden ja niitä koskevien viranomaisprosessien sujuvoittamista ympäristötavoitteet huomioon ottaen että pyrkimystä pidättäytyä näitä vaikeuttavista toimista ja investointeja sää-tökelpoiseen ja säästä riippumattomaan tuotantoon. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esil-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

le, että vaikka voimakkaisiin hintavaihteluihin puuttuminen hintakaton tyyppisten mekanismien kautta lisäisi ennustettavuutta asiakkaiden näkökulmasta, sen vaikutus investointiympäristön kannustavuuteen voisi olla osin toisen suuntainen.

Sähkön sisämarkkinoiden toimintaa säännellään sähkömarkkinadirektiivissä. EU:n tasolla on saavutettu yhteisymmärrys sähkön markkinamallin uudistuksesta. Säädosmuutoksilla EU:n sähkömarkkinoista pyritään tekemään entistä kestävämmät ja vakaammat, suojelemaan kuluttajia ja yrityksiä äkillisiltä hintavaihteluilta, parantamaan kuluttajansuojaa sekä kannustamaan investointeja uusiutuviin energialähteisiin. Uudistuksessa säilytetään markkinamallin keskeiset piirteet mutta mahdollistetaan myös varautuminen kriisitilanteisiin, joissa sähkön hinta nousee poikkeuksellisen korkeaksi.

EU:n sähkömarkkinamallin uudistuksen voidaan kokonaisuudessaan arvioida tarjoavan varsin laajan keinovalikoiman kuluttajien suojaamiseksi sähkömarkkinoiden kriisitilanteissa. Uudistus luo uusia mahdollisuuksia valtioiden suorempaan tuotantorakenteen ja joustavan kapasiteettirakenteen ohjaukseen ja markkinan toimintaan puuttumiseen kriisitilanteissa. Uudistukseen sisältyy muun muassa kapasiteettimekanismien, kaksisuuntaisten hinnanerosopimusten ja joustoa koskevien tukitoimien sääntelyä. Mallien täytäntöönpano, eri työkalujen käyttöönotto ja uudistuksen tavoitteiden toteutuminen riippuvat kuitenkin pitkälti jäsenvaltioiden toimista.

Nyt käsiteltävän kansalaisaloitteen kannalta keskeistä on, että uudistuksen myötä jäsenvaltiot voivat neuvoston julistaman alueellisen tai EU-laajuisen sähkön hintakriisin aikana tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä sekä kuluttajia kohdistamalla sähköntoimitusten hinnoitteluun julkisia toimia, joilla sähkön hinta voitaisiin väliaikaisesti asettaa sähköntoimitukselle kustannuksia alhaisemmalle tasolle. Tämän edellytyksenä on, että sähköntoimittajat saavat jäsenvaltioilta korvausta siitä, että toimitushinnat alittavat kustannukset.

Kansalaisaloitteessa esitetyn hintakaton tavoitteet näyttävät ainakin osin toteutuvan EU:n sähkömarkkinamallin mahdollistaman väliaikaisen, hintakriisitilanteita koskevan vähittäismyyntihintojen sääntelyn ja laajemminkin markkinamallin mahdollistaman keinovalikoiman kautta, mikäli niiden käyttöönottoon päädytään. Tällaisten ennakoivien keinojen käyttöönottoa ja varautumista tuleviin kriiseihin on pidetty talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella tärkeänä.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella hallitus on jo valmistelemassa lainsäädäntöä hintakriisitilanteessa käyttöön otettavasta hintakatosta. Valiokunta kiirehtii lainsäädännön valmistelua.

Myös sähkön tukkumarkkinoita koskeva sääntely on EU-tasoista. Vuoden 2022 energiakriisistä alkaen keskeisenä keinona hinnoittelumallin kehittämiseksi on nähty sähkön tukkumarkkinoiden teknisen hintakaton laskeminen, mitä Suomi on ollut aktiivisesti edistämässä. Talousvaliokunta on myös aiemmissa lausunnoissaan pitänyt teknisen hintakaton laskemista keskeisenä keinona vaikuttaa sähkömarkkinoiden hinnanmuodostuksen ongelmiin EU-tasolla.

Sähkömarkkinoiden erityispiirteisiin liittyy suurten toimijoiden markkinavoima. Tämä voi mahdollistaa esimerkiksi tuotannon rajoittamisen, vaikka tehotilanne muutoinkin olisi tiukka, ja johtaa merkittävään hintojen nousuun. Näissä tilanteissa sähkön tukkumarkkinahinta voi irtaantua sähkön tuotantokustannuksista. Talousvaliokunta käsitteli myös tätä kysymystä varsin perusteellisesti ja otti kantaa muun muassa markkinavalvontaan ja sähkömarkkinoiden toiminnan läpinäkyvyyteen ja myös markkinainformaation saatavuuteen.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Yksi tapa rajoittaa mahdollisuuksia korkeista markkinahinnoista hyötymiseen on tukku-markkinoiden hintakatto. Suomi on esittänyt hintakaton laskemista nykyisestä 4 000 eurosta per megawattitunti 1 000—2 000 euron tasolle. Komission uuteen sähkömarkkinamallia koskevaan ehdotukseen vuonna 2023 ei kuitenkaan sisältynyt tätä koskevaa ehdotusta, eikä asia ole tähän mennessä saanut jäsenvaltioiden tukea. Talousvaliokunta korostaa, että valtioneuvoston tulee edelleen toimia aktiivisesti EU:ssa sähkön tukku-markkinoiden markkinamallin kehittämiseksi ennakoitavammaksi ja oikeudenmukaisemmaksi sekä edistää hintakattoa.

Valiokunta toteaa, että vaihtelevan, sääriippuvaisen sähköntuotannon lisääntyessä tarvitaan myös vakaata perusvoimaa ja säätövoimaa. Hallitusohjelmassa on kirjaus aina käytävissä olevan sähkön riittävää määrää tukevan kapasiteettimekanismin käyttöönotosta. Näiden tilanteiden varalta työ- ja elinkeinoministeriö onkin jo käynnistänyt selvityksen mahdollisesta kapasiteettimekanismista tai vastaavasta järjestelmästä, jolla sähköjärjestelmän säätökykyä voitaisiin parantaa.

Arvoisa puhemies! Tässä mietinnössä esitetyin perustein kansalaisaloitteessa ehdotetun kaltainen hintakattosäätely ei sovi sellaisenaan toteutettavaksi ja edellyttäisi joka tapauksessa laajempaa vaikutusten arviointia ja valmistelua. Myöskään EU:n sääntelyn reunaehdot eivät mahdollista vähittäismarkkinoiden hintakattosäätelyn toteuttamista vaan ainoastaan väliaikaisia kriisitoimia poikkeuksellisissa hintakriisin olosuhteissa. Tämän vuoksi talousvaliokunta esittää hylättäväksi kansalaisaloitteeseen sisältyvän ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä. Samalla valiokunta pitää kuitenkin keskeisenä, että kansalaisaloitteen taustalla olevaa ydintavoitetta, kohtuuhintaisen sähkön saatavuutta, edistetään muilla toimilla. Tätä varten valiokunnan mietintöön sisältyy yhdeksän lausumaa, joita on perusteltu itse mietintötekstissä. Käyn ne nyt vielä lopuksi läpi:

”1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii hallitusohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä, jotka sujuvoittavat ja nopeuttavat puhtaan sähkön tuotannon hankkeiden viranomaisprosesseja ympäristötavoitteet huomioon ottaen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo viipymättä eduskuntaan esityksen sähkön vähittäismyynnin hintojen väliaikaisesta sääntelytoimivaltuudesta sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana EU-sääntely huomioon ottaen.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimii aktiivisesti EU:ssa sähkön tukku-markkinoiden markkinamallin kehittämiseksi nykyistä ennustettavammaksi ja oikeudenmukaisemmaksi sekä edistää tukku-markkinoiden hintakaton alentamista.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii kapasiteettimekanismin valmistelua sähkön perus- ja säätövoiman tuotantokapasiteetin lisäämiseksi tavalla, joka ei aiheuta valtiolle kohtuuttomia kustannuksia tai hidasta investointeja puhtaaseen sähköntuotantoon.

5. Eduskunta edellyttää, että sähkön kulutusjousto edistetään muun muassa mahdollistamalla niin sanottu itsenäinen aggregaattori, joka yhdistää sähkönkäyttäjien kuormia tai tuottamaa sähköä tarjottavaksi sähkömarkkinoilla.

6. Eduskunta edellyttää, että sähkön hintapiikkien hillitsemiseksi arvioidaan, vuoropuhelussa yhteiseen sähkömarkkinaan kuuluvien maiden kanssa, toisen tarjouskierroksen niin kutsuttu second auction -malli, jossa tarjoukset uusitaan tiettyjen raja-arvojen ylitystä tai alituttua, sekä edistetään sen käyttöönottoa.

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin kansallisesti sähkömarkkinoiden toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja kaiken tarvittavan

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

markkina- ja kulutusinformaation saattamiseksi tutkijoiden käyttöön sekä edistää tiedon saatavuutta EU-tasolla.

8. Eduskunta edellyttää, että sähkön tukku- ja vähittäismarkkinoiden valvontaa sekä viranomaisten yhteistyötä tehostetaan nykyisestä. Toimivaltaisten viranomaisten resurssien pitää olla sillä tasolla, että mahdolliset väärinkäytökset pystytään tunnistamaan ja niihin puuttumaan.

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi kuluttajansuojaa sähkömarkkinoilla koskevan lainsäädännön mukaan lukien mahdollisuuden kohtuullistaa kohtuuttomia sähkösopimuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kuluttajien aseman parantamiseksi.” — Kii-toksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskela, Jari.

19.26 Jari Koskela ps: Arvoisa rouva puhemies! Aloitan maaliskuussa julkistetulla tutkimuksella. Vain seitsemän maata on maailmassa yltänyt Maailman terveysjärjestö WHO:n asettamaan ilmanlaatustandardiin. Pohjoismaista Suomi on ainoana mukana. Muonion Sammeltunturilta löytyy maailman puhtain ilma. Sveitsiläisen ilmanlaatuteknologiayrityksen IQAirin tuottama tutkimus on luotettava, ja varmasti jokaisen Suomen luonnossa liikuvan on helppo sen tulos ymmärtää.

Arvoisa puhemies! Käsitlemme talousvaliokunnan mietintöä, joka liittyy sähkön hintaa koskevaan kansalaisaloitteeseen. Huolestumme aiheesta on yhteinen. Muutaman viime vuoden aikana olemme kohdanneet niin ennätyksellisen korkeita hintoja kuin jopa miinushintaistakin sähköä. Sähköntuotantomme on maailman puhtainta, kuten ilmammekin. Viime vuonna jopa 94 prosenttia kaikesta tuotetusta sähköstä oli päästötöntä. Tähän kuuluu uusiutuvilla energianlähteillä tuotetun sähkön lisäksi myös ydinvoima. Ydinvoimaan suhtaudutaan valitettavasti EU:ssa edelleen nihkeästi, ja esimerkiksi unionin vetypankista ei saa tukea vihreän vedyn tuotannolle, jos sähkö tuotetaan uusiutuvien sijaan ydinvoimalla. Tähän tarvitaan muutos.

Arvoisa puhemies! Vaikka 94 prosenttia Suomessa tuotetusta sähköstä on puhdasta, on polttoon perustuvilla ratkaisuilla sijansa. Ja etenkin kylminä päivinä polttoon perustuva sähkö on äärimmäisen tärkeää. Kylminä päivinä eivät tuulimyllyt pyöri. Lisäksi polttoon perustuvalla sähköntuotannolla on edelleen merkitystä erityisesti kriisitilanteissa ja huoltovarmuuden ollessa kyseessä. Pelkkää puuta ei ole järkevää polttaa, vaan turvetta tarvitaan vähintäänkin lisäaineena lämpökattilassa.

Nyt turvetuotannon huonojen näkymien vuoksi polttoon on ajautunut entistä enemmän ainespuuta, mikä ei ole missään nimessä järkevää. Meidän pitää jo huoltovarmuussyistä varmistaa riittävä energiaturpeen tuotannon taso. Suomessa on valtavat turvevarat, ne eivät ole ehtymässä. Meillä on turpeessa enemmän energiaa kuin Norjalla on öljyä. Kolmasosa maapinta-alastamme on turvepohjaista — valitettavasti täälläkin on tahoja, jotka haluaisivat ennallistaa nämä alueet kosteikoiksi. Itse ajattelen toisin. Turvetta pitää tarkastella nettopositiivisen ajattelun kautta. Tämä ajattelutapa lienee tuttua juuri siellä penkissä istuvalle kollegalle, joka on hyvin pitkälti perehtynyt tähän aiheeseen.

Aloitan vähän luettelolla. Ensinnäkin 12 prosenttia Suomen pelloista on turvepeltoja. Kuivina kesinä ne tuottavat parhaan sadon. Turpeesta saa energian lisäksi ruoantuotannolle tärkeää kasvu- ja kuiviketurvetta. Kuiviketurvetta ei korvaa mikään muu eläinkasvatuksessa ja eläinten hoidossa. Turpeessa kasvavat myös ne puuntaimet, joilla istutetaan uutta

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

metsää ja luodaan sitten uusia hiilinieluja. Turpeesta saadaan myös aktiivihiiltä, ja sitä käytetään jopa kosmetiikassa. Siis turve tarjoaa lukemattomia mahdollisuuksia myös uusille innovaatioille. Mikään ei estä istuttamasta loppuun käytettyjä turveaumoja takaisin havupuiksi. Eikö tämä kaikki kerro juuri nettopositiivisuudesta?

Tärkeää on silti edelleen huomioida turpeen merkitys nimenomaan energiantuotannossa. Suomessa on 3 000 megawattitonnia sähkön ja lämmön yhteistuotantokapasiteettia, joka on korvautumassa polttamattomilla tuotantomuodoilla. Tämä kapasiteetti on kuitenkin pidettävä käyttövalmiudessa kriisitilanteiden varalta. Pelkkä puuainelogistiikka ei kykene täyttämään tätä roolia. Siksi tarvitaan huoltovarmuussyistä turvetta, joka on helposti varastoitavissa. Turpeen pieni käyttö tukipolttoaineena myös normaalitilanteessa riittäisi ylläpitämään huoltovarmuusvarastoja ja tuotantokävykkyyttä.

Arvoisa puhemies! Sähkö on välttämättömyys, ja sen vakaa ja ennustettava saatavuus kohtuuhintaan on kansalaisille tärkeää. Vaikka ydinvoiman ja uusiutuvien rooli sähkön tuotannossa on suuri, tarvitsemme edelleen myös polttoon perustuvaa tuotantoa, ja siinä turpeella on edelleen meille oma merkityksensä. Turvetta ei pidä ajatella pelkkien päästöjen kautta maassa, missä päästömme ovat alle promillen maailman kokonaispäästöistä ja samalla kuitenkin hengitämme maailman puhtainta ilmaa. Nyt pitääkin nähdä tämä kokonaisuus, jota tässä puheenvuorossani olen kuvannut. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kivelä, Mai.

19.32 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Kiitos tämän aloitteen tekijöille tärkeästä aloitteesta. Me ollaan tosiaan käsitelty tätä talousvaliokunnassa pitkään ja mielestäni aika perusteellisestikin. Tämä valiokunnan mietintö oli tosiaan yksimielinen, ja siinä on paljon sellaista, mitä vasemmistoliitto on pitkään tavoitellut.

Sähkö tulee nähdä tällaisena puhtaan veden kaltaisena välttämättömyyshyödykkeenä. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteiskunnan tehtävä on varmistaa, että jokaisella on tulotasosta riippumatta mahdollisuus saada kohtuuhintaista sähköä ainakin kohtuullisen kulutuksen verran eli niin, että perustarpeet tulevat täytetyiksi.

Vasemmistoliitto on pitkään ollut aktiivinen tämän aiheen parissa, ja oltiin esimerkiksi ensimmäinen puolue, joka vahvasti reagoi sähkön hintojen nopeaan nousuun silloin kesällä ja syksyllä vuonna 2022. Me ollaan esitetty useita toimia sähkömarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi, ja aiemmin tänä keväänä julkaistiin tällainen toimenpidepaketti, jossa on useita kohtia, joita esitämme, joilla voisi varmistaa sähkön hintojen kohtuullisuuden ja parantaa sähkönkäyttäjien asemaa. Lähtökohta on se, että tällaisella välttämättömyyshyödykkeellä ei pidä olla mahdollista tehdä kohtuuttomia voittoja.

Me ollaan esitetty ensinnäkin, että olisi tällainen hintakatto kotitalouksien sähkön kohtuukäytölle; sitä, että mahdollistetaan irtautuminen näistä kohtuuttomista sähkösopimuksista; sitä, että turvataan kuluttajille aito mahdollisuus neuvotella näistä sopimusehdoista ja maksuajoista; sitä, että kannustetaan suomalaisia säästämään energiaa ja siten myös rahaa; sitä, että kirjattaisiin energiaköyhyys lakiin; sitä, että otetaan käyttöön yritysten ylivoitto- ja luonnonvaravero; ja sitä, että kohtuullistettaisiin sähkön siirtohintoja. Näillä toimilla voitaisiin varmistaa sähkön kohtuuhintaisuutta, voitaisiin parantaa sähkönkuluttajien asemaa, edistää energiatehokkuutta ja varmistaa, ettei esimerkiksi kohtuuttomia ylivoittoja ole mahdollista kerätä. Me näemme myös, että jos tällaisia ansaitsemattomia ylituottoja kertyy, niin niitä pitäisi sitten olla mahdollista ohjata verotuksen kautta, eli ollaan kann-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

tettu tätä niin sanottua windfall-veron käyttöä. Eli tiivistettynä: yhteiskunnan tulee säädellä sähkömarkkinaa tehokkaasti niin, että tarkastellaan yhteiskunnan kokonaisetua ja varmistetaan, että tämä kokonaisuus toteutuu.

No, nyt tällä hetkellä sähkö on pääsääntöisesti Suomessa kohtuullisen hintaista niin kuluttajille kuin yrittäjillekin, mutta samaan aikaan erityisen ongelmallisena pidän sitä, että osa ihmisistä on edelleen kiinni näissä kohtuuttomissa määräaikaissopimuksissa, jotka on alun perin tehty kalliilla ja joista kaikki eivät ole vielä päässeet eroon. Tietenkin lainsäätäjien velvollisuus olisi varautua tällaisiin poikkeuksellisiin tilanteisiin ja varmistaa, ettei kukaan joudu kohtuuttomaan tilanteeseen.

Samanaikaisesti on myös meidän velvollisuus varmistaa, että energiasysteemi kokonaisuudessaan puhdistuu ja päästään fossiilisista eroon. Siksi on hyvä, että uusia puhtaan energian investointeja on paljon tehty ja niitä on edelleen paljon vireillä, mutta samaan aikaan se tulee kyllä tarkoittamaan sitä, että tässä siirtymävaiheessa sähkön hinta heilahtelee enemmän kuin mihin on aiemmin totuttu. Samalla on kuitenkin hyvä huomata, että päästöttömän tuotannon luominen vahvistaa energiaomavaraisuutta, ja sitten toisaalta juuri tämä myös ehkäisee sellaisia hintapiikkejä, joita Euroopassa nähtiin, kun Venäjän fossiilienergian tuonti nopeasti väheni sodan alettua. Eli on tärkeää nostaa esille se, että vihreä siirtymä on auttanut meitä sähkön ja energian hinnan suhteen — ilman sitä hinta olisi korkeampi, kuten monessa muussa Euroopan maassa on ollut — ja tulee auttamaan meitä myös tulevaisuudessa.

Siksi on tärkeä pitää tässä mukana koko ajan näitä kahta tavoitetta yhtäaikaaisesti eli kohtuuhintaisuutta ja sähkönkäyttäjän asemaa ja sitten toisaalta ekologisuutta ja tätä siirtymän tärkeyttä. Itse näen, että tämä valiokunnan mietintö vie näitä tavoitteita eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Tynkkynen, Oras.

19.37 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite todellakin puuttuu tärkeään asiaan, niin kuin valitettavan moni karvaasti joutui energiakriisin keskellä kokemaan. Jos sähkön hinta pompahtaa merkittävästi ylöspäin, niin sen vaikutukset voivat olla kohtuuttomia. Erityisen kohtuuttomia ne voivat olla erityisen haavoittuville ihmisryhmille, kuten vaikka pienituloisille sähkölämmitteisissä omakotitaloissa asuville ihmisille. Mutta kyse ei ole pelkästään kotitalouksista. Sähkön korkea hinta voi olla hyvin ongelmallinen myös vaikka monille pk-yrityksille, jotka energiakriisin aikaan myöskin joutuivat vaikean tilanteen eteen.

Sitten on aika eri kysymys, mitkä ovat parhaita, kestävimpiä ja tehokkaimpia tapoja puuttua sähkön kohtuuttomiin hintoihin, ja tätä kysymystä mietinnössä toki hyvin käsitellään. Itse ajattelen, että kannattaa lähteä siitä, mihin edustaja Kivelä tuossa edellä viittasi. Jos me onnistumme parantamaan energiatehokkuutta, se tarkoittaa, että sähköä kuluu vähemmän, ja jos sähköä kuluu vähemmän, niin sähkön hinta markkinoilla laskee. Vastaavasti, jos onnistumme lisäämään sähkön kulutusjoustoa eli sähkönkulutus paremmin kohtaa tuotannon, niin se tarkoittaa sitä, että sähkön hinta laskee. Jos onnistumme lisäämään uusiutuvan energian tuotantoa, jälleen kerran se vaikuttaa sähkön hintaa madaltavasti. Vastaavasti vaikuttavat erilaiset keinot, joilla vaikka parannetaan siirtoyhteyksiä naapurimai-
maiden välillä tai lisätään sähkön varastointia akuilla tai pumppuvoimaloilla tai lisätään sellaista tarvittaessa teholtaan joustavaa sähkönkulutusta, kuten vaikka vedyntuotantoa

elektrolyysillä tai sähkökattiloita kaukolämmön tuotannossa. Nämä kaikki ovat siitä hyviä keinoja vaikuttaa sähkön hintaa alentavasti, että niillä saavutetaan myös muita hyötyjä. Niillä voidaan samalla edistää Suomen siirtymistä kohti hiilineutraaliutta.

No jos tämän jäljiltä vielä on tilanteita, joissa sähkön hinta aiheuttaa kohtuuttomia vaikeuksia joillekin ihmisryhmille, niin yhteiskunnallahan on käytettävissään myös mahdollisuus hyvittää näitä liian korkeita sähkön hintoja. Näin tehtiin energiakriisin keskellä, mutta silloisten hyvitysten ongelmana oli se, että ne olivat kovin kalliita ja heikosti kohdentuvia. Energiakriisin pahimpaan aikaankaan sähkön korkea hinta ei ollut ongelma kansanedustajan tulotason ihmiselle, joka asui kerrostaloasunnossa. Siitä huolimatta osa näistä silloisen hallituksen ja eduskunnan hyväksymistä hyvitystoimenpiteistä, jotka maksettiin veronmaksajan pussista, päättyi hyvätuuloisille ihmisille tai sellaisille, joille sähkön hinta ei ollut syystä tai toisesta minkään valtakunnan ongelma. Itse ajattelen, että me tarvitsemme paremmat edellytykset kohdentaa tarvittaessa erityisesti tällaisissa poikkeuksellisissa tai kriisitilanteissa tukea sitä eniten tarvitseville, ja tämänkaltaisen mekanismin kannattaisi pahan päivän varalle meillä Suomessa rakentaa.

Tässä kansalaisaloitteessa puhutaan sähkön hintakatosta, ja se on toki ajatus, jota on väläytelty julkisessa keskustelussa sekä Suomessa että Euroopassa taajaan. Itse en sähkön hintakattoa kannata. En kannata sitä käytännöllisistä syistä, koska vaikka toki hintakatto voi määrittää ja toteuttaa monella tavalla, käytännössä kaikkiin näihin erilaisiin tapoihin soveltaa hintakattoon liittyy ongelmia ja riskejä, ja vaarana on, että lääke on pahempi kuin itse tauti. Olemme nähneet joissakin hintakattotapauksissa eri Euroopan maista, että niiden hintalappu veronmaksajille on noussut aivan kohtuuttoman suureksi. Tässä julkisen talouden tilanteessa, joka tälle salille on hyvin tuttua, on vaikea nähdä, miten yhtäkkiä voitaisiin jostain kohdentaa valtavia rahasummia budjetista tällaisiin hintakattorahoitusjärjestelyihin, tai hintakatto jollain toisella tavalla toteutettuna, kuten vaikkapa Espanjassa, voi johtaa siihen, että kannustimet vähäpäästöisen sähköntuotannon lisäämiseen vähenevät ja tällöin myös haitat ovat kohtuullisen suuret.

Aloitteessakaan ei hintakattoa kovinkaan tarkkaan määritely. Hintakatonhan voi toteuttaa joko kuluttajahintoihin tai sen voi toteuttaa sähkön tukkumarkkinoilla. Hintakaton voi asettaa eri tasoille, ja sillä voi olla erilaisia liipaisinmekanismeja, milloin se laukeaa, mutta käytännössä kaikkiin näihin eri hintakattoesityksiin liittyy aika merkittäviä ongelmia ja riskejä.

En myöskään innostu hintakatosta periaatteellisista syistä. Sille on ihan vissi syy, minkä takia tässä maassa ei ole lähtökohtaisesti lähdetty poliitikkojen toimesta sääntelemään hyödykkeiden hintoja markkinoilla. Meillä ei ole määritely vuokratottoa, meillä ei ole määritely kattoa ruisleivän hinnalle eikä bensiinin tai dieselin hinnalle eikä monille muillekaan sellaisille hyödykkeille, jotka ovat ihmisten arjessa välttämättömiä. Minusta olisi hyvä esittää aika perustavanlaatuinen kysymys, miksi juuri sähkö olisi sellainen hyödyke, jossa juuri poliitikkojen pitäisi päättää, mikä on kohtuullinen hinta ja mikä ei.

Arvoisa puhemies! Tässä valiokunnan seikkaperäisessä mietinnössä, jota valiokunnan puheenjohtaja hyvin esitteli, on siis monia hyvin kannatettavia avauksia ja ajatuksia. Tartun niistä vain yhteen, koska se tuntuu niin ilmeisen kannatettavalta, että hämmästyttää, minkä takia siinä ei ole tähän asti paremmin edetty.

Meillä vaikeuttaa sähkömarkkinoiden ymmärtämistä se, että tutkijat eivät saa käyttöönsä kaikkea sitä dataa, joka auttaisi heitä paremmin hahmottamaan, miten sähkön hinta muodostuu tai onko joissakin tilanteissa mahdollista, että sähkön hintaa yritetään mani-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

puloida. Miksi tätä dataa ei ole tutkijoiden käyttöön saatettu? Kuulimme valiokunnassa monenlaisia selityksiä, joista ehkä, jos yrittää summata, jää käteen oikeastaan se, että vastuu kaikesta tästä datasta hajaantuu hyvin monelle eri tasolle, eri viranomaisille ja toimijoille sekä meillä täällä Suomessa että Euroopan tasolla. Itse olen kallistunut sille kannalle, että jos tämä datan saatavuuteen liittyvä ongelma ei muuten ratkea, niin olisi ehkä paikallaan säätää siitä ihan lainsäädäntöteitse, jotta varmasti taataan, että tutkijoilla on edellytykset kaikissa tilanteissa päästä tähän dataan käsiksi ja tuottaa sähkömarkkinoiden ja sähkönn hinna muodostuksen kannalta tarpeellista tutkimusta meidän päättäjien käyttöön.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

19.44 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Venäjän aloittama hyökkäyssota todella ajoi Suomen sähkömarkkinat ennennäkemättömään hintakriisiin, kuten teki monessa Euroopan maassa. Haluaisin kiittää aloitteentekijöitä asian nostamisesta keskusteluun ja talousvaliokuntaa perusteellisesta työstä tämän tärkeän asian tiimoilta. Tärkein asia tässä varmasti eteenpäin mennessä on se, että tämä meidän sähköverkon ja -markkinan toimivuus on jatkuvasti tarkkailun, kehittämisen ja keskustelun alla.

Olemme keskellä erittäin valtavaa muutosta, joka haastaa meidän sähkömarkkinat. Esimerkiksi tuulivoimakapasiteetti kasvoi viime vuonna 23 prosenttia, ja lisäkapasiteettia tuulivoimasta on tällä hetkellä rakenteilla noin 3 000 megawattia. Yva-arviointimenettelyssä yva-valmiita hankkeita tuulivoimalle on 80 000 megawattia, ja aurinkovoimasta tämän päivän Hesarin mukaan on Fingridiltä kysytty liittymistä ja liittymismahdollisuuksista jopa 90 000 megawattia, eli meillä tulee olemaan todella isot ongelmat ylläpitää meidän sähköverkon tasapainoa tulevaisuudessa, ja siinä tietysti sähkönn hinta on tärkeä mekanismi. Uskonkin, että parhaiten pystymme takaamaan kansalaisille tasaisen ja edullisen sähkönn hinna pitämällä huolta tästä tasapainosta.

Emme ole yksin Euroopassa tämän ongelman kanssa, että Saksahan on pelannut korttinsa kahdesti pieleen ensiksi luopumalla ydinvoimasta ja sitten luottamalla energiantuotannossaan venäläiseen maakaasuun. Kaikki tiedämme tämän hetken tilanteen Saksassa näiden ongelmien pohjalta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Autto.

19.46 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Ollaan valtavan tärkeän kysymyksen äärellä. Niin kuin kouluvuosilta kaikki muistamme, energia tarkoittaa määritelmällisesti kykyä tehdä työtä, ja työllähän se on maata rakennettava. Se on ainoa tapa tuottaa riittävästi hyvinvointia kansakunnalle. Jotta meillä työtä ja työpaikkoja on, maahan tarvitaan investointeja. Edullinen ja toimitusvarma energia on tietysti ratkaiseva kysymys siinä, että näitä investointeja Suomeen saadaan.

Tässä mielessä tietysti voimme olla samaan aikaan sekä iloisia että toisaalta huolestuneita siitä kehityksestä, jota tällä hetkellä energiamarkkinoilla, ennen kaikkea sähkömarkkinoilla, tapahtuu. Noin nopealla tarkastelulla on ilahduttavaa, että vuositasolla Suomi on sähkönn viennin ja tuonnin suhteen omavarainen, mutta sitten kun asiaa tarkastelee esimerkiksi kauppataseen kautta, niin ongelmaksi muodostuu se, että Suomi vie sähköä halvalla ja Suomi ostaa sitä kalliilla, ajoittain jopa aivan tähtitieteellisin hinnoin. Tähän tietysti johtaa se, että Norja, joka pohjoismaisella sähkömarkkinalla pääsee dominoimaan vesivoima-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

kapasiteetillaan, pystyy aina hyödyntämään ne tilanteet, jolloin muualla sähkö on halpaa, ostamaan muilta sähköä, pumppaamaan vettä ylös ja sitten hyödyntämään täysimääräisesti muiden ahdingon, silloin kun sähkö maksaa niin kuin vaikka Suomessa viime talvena 2 euroa 35 senttiä kilowattitunnilta, myymällä meille sähköä sitten sillä tähtitieteellisen kalliilla hinnalla.

Tosiaan tässä pohjoismaisessa sähköpörssissä voittajat ovat ne, joilla on sähkön varastointikyky eli ainakin nykyisellään käytettävissä olevan teknologian osalta vesivoimaa, ja häviäjiä ovat ne, joilla ei ole sähkön varastointikykyä eli vesivoimaa riittävästi siihen sähkön esimerkiksi tuulivoiman lisääntyessä tapahtuvaan tehon jatkuvaan vaihteluun nähden. Tältä osin Suomi on toki onnistunut siis lisäämään vuositasolla sähkön tuotantoa hienosti mutta ei ole onnistunut lisäämään tätä säätökapasiteettia riittävästi. Näin ollen olemme tilanteessa, jossa tosiaan sitten pohjoismaisessa sähköpörssissä joka vuosi ajaudumme vaikeampaan tilanteeseen ja kauppataaseemme kehitty negatiiviseen suuntaan.

Arvoisa puhemies, ehkä täytyy käyttää useampi puheenvuoro. Täytyy tulla kohta sinne pönttöön, mutta palaamme asiaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kivelä.

19.50 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Joo, itsellenikin hieman loppui aika kesken, vaikka meninkin sinne pönttöön aluksi.

Tosiaan tästä talousvaliokunnan mietinnöstä halusin vielä muutaman noston tehdä, mutta ensinnäkin, kuten edustaja Tynkkynen nosti tässä esille, minustakin on hyvä myöntää se, että poliitikot eivät kyllä ole hirveän hyvin osanneet reagoida näihin poikkeuksellisiin tilanteisiin ajoissa, ja kun niihin on reagoitu, niin esimerkiksi nämä tuet eivät ole kyllä kovin hyvin kohdistuneet. Esimerkiksi tällainen yleinen alvituki ei ole todellakaan sellainen, jolla vastataan niiden ihmisten tilanteeseen, jotka ovat joutuneet kohtuuttomaan asemaan, ja kaikkihan eivät ole joutuneet, aivan kuten tässä kuultiin.

Mutta joka tapauksessa nyt tämä talousvaliokunnan mietintö on kyllä monelta osin hyvä ja paljonkin meidän tavoitteidemme mukainen, vaikka toki se on kompromissi, kun se on yksimielinen mietintö.

Tässä tosiaan esitetään näitä lausumia, joista nostan muutaman.

Ensinnäkin esitetään sitä, että hallitus tekee tämän esityksen sähkön vähittäismyyntiin hintojen väliaikaisesta sääntelytoimivaltuudesta sähkömarkkinoiden poikkeuksellisen hintakriisin aikana, ja tämä on nyt niin kuin omanlainen versio siitä niin kutsutusta Norjanmallista, jota vasemmisto on esittänyt jo tässä tämän parin vuoden ajan otettavaksi käyttöön Suomessa ja josta mainitsin tuossa edellisessä puheenvuorossa.

Lisäksi tässä mietinnössä vaaditaan, että hallitus arvioi kuluttajansuojaa sähkömarkkinoilla koskevan lainsäädännön mukaan lukien tämän mahdollisuuden kohtuullistaa näitä kohtuuttomia sähkösopimuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kuluttajien aseman parantamiseksi, ja tämä on minun mielestäni erittäin hyvä ja pitkään kaivattu vaatimus. Toki moni näistä sopimuksista on jo sitten ehtinyt umpeutua.

Lisäksi tämä, jonka edustaja Tynkkynen myös nosti esille, eli että pitäisi lisätä markkinoiden toiminnan läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa tätä markkina- ja kulutusinformaation saattamista tutkijoiden käyttöön, oli sellainen asia, jota aika perusteellisesti valiokunnassa käsiteltiin, ja ajattelen, että tämä on myös erittäin hyvä asia, hyvä lausuma.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Lisäksi näistä valvonnan resursseista kannettiin huolta, ja mielestäni sekin on aiheellinen huoli.

Mutta nyt aika loppuu uudestaan, joten sanon vain, että toivottavasti eduskunta voi nämä hyväksyä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Savio.

19.53 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kiitos talousvaliokunnan puheenjohtaja Puistol-le sähkön hintaa koskevaan kansalaisaloitteeseen liittyvän mietinnön esittelystä. Tässä kansalaisaloitteessa esitetty huoli sähkön hinnan korkeasta tasosta on edelleen ajankohtainen, vaikka sähköenergian hinta onkin laskenut vuoden 2022 huipputasosta. Osin tähän hinnan laskuun on vaikuttanut Olkiluodon uuden ydinvoimalan valmistuminen, joskin erilaiset huoltoseisokit ovat edelleen valitettavan yleisiä, ja se näkyy usein voimakkaasti pörssisähkön hinnassa.

Arvoisa puhemies! Tässä valiokunnan mietinnössä olevat yhdeksän lausumaa ovat kaikki aiheellisia ja tarpeellisia sähkön hinnan kohtuullistamiseksi. Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa on Suomessa havahduttu energiaomavaraisuuden merkitykseen. Orpon hallitus onkin nyt tehnyt päätöksiä Suomen energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden parantamiseksi, kiitos siitä hallitukselle. Hallitus on muun muassa valmis pääomittamaan tarvittaessa sähkön ja vedyn siirtoverkkoja.

Arvoisa puhemies! Paitsi sähköenergian korkea hinta myös sähkönsiirron hinta on monin paikoin Suomea erittäin korkealla tasolla. Joidenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa sijaitsevien sähköverkkoyhtiöiden siirtohinnoittelun perusmaksu on jopa 40 euroa kuukaudessa, mitä pidän kyllä erittäin korkeana. Erityisesti, jos itse sähkön kulutus on vähäistä, tämä siirtohinnan perusmaksun osuus on todella suuri. Energiaviraston uusin hinnoittelumalli ei ole täysin pystynyt vastaamaan tähän haasteeseen, vaikka se onkin jonkin verran lieventänyt sähkönsiirtohintojen nousupaineita. Ja mielestäni sähkönsiirtohinnoitteluun tulee kiinnittää jatkossa yhä enenevässä määrin huomiota, jotta suomalaisten sähkölaskut eivät nouse kohtuuttoman suuriksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Autto.

19.55 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Ehkä tässä vaiheessa iltaa enää vain hyvin lyhyesti siitä, että tosiaan modernissa yhteiskunnassa sähkö, sen riittävä edullisuus ja varma toimitusvarmuus ovat samanlainen välttämättömyys kuin vaikka ilma, jota hengitämme. Moderni yhteiskunta ei voi toimia ilman vakaata ja edullista sähkönsaantia. Ja tässä mielessä tämä kysymys täytyy ottaa vakavasti ja tarvitaan varmoja otteita, hallitusohjelman mukaisia toimia, joilla lisätään toimitusvarmaa sähköä Suomeen ja joilla varmistetaan, että se on edullista tulevaisuudessakin.

Kaikki nämä mietinnön asiat ja tosiaan ponnet, joita esitetään hyväksyttäväksi, ovat tarpeellisia, mutta myös sen tosiasian äärelle pitää vielä erikseen palata, että kaikki hallitusohjelman energiaa koskevat kohdat täytyy ottaa vakavasti: ydinvoiman lisääminen mutta myös vesivoiman lisääminen, pitäen tietysti sisällään pumppuvoiman mutta myös perinteisen vesivoiman siltä osin kuin sitä on mahdollista kestävästi edelleen lisätä. Tällä kyvyllä varastoida sähköä erotellaan jatkossa pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla häviäjät ja voittajat, erotellaan ne, jotka saavat investoinnit, ja ne, jotka vain joutuvat sitten ikään kuin nämä

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

möiseksi energiantuottajaperiferiaksi ja joutuvat halvalla myymään sähköä silloin, kun se on halpaa, ja sitten ostamaan kalliilla silloin, kun se markkinalla on kallista. Eli nämä ponnet ovat hyviä, mietintö on hyvä, mutta toivon, että todella me kaikki yli hallitus—oppositio-ajan kiinnitämme huomiota siihen, kuinka välttämätöntä edullinen ja toimitusvarma sähkö on, ja kun investoinnit ovat ylivaalikautisia, niin tosiaan parlamentaarisesti tämän asian huomioimme.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Garedew.

19.57 Kaisa Garedew ps: Arvoisa puhemies! Panostimme talousvaliokunnassa reilusti aikaa Sähkön hinta kuriin -kansalaisaloitteen perusteelliseen ja monipuoliseen käsittelyyn. Kiitos vielä aloitteen tekijöille tärkeiden vuoden 2022 sähkökriisin paljastamien epäkohtien esiin nostamisesta.

Sähkön hinnoitteluun ja sen sääntöihin vaikuttavat niin kysyntä, tarjonta, EU-säännöt kuin kansallisetkin päätökset. EU siis tosiaan yltää jo joka paikkaan ja vaikuttaa ihan liikaakin siihen, mitä Suomessa saa ja ei saa tehdä. Suomi on esimerkiksi jo aiemmin yrittänyt EU-tasolla saada läpi sähkön tukkuarvokurssien teknisen hintakaton laskemista nykyisestä 4 000 eurosta megawattitunti 1 000—2 000 euron tasolle, mutta muut maat eivät ole tähän vielä suostuneet. Nyt talousvaliokunta kehottaa valtioneuvostoa jatkamaan EU-tason hintakaton edistämistä.

EU:n lisäksi ilmastotoimet ja hiilineutraalisuustavoitteet sekoittavat soppaa ja hankaloittavat suomalaisten arkea. Puhtaan siirtymän hehkutus on lisännyt merkittävästi tuuli- ja aurinkovoima-investointeja. Jos ei tuule tai paista, sähköä ei synny. Talousvaliokuntana nostimmekin esiin sen, miten sähköntuotannon sääriippuvuus on lisännyt merkittävästi sähkön hintavaihteluita ja lisäksi tehnyt hinnasta vaikeasti ennustettavaa. Tarvitsemmekin ehdottomasti investointeja myös säätökelpoiseen ja säästä riippumattomaan energiantuotantoon.

Arvoisa puhemies! Sähkö on nykymaailmassa pakollinen kulu, joten, kuten kansalaisaloitteessakin korostettiin, sen on oltava kohtuuhintaista. Energiakriisin myötä 2022 pompanneet hinnat olivat kaikkea muuta kuin kohtuullisia. Silti osa suomalaisista on edelleen ylihintaisten määräaikaisten sähkösopimuksiensa vankeina. On aivan käsittämätöntä, ettei näiden ihmisten ahdinkoa ole vielääkään saatu päättymään. Talousvaliokunta pitää huolestuttavana, että kuluttaja-asiamiehen toimivaltuudet eivät ole käytännössä olleet tehokas keino puuttua näihin kohtuuttomiin määräaikaisten sähkösopimusten tilanteisiin. Lisäksi kävi ilmi, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole edes arvioinut sähkön vähittäismarkkinoiden kilpailun toimivuutta sähkön hintakriisin aikana.

Nyt talousvaliokunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuutta kohtuullistaa näitä kohtuuttomia sähkösopimuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kuluttajien aseman parantamiseksi. Sen lisäksi voimme ilolla todeta, että hallitus on jo valmistelemassa lainsäädäntöä hintakriisitilanteesta käyttöön otettavasta hintakatosta. Valiokunta kehottaa kiihtymään tämän lainsäädännön valmistelua.

Arvoisa puhemies! Sähkön hinta on tosiaankin saatava kuriin. Kiitos hallitukselle, jolla tämä on jo työn alla. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 4/2023 vp sisältyvän ehdotuksen hylkäämisestä. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

6. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2023

Kertomus K 1/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Partanen. Onko paikalla? Siellä näkyy. Tervetuloa, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.02 Karoliina Partanen kok (esittelypuheenvuoro): Kunnioitettu rouva puhemies! Elämme Pohjolassa ja kansainvälisesti historiallisessa vaiheessa, kun Euroopassa käydään sotaa ja turvallisuus maailmalla jatkuu. Kaikki Pohjoismaat ovat nyt Naton jäseniä, mikä avaa uusia mahdollisuuksia pohjoismaiselle yhteistyölle. Samaan aikaan edessämme on useita suuria haasteita, kuten luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja ilmastonmuutos, tekoäly ja kyberturvallisuus sekä eriarvoisuuden lisääntyminen ja demokratiaan kohdistuvat uhat. Geopoliittisen myllerryksen aikoina lähimpien naapureiden ja liittolaisten merkitys korostuu. Pohjola on nykytilanteessa yhtenäisempi kuin koskaan, ja kansalaiset toivovat Pohjoismaiden yhteistyön tiivistymistä.

Viime vuoden huhtikuussa järjestetyt eduskuntavaalit vaikuttivat Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintaan ja kokoonpanoon. Nyt käsittelyssä oleva valtuuskunnan kertomus keskittyy sekä viime vaalikauden että vaalien jälkeen valitun uuden valtuuskunnan toimintaan. Olen itse saanut luotsata Pohjoismaiden neuvoston valtuuskuntaa puheenjohtajan ominaisuudessa viime kesästä lähtien. Voin ilokseni todeta, että uuden valtuuskunnan työ on lähtenyt erittäin hyvin käyntiin ja meillä on aktiivinen, osaava ja innostunut joukko edustamassa Suomea pohjoismaisessa yhteistyössä.

Suomen valtuuskunnan jäsenet osallistuvat aktiivisesti työskentelyyn neuvoston puheenjohtajistossa ja valiokunnissa sekä istuntopöytäkeskusteluihin ja vaikuttavat Pohjoismaiden hallitukseen tekemällä jäsenaloitteita ja kirjallisia kysymyksiä. Pohjoismainen rajaestetyö on konkreettisuudessaan säilynyt Suomen valtuuskunnan työn keskiössä. Pohjoismaiden neuvoston tulee luoda hallituksille paineita poistaa rajaesteitä Pohjoismaiden väliltä pitämällä ajankohtaisia rajaestekysymyksiä aktiivisesti poliittisella agendalla. Suomen valtuuskunta käy kokouksissaan säännöllistä vuoropuhelua ministerien kanssa pohjoismaisista kysymyksistä ja erityisesti Pohjoismaiden välisistä rajaesteistä ja niiden poistamisesta.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ovat olleet jo pitkään hyvin keskeisesti esillä Pohjoismaiden neuvostossa. Nyt kun kaikki Pohjoismaat ovat Naton jäseniä, nämä teemat

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

tulevat luonnollisesti edelleen korostumaan neuvoston työssä. On tärkeää, että Pohjoismaiden hallitusten välisellä puolustus- ja turvallisuuspoliittisella yhteistyöllä on tukeva parlamentaarinen kytkentä. Tässä Pohjoismaiden neuvosto on luonnollinen foorumi keskustelulle.

Pohjoismaiden neuvosto hyväksyi viime maaliskuussa uuden kansainvälisen strategian, jonka avainsanoja ovat demokratia, turvallisuus ja ilmasto. Strategian kolme painopistealuetta ovat turvallisuus Pohjolassa ja sen lähialueilla, sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja pohjoismainen malli sekä kestävä kehitys Pohjolassa ja maailmalla. Strategian mukaan neuvoston tulee olla globaali toimija, joka edistää demokratiaa, ihmisoikeuksia ja vihreää siirtymää. Pohjoismaille on ominaista, että pyrimme lisäämään vakautta ja turvallisuutta maailmassa rauhanomaisin keinoin.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuskysymykset pohjoismaisen yhteistyön näkökulmasta olivat myös fokuksessa, kun neuvoston puheenjohtajisto tapasi tasavallan presidentin, Sauli Niinistön, Suomen valtuuskunnan isännöimässä kokouksessa joulukuussa. Muita tärkeitä yhteisiä pohjoismaisia teemoja viime vuonna Norjan puheenjohtajakaudella olivat turvallisuus- ja valmiusyhteistyö, vihreät energia- ja liikenneratkaisut sekä Pohjoismaiden nuorten osallistuminen yhteistyöhön.

Viime vuoden teemaistunto pidettiin Islannissa, ja sen pääteemana oli pohjoismainen energiahuolto turvallisuuspoliittisesti levottomina aikoina. Vaikka lähes satavuotinen pohjoismainen energiayhteistyö on ainutlaatuista, Ukrainan sodan mukanaan tuoma energiakriisi osoitti myös Pohjolan haavoittuvuuden energian huoltovarmuuden suhteen. Pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on vahvistaa energian huoltovarmuutta ja huolehtia samalla siitä, että tarjolla on kestävästi tuotettua ja kansalaisten kannalta taloudellisesti oikeudenmukaista energiaa.

Kunnioitettu rouva puhemies! Pohjoismaiden neuvoston ulkopoliittista agenda on hallinnut Ukraina sen jälkeen, kun Venäjä aloitti hyökkäyssotansa helmikuussa 2022. Neuvosto on tuominut Venäjän toimet jyrkästi ja ilmaissut täyden tukensa Ukrainalle. Yhteydet Venäjän ja Valko-Venäjän hallintoihin on jäädytetty, mutta on pidetty tärkeänä tukea maiden demokraattisia oppositiovoimia. Suomen valtuuskunta on vuosia korostanut aktiivisen kansalaisyhteiskunnan merkitystä Valko-Venäjän demokratiakehityksessä. Valtuuskunta on muun muassa tehnyt aloitteen opiskelijavaihto-ohjelmasta, jolla tuettaisiin Valko-Venäjän demokratialiikettä.

Osion täysistunnon vieraspuhujana, Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg, korosti puheensa alueen turvallisuutta ja Ukrainan tilannetta. Stoltenberg totesi, että Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyys vahvistaa Naton kykyä olla läsnä ja puolustaa Pohjolaa ja tulla myös Baltian-naapuriemme avuksi. Lisäksi hän kantoi huolta Gazan tilanteesta ja muistutti, että Gazan sota ei saa johtaa siihen, että halumme tai kykymme auttaa Ukrainaa heikkenee.

Turvallisuus ja huoltovarmuus olivat keskeisiä puheenaiheita täysistunnon huippukokouksessa, jossa Pohjoismaiden pääministerit kohtaisivat neuvoston parlamentaarikot. Suomen pääministeri Petteri Orpo viittasi keskustelussa mahdollisuuksiin, joita piilee yhteispohjoismaisessa kriisivarautumisessa ja -harjoittelussa. Hän esitti myös varmuusvarastointiin liittyvää yhteistyötä ja pohjoismaisen huoltovarmuusverkoston luomista.

Pohjoismaiden neuvostossa käynnistettiin viime vuonna työ pohjoismaisen yhteistyön perustana olevan Helsingin sopimuksen päivittämiseksi. Päivitystarpeista on viime vuosina keskusteltu useasti johtuen etenkin Pohjolan muuttuneesta turvallisuustilanteesta. Historiallisista syistä puolustus- ja turvallisuuspolitiikka eivät ole osa nykyistä Helsingin so-

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

pimusta. Yksi pääkysymyksistä onkin ollut, tulisiko Helsingin sopimukseen sisällyttää turvallisuus- ja puolustuspolitiikka sekä varautuminen. Päivitystarvetta pohtinut työryhmä sai työnsä päätökseen huhtikuussa. Ryhmä ehdottaa raportissaan turvallisuus-, puolustus- ja varautumiskysymysten lisäämistä Helsingin sopimukseen.

Myös rajaesteet sekä lasten ja nuorten asema tulisi mainita Helsingin sopimuksessa, ja lisäksi useita sopimuksen artikloja tulisi päivittää vastaamaan nykypäivän pohjoismaista yhteistyötä. Neuvoston puheenjohtajisto käsittelee työryhmän raportin ja ehdotukset kokouksessaan kesäkuussa ja ottaa kantaa siihen, tehdäänkö Pohjoismaiden hallituksille suositus Helsingin sopimuksen päivittämisestä.

Kunnioitettu rouva puhemies! Haluan kiittää sekä viime vaalikauden että nykyistä Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntaa aktiivisesta toiminnasta Pohjoismaiden yhteistyön hyväksi. Pohjoismaat ovat Suomen tärkein ja lähin viiteryhmä. Meidän on kyettävä jakamaan tietoa, resursseja ja parhaita käytäntöjä tehokkaasti yli rajojemme, jotta voimme löytää kestäviä ratkaisuja yhteiskuntamme haasteisiin. Haastaisin myös muut kuin Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntaan kuuluvat edustajat vahvistamaan pohjoismaista yhteistyötä. Näytetään yhteistyön hyöty jatkossakin konkreettisesti työssä niin eduskunnan valiokunnissa kuin muissa kansainvälisissä yhteyksissä, joihin kansanedustajina osallistumme. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, poissa. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina, tervetuloa.

20.11 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on tosiaan Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus vuodelta 2023, jonka juuri valtuuskunnan puheenjohtaja erinomaisesti esitteli. Suomen valtuuskunnan kokoonpanohan vaihtui toimintakertomusvuonna eduskuntavaalien jälkeen, joten kyseessä on kahden eri delegaation kertomus viime vuodesta. Suomen valtuuskunta on omissa kokouksissaan kuullut joka kerta eri ministereitä vastuualueidensa kuulumisista. Ylipäätään valtuuskunnan oma toiminta on ollut hyvin järjestäytyntä ja asioihin perehtyvää. Valtuuskunta on puoluerajat ja hallitus- ja oppositiorajat ylittäen tehnyt työtä ja edustanut Suomea mallikkaasti naapurimaissa pidetyissä kokouksissa kansainvälisen osaston virkamiesten vahvalla tuella.

Omalta osaltani voin kertoa, että vajaa vuosi Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunnan jäsenenä on ollut erittäin antoisa ja silmiä avaava kokemus. Meillä Pohjoismaiden neuvoston jäsenillä ja varajäsenillä on oikeus muun muassa esittää kirjallisia kysymyksiä hallituksille tai Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Kysymyksen aiheena voi olla pohjoismainen yhteistyö yleisesti tai kertomus tai ilmoitus, josta kysymyksen esittäjä haluaa lisätietoa. Meillä on myös oikeus esittää eri maiden ministereille kyselytunneilla kysymyksiä. Esimerkiksi puolustusministerin selonteon antaneelta Ruotsin puolustusministeri Pål Jonsonilta tiedustelin muun muassa pohjoismaisen siviilikriisivalmiuden yhteistyöverkoston kehittamisestä ja mahdollisuudesta Pohjoismaiden yhteisiin hätävarastoihin.

Kertomusvuoden täysistunnossa puhujavieraana oli Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg, joka on muuten entinen Pohjoismaiden neuvoston Norjan edustaja. Maailman muuttuneessa turvallisuustilanteessa pohjoismaisen yhteistyön merkitys korostuu entisestään, ja kaikkien Pohjoismaiden nyt ollessa Naton jäseniä myös turvallisuus- ja puolustusasiat tulevat Pohjoismaiden neuvoston agendalle.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Pohjoismaista yhteistyötä ohjaa Helsingin sopimus, joka on allekirjoitettu vuonna 1962. Helsingin sopimuksen päivitystarve johtuu etenkin Pohjolan muuttuneesta turvallisuustilanteesta. Päivitystyön tarpeesta on viime vuosina keskusteltu useissa eri ympäristöissä. Helsingin sopimuksessa mainitaan oikeudellinen, sivistyksellinen, sosiaalinen ja taloudellinen ala sekä liikenne- ja ympäristönsuojelukysymykset, mutta sopimuksen sisältö ei kaikilta osin vastaa muuttunutta maailmantilannetta. Päivitystarve kumpuaa erityisesti ympäristö- ja ilmastopolitiikan sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehityksestä.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston edustajat tekevät konkreettista poliittista yhteistyötä ensisijaisesti neuvoston puheenjohtajistossa ja neljässä valiokunnassa. Viime vuonna käytiin Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnan ehdotuksen perusteella poliittista keskustelua vaatimuksesta ministerineuvoston alaisuuteen uudelleen perustettavasta, erillisestä liikennepolitiikasta ja infrastruktuurista vastaavasta ministerineuvostosta. Tämä lisäisi tehokkuutta ja loisi edellytyksiä kestävämmälle, kustannustehokkaammalle ja koordinoitummalle pohjoismaiselle liikenneinfrastruktuurille. Liikenne- ja infrastruktuurihankkeiden rajat ylittävää koordinoitua pitäisi lisätä kriisiaikoina myös talouskasvun, liikkuvuuden ja huoltovarmuuden varmistamiseksi. Kyse on muun muassa meri- ja lentoliikenteen sähköistämiseen sekä rajat ylittävän joukkoliikenteen lisäämiseen liittyvistä ratkaisuista.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta keskittyy työssään pohjoismaiseen hyvinvointimaliin. Sosiaali- ja terveyspolitiikan lisäksi valiokunnan toimialaan kuuluvat haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, mielenterveys, toimintarajoitteet sekä päihteet ja niiden väärinkäyttö. Valiokunnan asialistalla ovat myös tasa-arvoasiat, LGBTI-ihmisten oikeudet, demokratia ja yleiset ihmisoikeusasiat. Muita aihepiirejä ovat pakolaiset, maahanmuutto, kotouttaminen, asuntopolitiikka, digitaaliset hyvinvointiratkaisut sekä alkuperäiskansojen olot Pohjoismaissa. Viime vuonna valiokunta pyrki toiminnoillaan edistämään työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa tasa-arvoa ja sosiaalista kestävyyttä, joihin sisältyvät muun muassa samapalkkaisuus ja yleinen tasa-arvo työmarkkinoilla, miesten naisiin kohdistama väkivalta, lähisuhdesurmat sekä digitalisaatio ja digitaalisen eriarvoisuuden ja syrjäytymisen riski. Valiokunnasta lähtöisin olevassa suosituksessa vaaditaan Pohjoismaiden ministerineuvostoa vahvistamaan toimia, joilla torjutaan parisuhdetappoja ja lähisuhdeväkivaltaa. Käytännössä Pohjoismaiden tulisi sopia yhtenäisistä määritelmistä ja tilastointikäytännöistä.

Arvoisa puhemies! Yksi pohjoismaisen yhteistyön ydintavoitteista on rajaesteiden poistaminen. Päämääränä on rajaton Pohjola, jossa muuttaminen, opiskelu, työnteke ja yrittäjyys ovat mahdollisia yli rajojen. Pohjoismaiden yhteinen visio on, että Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Pohjoismaiden neuvoston valiokuntien lisäksi rajaestetyötä tehdään erityisesti neuvoston rajaestetyöryhmässä, joka tuo yhteen edustajia kaikista valiokunnista ja jäsenmaista. Rajaesteiden purkaminen on kaikkia pohjoismaisen yhteistyön tasoja läpileikkaava avaintema. Kun rajaesteitä puretaan ja ennaltaehkäistään, syvennetään viime kädessä samalla myös alueellista yhtenäisyyttä. Tämä parantaa Pohjoismaiden globaalia kilpailukykyasemaa sekä lisää avoimuutta, yhtenäisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.

Ärade talman! I den förändrade säkerhetssituationen i världens framhålls betydelsen av nordiskt samarbete ännu mer. Säkerhets- och försvarsfrågor kommer att lyftas fram på Nordiska rådets agenda.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Att bryta ner gränshinder är ett nyckeltema som sträcker sig över alla nivåer i det nordiska samarbetet och fördjupar också den regionala enheten i slutändan samtidigt. Målet är ett gränslöst Norden, där flytt, studier, arbete och entreprenörskap är möjligt över gränserna. De nordiska ländernas gemensamma vision är att Norden år 2030 ska bli världens mest hållbara och integrerade region. — Kiitos, tack.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eerola poissa. Edustaja Autto.

20.18 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Pohjoismainen yhteistyö on noussut arvoon arvaamattomaan geopolitiikan muutoksessa, ja on tärkeää, että eduskunta myös pääsee nyt keskustelemaan pohjoismaisesta yhteistyöstä tämän Suomen valtuuskunnan toimintakertomuksen muodossa. Valtuuskunnan puheenjohtaja, edustaja Partanen, hyvin esitteli toimintakertomusta ja toimintaa, ja edustaja Anna-Kristiina Mikkonen syvensi hyvin kaikkea sitä työtä, jota Pohjoismaiden neuvoston piirissä tehdään. Esimerkiksi itse olen saanut hienon mahdollisuuden tehdä työtä tuossa rajaestetyöryhmässä, jossa myös edustaja Mikkonen on mukana. Ja se on varmasti tuiki tärkeää ja hyvin konkreettista työtä sen tavoitteen kannalta, johon edustaja Mikkonenkin edellä puheensa päätti, että Pohjola tavoitteensa mukaisesti vuonna 2030 olisi todella koko maailmassa integroitunein alue. Tämä on varmasti tavoite, jota kohti meidän kannattaa tehdä työtä yhdessä, koska pohjoismaisella yhteistyöllä voimme saavuttaa paljon.

Arvoisa rouva puhemies! Suuren valiokunnan puheenjohtajana olen tietysti erityisen toiveikas sen suhteen, että Pohjoismaat pystyisivät tulevaisuudessa tiivistämään entistä enemmän yhteistyötä myös vaikuttaakseen yhdessä Euroopan unionin suuntaan tavalla, joka vie koko maanosamme asioita eteenpäin. Kuten olemme täällä jo aiemmissa tämän päivän työjärjestyksessä olevien asiakohtien osalta käydyissä keskusteluissa kuulleet, esimerkiksi Norja EU:n ulkopuolisena Pohjoismaana joutuu kuitenkin Etan jäsenenä käytännössä sopeutumaan yhteisen sisämarkkinan pelisääntöihin ja siellä noudatettavaan lainsäädäntöön ilman, että pystyy vaikuttamaan tuon lainsäädännön sisältöön, ja olisi tietysti koko Pohjolan ja koko Euroopan etu, että Norja ja Islanti myös kuuluisivat Euroopan unioniin. No, tämä on norjalaisten ja islantilaisten asia harkita. Mutta on tärkeää, että Suomi, Ruotsi ja Tanska tiivistävät omaa yhteistyötään myös EU-vaikuttamisen tehostamiseksi.

Mutta tosiaan pohjoismainen yhteistyö saa nyt aivan uutta merkitystä siitä, että kaikki Pohjoismaat olemme viimein Naton jäseniä ja Pohjolan puolustusta pystytään nyt sitten entisestään syventämään. Ja osana laajaa liittokuntaa voimme oman tonttimme hoitaa hyvin niin, että turvaamme rauhan maanosassamme. Se on kuitenkin perusta kaikelle muulle hyvälle, jota haluamme tulevaisuudessa rakentaa. Joten pohjoismainen yhteistyö on todella noussut kunniaan, ja sen syventäminen on tärkeää.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

7. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 24.5.2024 klo 13.00.

Pöytäkirja PTK 54/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos kaikille tästä päivästä. Tämä istunto on päättynyt.

Täysistunto lopetettiin klo 20.41.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Antti Pelttari